

บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
THE ROLES OF SANGHA ADMINISTRATORS ON SANGHA
ADMINISTRATION IN MAHARAJ DISTRICT, AYUTTHAYA PROVINCE

พระครูสุชาติวุฒิกิจ (เฉลิมชัย อภิชาโต)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระครูสุชาติวุฒิกิจ (เฉลิมชัย อภิชาโต)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**THE ROLES OF SANGHA ADMINISTRATORS ON SANGHA
ADMINISTRATION IN MAHARAJ DISTRICT, AYUTTHAYA PROVINCE**

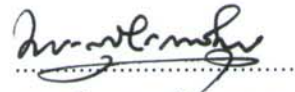
Phrakhrusuchatwuttikit (Chalermchai Abhijâto)

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)**

**Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2011**

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระสุธีธรรมานวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ พระครูปลัดสุรัสวดี สิริปัญโญ, ดร.)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี)

กรรมการ

(ผศ.ดร.รัชชานันท์ อิศรเดช)

กรรมการ

(อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ)

กรรมการ

(ผศ.อนุภูมิ ไชวเกษม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.รัชชานันท์ อิศรเดช

ประธานกรรมการ

อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ

กรรมการ

ผศ.อนุภูมิ ไชวเกษม

กรรมการ

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ผู้วิจัย** : พระครูสุชาติวุฒิกิจ (เฉลิมชัย อภิชาติ)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : ผศ.ดร.รัชชพันธ์ อิศรเดช พธ.บ., M.A., Ph.D.,(Pol.Sc.)
 - : อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา น.ธ.เอก,
ประโยค ๑ – ๒, พธ.บ.(เกียรตินิยมอันดับ ๑),
ศศ.ม. (การจัดการพัฒนาสังคม)
 - : ผศ.อนุภูมิ โขวเกษม พธ.บ., M.A.,(Politics)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ : (๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บข้อมูลจากพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสามเณรอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๒๓๐ รูป โดยวิธีสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster sampling) เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ลักษณะของแบบสอบถามมีทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way analysis of variance) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรที่มีต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง ๖ ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๕๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นในด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นในด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง

๒. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณร ที่มีต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลโดยรวม กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพ อายุพรรษา วุฒิการศึกษาสายสามัญ และวุฒิการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา นั่นก็คือ พระสังฆาธิการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนางานด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มากกว่าเดิม โดยเฉพาะงานด้านการศึกษาสงเคราะห์นั้นถือว่ามีความสำคัญในการพัฒนาสังคม และการพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์ ส่วนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก็มีความสำคัญในการสอนให้บุคคลทั่วไปยึดหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างความมั่นคงและส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองด้วย

Thesis Title : The Roles of Sangha Administrators on Sangha Administration in Maharaj District, Ayutthaya Province

Researcher : Phrakhrusuchatwutthikit (Chalermchai Abhijāto)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Thesis Supervisory Committee

- : Asst. Prof. Dr. Thatchanan Issaradet, B.A., M.A., Ph.D.(Pol.Sc.),
- : Phrakrusangharak Kiattisak Kittipaño, B.A.(1st Class), M.A. (Social Development)
- : Asst. Prof. Anubhume Sowkasem, B.A., M.A. (Politics)

Date of Graduation : March 20, 2012

ABSTRACT

The objectives of this research are : (1) to study the roles of Sangha Administrators in Maharaj District, Ayutthaya Province, (2) to compare the opinions of the monks and novices towards the Sangha Administrators in Maharaj District, Ayutthaya Province, classified by personal factors, and (3) to study the problems, obstacles and suggestions towards the Sangha Administrators in Maharaj District, Ayutthaya Province. The samples used in this study were 230 monks and novices in Maharaj District, Ayutthaya Province, being drawn by cluster sampling technique. The tools used in data collecting were questionnaires comprising the open-ended ones. The data analysis was computed by using statistical techniques such as the frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and analysis ANOVA (One way analysis of variance), and to compare the difference of paired means, the Least Significant Difference (LSD) was employed.

The results of this study are concluded as follows:

1. The opinions of monks and novices towards the Sangha Administrators in Maharaj District, Ayutthaya Province, on six aspects were overall at a high level ($\bar{x} = 3.54$). Having considered by each aspect, it was also rated at the high levels in administration, propagation and constructions and reparation aspects, whereas others such as ecclesiastical studies, supporting education and public services were noted moderate levels.

2. Comparison of the opinions of monks and novices towards the Sangha Administrators in Maharaj District, Ayutthaya Province, classified by personal factors were that those monks and novices having status, age, years of ordination, general education and level of Dhamma studies as overall were no significantly different, thus rejected the hypothesis. The different level of Pali studies of those monks and novices were in overall were different, thus accepted the hypothesis, i.e., significant at the .05 level.

3. The recommendations toward the Sangha Administrators in Maharaj District, Ayutthaya Province were that there should give priority to the development of ecclesiastical studies, social supporting education and public services more than ever. Ecclesiastical studies are the most significant to promote and development of Buddhism in the times to come forever.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช, อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวเกษม ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จด้วยดีตลอดมา และขอขอบพระคุณ อาจารย์พระครูปลัดสุรัสวดี สิริบุญโย,ดร. ประธานกรรมการ, ขอเจริญพรขอบคุณ อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี กรรมการ, ที่ได้กรุณาาร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และขอเจริญพรขอบคุณ นายชิตวุฒิ หมั่นมี ที่ได้ช่วยตรวจรูปแบบในการทำวิทยานิพนธ์ และได้ให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์นี้จนสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชวิชัย ไชยสา, อาจารย์ ผดุง วรรณทอง, อาจารย์ เดช ชูจันอัด, อาจารย์ วันชัย สุขตาม ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแบบสอบถามและให้คำปรึกษา แนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณเจ้าคณะอำเภอเมืองราช,พระเดชพระคุณเจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก, เจ้าคณะพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่อนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ และขอเจริญพร คณะอุบาสกอุบาสิกา วัดเทพสุวรรณ ที่ได้ให้การสนับสนุนและอุปถัมภ์แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ พระครูอุดมธรรมจารี, พระมหากฤษญา กิตติโสภโณ, พระปลัดประดิษฐ์ จิตาโก, พระปลัดสมพงษ์ กวีวิโส, พระปลัดบัณฑิต วชิรมาโณ และเพื่อนๆ การจัดการเชิงพุทธ รุ่นที่ ๓ ทุกรูป ที่ได้ให้ความช่วยเหลือให้กำลังใจและให้คำปรึกษาการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่ ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ บิดามารดา ญาติสนิทมิตรสหาย และผู้มีพระคุณทุกท่าน

พระครูสุชาติวุฒิกิจ (เฉลิมชัย อภิชาโต)

๒๐ มีนาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ฉ)
สารบัญแผนภาพ	(ฐ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฑ)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๘
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพระสังฆาธิการ	๑๒
๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๓๓
๒.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๔๘
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๐
๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท	๕๐
๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ	๕๔
๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์	๕๗
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๐

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๒
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๒
๓.๒ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	๖๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์	๖๗
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	๖๘
๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๘
๔.๒ ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาท การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๗๐
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และ พระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอ มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วน บุคคล	๗๙
๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทการ บริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑๐๐
๔.๕ องค์ความรู้ ที่ได้จากการวิจัย	๑๐๖
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๐๘
๕.๑ สรุป	๑๐๘
๕.๒ อภิปรายผล	๑๑๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๒๑
บรรณานุกรม	๑๒๔
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือวิจัย	๑๓๑
ภาคผนวก ข ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	๑๓๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
ภาคผนวก (ต่อ)		
ภาคผนวก ค	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Try Out)	๑๔๒
ภาคผนวก ง	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient)	๑๔๔
ภาคผนวก จ	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๔๗
ภาคผนวก ฉ	แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๔๙
ประวัติผู้วิจัย		๑๕๘

สารบัญญัตราง

ตารางที่		หน้า
๓.๑	แสดงจำนวนพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๖๓
๔.๑	จำนวน ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล	๖๙
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านภาพรวม	๗๑
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการปกครอง	๗๒
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการศาสนศึกษา	๗๓
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๗๔
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๗๕
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณูปการ	๗๗
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๗๘
๔.๙	การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพ	๘๐

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๐ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอายุ	๘๑
๔.๑๑ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามอายุ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๘๒
๔.๑๒ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกพรพชษา	๘๓
๔.๑๓ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๘๕
๔.๑๔ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาสายสามัญ ด้านการศาสนศึกษา	๘๖
๔.๑๕ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	๘๘
๔.๑๖ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านภาพรวม	๘๙
๔.๑๗ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการศาสนศึกษา	๙๐
๔.๑๘ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๙๐
๔.๑๙ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการสาธารณูปการ	๙๑
๔.๒๐ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๙๑
๔.๒๑ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	๙๓

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
๔.๒๒	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ด้านการศาสนศึกษา	๙๔
๔.๒๓	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	๙๕
๔.๒๔	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ด้านการสาธารณูปการ	๙๕
๔.๒๕	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ด้านการสาธารณ สงเคราะห์	๙๖
๔.๒๖	สรุปโดยภาพรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และ พระสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ตาม สมมติฐานที่ ๑ - ๖	๙๗
๔.๒๗	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทการ บริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้าน การปกครอง	๑๐๐
๔.๒๘	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทการ บริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้าน การศาสนศึกษา	๑๐๑
๔.๒๙	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทการ บริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้าน การศึกษาสงเคราะห์	๑๐๒
๔.๓๐	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทการ บริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้าน การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๑๐๓
๔.๓๑	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทการ บริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้าน การสาธารณูปการ	๑๐๔

(๘)

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๓๒	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้าน การสาธารณสงเคราะห์
	๑๐๕

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๑
๔.๕	แสดงแผนผังองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย บทบาทการบริหารกิจการ คณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑๐๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักโดยใช้ระบบย่อคำดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวรรค (ภาษาไทย)
 วิ.ม. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

อง.ทุก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต (ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยฉบับนี้ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยจะระบุเล่ม/ข้อ/หน้า. เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๐/๕๑. หมายความว่าระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๐ หน้าที่ ๕๑ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองคณะสงฆ์ในอดีต ได้ยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครอง ได้อำศัยอำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุน เมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยในคณะสงฆ์ จนเป็นเหตุขัดข้องและจำเป็นต้องพึ่งรัฐ ก็ได้อาศัยอำนาจรัฐช่วยแก้ไข ดังเช่นสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช การคณะสงฆ์และการพระศาสนาได้ดำเนินมาด้วยลักษณะนี้ และเป็นที่ยอมรับนับถือของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ตลอดจนองค์ประมุขของประเทศ เพราะคณะสงฆ์ได้ดำเนินกิจการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนาเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ไพศาลแก่คณะสงฆ์และประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม ครั้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ พระมหากษัตริย์ทรงถวายอำนาจรัฐเพื่อให้จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทรศก ๑๒๑ คณะสงฆ์จึงได้อาศัยอำนาจรัฐจัดการปกครองตามกฎหมายแต่นั้นมา ครั้นถึงรัชกาลที่ ๘ พระมหากษัตริย์ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับแรก เพื่อให้จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ โดยมีรูปแบบคล้ายกับการปกครองราชอาณาจักรตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็ง และการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่ สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้บัญญัติไว้ เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอน ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุตามพระธรรมวินัย สามารถสร้างความศรัทธา ความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนในฐานะชาวพุทธอีกด้วย เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมวินัยขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็มีวิธีแสดงออกหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาวพุทธ โดยเฉพาะตั้งแต่สมัยพุทธกาลกุลบุตรชาวพุทธ จะต้องหาโอกาสบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาพระธรรมวินัย ดังนั้น เมื่อมีการบรรพชาอุปสมบทกันอย่างแพร่หลาย ทำให้มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้น การที่มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางระบบการบริหารจัดการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไป ด้วยความเรียบร้อยดีงาม เพราะการปกครองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารกิจการพระสงฆ์

และพระศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้า ความตั้งมั่นของพระศาสนาจะเกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์และมหาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม การศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในแง่วิชาการเกี่ยวกับความหมายของการปกครอง ประเภทการปกครอง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ รวมถึงการใช้อำนาจในรูปแบบตามพระวินัยบัญญัติกับรูปแบบตามอำนาจของรัฐ ซึ่งตราผ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับต่างๆ และวิวัฒนาการการปกครองในแต่ละยุคสมัย ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ นำมาซึ่งความเข้าใจอันดีงามและมีประโยชน์โดยตรงต่อการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความสงบเรียบร้อยเป็นแบบอย่างการปกครองของสังคมทั่วไป ซึ่งในสังคมสงฆ์ได้รับการยกย่องเชิดชูให้มีสถานภาพสูงกว่าบุคคลทั่วไป^๑

การปกครองคณะสงฆ์สมัยพุทธกาล เป็นการปกครองภายในศาสนจักรเองทางรัฐไม่เข้ามาเกี่ยวแต่ก็เข้ามาช่วยอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาและทางศาสนาก็ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการบ้านเมือง ไม่แสดงธรรมขัดแย้งกับทางการเมือง และไม่ปฏิบัติให้ผิดพระราชกำหนดกฎหมายของบ้านเมืองสมัยก่อนนิยมใช้คำว่า การปกครองคณะสงฆ์ แต่ปัจจุบันใช้คำว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในการปกครองให้เรียบร้อยดีงาม ส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการในการที่จะดำเนินงานนั้น ๆ ให้สำเร็จ

ปัจจุบัน การปกครองคณะสงฆ์ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบปกครองดี ศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้น จะต้องมีการรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์^๒ การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการด้านการบริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมากคณะสงฆ์ควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารแบบราชการ

^๑คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

^๒กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

ของฝ่ายบ้านเมือง กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบภาคเอกชน และกิจการบางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย^๓

ดังนั้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบบริหารดี ศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับภาระงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการบริหารคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม มติ ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช^๔

ทั้งนี้ แม้ว่าบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด อีกทั้งในปัจจุบันงานกิจการคณะสงฆ์มีเพิ่มมากขึ้น ทำให้พระสังฆาธิการจำต้องเร่งปรับตัวเพื่อทำงานเชิงรุก เพื่อให้เกิดการกระตุ้นงานคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพกว่าเดิม โดยเฉพาะพระสังฆาธิการผู้มีบทบาทในการปกครอง อาจจะมีเวลาในการดูแลการบริหารได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ รวมทั้งอาจทำให้ขาดการวางแผนพัฒนาศาสนวัตถุและศาสนบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ แม้แต่การจัดระบบหนังสือโต้ตอบหรือการประสานงานกับเจ้าคณะปกครองสงฆ์ก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและราบรื่น เพราะพระสังฆาธิการบางรูปไม่สามารถเขียนหนังสือราชการได้หรืออาจไม่เข้าใจเรื่องงานเอกสาร ส่งผลให้การรายงานตามระเบียบของคณะสงฆ์บางอย่างล่าช้าออกไป จึงเป็นภาระของเจ้าคณะปกครองชั้นสูงขึ้นไปที่จะต้องเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และระเบียบ ข้อบังคับ กฎมหาเถรสมาคมอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

^๓พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหนิกรธรรม จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๗๘.

^๔กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

ต่อไป ทั้งยังเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำไปวางแผนพัฒนากิจการคณะสงฆ์ในอำเภออื่น และจังหวัดอื่น ๆ ด้วย ผู้วิจัยในฐานะ เป็นพระสังฆาธิการรูปหนึ่งในเขตพื้นที่อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาในระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีประสิทธิภาพที่ดีมากขึ้นกว่าเดิม

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษารูปแบบบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษารูปแบบบทบาทของพระสังฆาธิการตามพระราชบัญญัติและกฎระเบียบของมหาเถรสมาคมและบทบาทของพระสังฆาธิการในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการและด้านสาธารณสงเคราะห์

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรจากการให้ตอบแบบสอบถาม คือ พระสังฆาธิการ พระภิกษุสงฆ์ ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งหมดจำนวน ๒๓๐ รูป

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

ในเขตการปกครองคณะสงฆ์สังกัดมหานิกาย อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๕ รวมระยะเวลาทำการวิจัย ๑ ปี ๑ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๔.๑ บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างไร
- ๑.๔.๒ บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความแตกต่างกันตามสถานภาพส่วนบุคคลหรือไม่ อย่างไร
- ๑.๔.๓ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขของพระสังฆาธิการในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอะไรบ้าง

๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย

- ๑.๕.๑ พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะ สงฆ์แตกต่างกัน
- ๑.๕.๒ พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แตกต่างกัน
- ๑.๕.๓ พระสังฆาธิการที่มีจำนวนพรรษาต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์แตกต่างกัน
- ๑.๕.๔ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสายสามัญต่างกัน มีบทบาทในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน
- ๑.๕.๕ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน
- ๑.๕.๖ พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบใน การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ซึ่งกำหนดในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และกฎหมาย เถรสมาคมฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์สังกัด มหานิกาย ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะ ตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรี อยุธยา

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หมายถึง งานที่พระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติหรือต้องกระทำ อันเป็นหน้าที่ทางการปกครองคณะสงฆ์สังกัดมหานิกาย ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง ๖ ด้าน คือ

๑. **การปกครอง** หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์และการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์ ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ ของมหาเถรสมาคมและพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

๒. **การศาสนศึกษา** หมายถึง การจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ หรือ การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติสัทธรรม ซึ่งเป็นหนึ่งในสัทธรรม ๓ ของบรรพชิตและคฤหัสถ์

๓. **การศึกษาสงเคราะห์** หมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งจะช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เยาวชนที่ได้รับการศึกษาเล่าเรียน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย อาจจะเป็นโรงเรียนการกุศลภายในวัด หรือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจน หรือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์

๔. **การเผยแผ่พระพุทธศาสนา** หมายถึง การจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา อบรมสมณวิปัสสนากรรมฐาน การบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม การจัดศาสนพิธีต่างๆ เพื่อรักษาประเพณีและวัฒนธรรมทางศาสนา และการให้ธรรมะหรือสนทนาธรรมแก่คนในชุมชนและสังคม รวมทั้งการจัดตั้งห้องสมุดไว้ในวัด เพื่อจัดหนังสือธรรมะไว้เผยแผ่ให้แก่ประชาชนได้ศึกษา

๕. **การสาธารณูปการ** หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติในวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มียุคเดิมให้มั่นคงถาวร และก่อสร้างเพิ่มเติม ให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติที่จำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

๖. **การสาธารณสงเคราะห์** หมายถึง การดำเนินกิจการสาธารณะประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชน รวมทั้งการพัฒนาสังคมและชุมชน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอ
มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗.๒ ทำให้ทราบสถานภาพส่วนบุคคลที่มีผลต่อบทบาทของพระสังฆาธิการใน
การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗.๓ ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขของพระสังฆาธิการใน
การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัย ได้ทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์
- ๒.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - ๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท
 - ๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ
 - ๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องว่ามีผู้กล่าว แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทไว้ ดังนี้ คือ คำว่า “บทบาท”ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่าการทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่^๑ บทบาทจึงถือเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งในหน่วยงานต่างๆ มีนักวิชาการได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ บทบาทในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

สงวน สุทธิเลิศอรุณ กล่าวว่า บทบาท คือ การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่งหน้าที่ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ตามลักษณะการรับรู้และตามที่แสดงจริง บทบาท

^๑ราชบัณฑิตยสถาน,พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๒.

เป็นผลรวมของสิทธิ์และหน้าที่ เช่น บุคคลที่เป็นครู ก็ต้องประกอบพฤติกรรมในการสอนและอบรม เมื่อแสดงพฤติกรรมดังกล่าวแล้วจะเป็นไปตามที่สังคมคาดหวังหรือไม่ก็ตาม^๒

งามพิศ สัตย์สงวน ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทคือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร^๓

สุพัตรา สุภาพ ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่า จะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่ คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำกันทางสังคม^๔

อดุลย์ ตันประยูร กล่าวถึงความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท คือการกระทำ การแสดงออกทางกริยา หรือการแสดงออกที่แสดงถึงทัศนคติของบุคคลตามสถานภาพทางสังคมต่างๆ^๕

เหลือ เอกตะคุ ได้สรุปว่า บทบาท หมายถึง รูปแบบทางของการแสดง พฤติกรรม แสดงความคิดเห็น และการปฏิบัติของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับจากสังคม เช่น ครูมีบทบาทหน้าที่ในการสั่งสอนให้ความรู้แก่นักเรียน^๖

วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข ได้สรุปว่า บทบาท คือการกระทำตามหน้าที่ ที่กำหนดของบุคคล หรือพฤติกรรมที่คาดหวังและเห็นได้ ซึ่งเป็นการกระทำของบุคคล^๗

สุนทร กุญชร กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติ ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การงาน ตามสภาพแวดล้อมของ

^๒สงวน สุทธิเลิศอรุณ, **ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรพัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๗), หน้า ๖๘.

^๓งามพิศ สัตย์สงวน, **สังคมและวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗๓.

^๔สุพัตรา สุภาพ, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗๓.

^๕อดุลย์ ตันประยูร, **สังคมวิทยาการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๓๐.

^๖เหลือ เอกตะคุ, “บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนมัธยมศึกษา ในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๗.

^๗วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข, “บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๓๑.

แต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ เช่น ครูมีบทบาทหน้าที่ในการสอนให้ความรู้แก่ผู้เรียน ตำรวจมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความสงบภายในประเทศ เป็นต้น^๕

สุรพล สุวัตติกุล กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบและการปฏิบัติตามตำแหน่ง ตามสถานภาพของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ถ้าตำแหน่งหรือสถานภาพเปลี่ยนไป บทบาทที่มีอยู่ก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย^๖

พินิจ เพ็ชรดารา กล่าวสรุปว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกตามสถานภาพของแต่ละบุคคลในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ^๗

ยนต์ ชุ่มจิต ได้ให้ความเห็นว่า บทบาท หมายถึง ภาระที่ต้องรับผิดชอบตามสถานภาพของแต่ละบุคคล เช่น เป็นพ่อแม่ นอกจากจะเลี้ยงดูให้ลูกเติบโตแล้วจะต้องมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้ความรู้ ป้องกันมิให้ลูกทำความชั่วหรือดูแลทุกข์สุขอื่น ๆ ส่วนครูจะต้องมีบทบาทอื่นๆ นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนวิชาความรู้ เช่น ช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนเสื้อผ้า อาหาร ส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนและดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของเด็กๆ^๘

ปราชญา กล้าผจญ ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง สิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายเป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น^{๑๒}

บุคคลจะแสดงบทบาทหน้าที่ของตนเองได้ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพบทบาทที่ได้รับมาตามข้อตกลงของสังคม ได้มีนักทฤษฎีกล่าวถึงทฤษฎีบทบาท ดังนี้

^๕สุนทร กุญชร, “บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐.

^๖สุรพล สุวัตติกุล, “ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

^๗พินิจ เพ็ชรดารา, “บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐.

^๘ยนต์ ชุ่มจิต, *ความเป็นครู*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓

^{๑๒}ปราชญา กล้าผจญ, *พฤติกรรมผู้เฝ้าทางการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ ได้สรุปทฤษฎีบทบาทต่อไปนี้^{๑๓}

ทฤษฎีบทบาทของราล์ฟ ลินตัน (Ralph Linton's Role Theory) ได้กล่าวว่า ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์

ทฤษฎีบทบาทของโฮมันน์ (Homann's Role Theory) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตอนกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือเพราะมีตำแหน่งเป็นครู ตอนเย็นแสดงบทบาทเรียนหนังสือเพราะมีตำแหน่งเป็นนิสิตภาคสมทบ เป็นต้น

ทฤษฎีบทบาทของพาร์สัน (Parson's Role Theory) กล่าวว่าไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน เช่น บุคคลมีเพื่อนมากก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

ทฤษฎีบทบาทเมอร์ดัน (Merton's Role Theory) ได้กล่าวว่า บุคคลแต่ละคนจะต้องมีตำแหน่งและบทบาทควบคู่กันไปซึ่งไม่เหมือนกัน บทบาทจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะของสังคมที่เขาสังกัดอยู่ ตลอดจนลักษณะของบุคคลในสังคมนั้น

ทฤษฎีบทบาทของกู๊ด (Good's Role Theory) กล่าวว่าไว้ว่า บทบาท คือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคลและบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้นๆ

ทฤษฎีบทบาทของกัสคิน (Guskin's Role Theory) ได้กล่าว พฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนคือผลที่ได้จากตำแหน่งทางสังคมของเขานั้นเอง และทฤษฎีบทบาทจัดเป็นข้อตกลงประการแรกที่สถาบันต่างๆ ในสังคมคาดหวังว่าบุคคลที่ได้รับตำแหน่งต่างๆ ควรปฏิบัติอย่างไร

จางง์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ ได้กล่าวถึงบทบาทว่า ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ๓ ประการ คือ^{๑๔}

๑. บทบาทในอุดมคติ (Ideal role) ได้แก่บทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพหนึ่งๆควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้น

^{๑๓}สงวน สุทธิเลิศอรุณ, **ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรพัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๗), หน้า ๖๙-๗๑.

^{๑๔}จางง์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๔๕.

๒. บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆจะคาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยมหรือบุคลิกภาพและประสบการณ์ของบุคคลแต่ละคน

๓. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual / Enacted role) ได้แก่การกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย

จากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี ต่างๆ ของบุคคลที่กล่าวมาแล้วนั้นจากการทบทวนแนวคิด พอสรุปได้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาตามหน้าที่หรือตำแหน่งที่เป็นอยู่ในขณะนั้น เพื่อให้เป็นที่รู้เห็นของบุคคลอื่น และการแสดงออกนั้นอาจจะตรงกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ก็ได้ ฉะนั้น บทบาทจึงแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึงบทบาทที่ได้กระทำจริง และบทบาทที่คาดหวัง หมายถึงบทบาทที่ควรจะมีปฏิบัติ และจากทฤษฎีข้างต้นผู้วิจัยก็สรุปได้ว่า บทบาทคือการทำหน้าที่ตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมายโดยการปฏิบัติตามความรู้ความสามารถของบุคคลด้วยการปฏิบัติจริงโดยบทบาทนี้สามารถบ่งไปถึงพฤติกรรมและลักษณะของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆได้อีกด้วย ซึ่งในบางครั้งบทบาทก็เป็นตัวชี้วัดด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆกับผู้ร่วมงานกันอันจะส่งผลไปถึงความมั่นคงขององค์กรนั้นๆ

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องว่ามีผู้กล่าว แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพระสังฆาธิการไว้ ดังนี้ ความหมายของพระสังฆาธิการ**"พระสังฆาธิการ"**เป็นคำรวมตำแหน่งพระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เริ่มใช้มาแต่ พ.ศ. ๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบันโดยมีกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ กำหนดนามเป็นครั้งแรกโดยเปลี่ยนคำว่า**"พระคณาธิการ"**มาเป็น**"พระสังฆาธิการ"**ให้สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินกิจการคณะสงฆ์รวมคำว่า**"พระ"** **"สังฆ"** และ**"อธิการ"**เป็น**"พระสังฆาธิการ"** แปลตาม รูปศัพท์ว่า**"พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์"****"พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง"**ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่า หมายถึง**"พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์"** มีตำแหน่งดังนี้^๕

๑. เจ้าคณะใหญ่

๒. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค

^๕กฎหมายเถรสมาคม, ฉบับที่ ๒๔ ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ, หมวด ๑ ข้อ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๔๑), หน้า ๒.

๓. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
๔. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
๕. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
๖. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

เจ้าคณะและเจ้าอาวาสดังกล่าวนี้ เป็นผู้ทำงานคณะสงฆ์อย่างมีอำนาจเต็มตามกฎหมาย และครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด ส่วนรองเจ้าคณะ รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะมีอำนาจหน้าที่เต็มตามตำแหน่ง ก็เพราะได้รับการมอบหมาย จึงบัญญัตินามว่า"พระสังฆาธิการ"ซึ่งเทียบได้กับข้าราชการของฝ่ายราชอาณาจักร ส่วนเลขานุการเจ้าคณะและเลขานุการรองเจ้าคณะ หาได้เป็นพระสังฆาธิการไม่ เพราะเป็นเพียงผู้ทำการเลขานุการ

จากความหมายข้างต้น พระสังฆาธิการ จึงหมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้^{๑๖}

๑. เจ้าคณะใหญ่
๒. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
๓. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
๔. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
๕. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
๖. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

ในกฎนี้ กำหนดพระสังฆาธิการไว้ ๖ ชั้นด้วยกัน เมื่อแบ่งเป็นตำแหน่ง หมายถึงที่ต้องใช้ตัวบุคคลผู้ที่ดำรงตำแหน่งนั้นได้ ๑๒ ตำแหน่ง คือ

๑. ชั้น (ระดับ) หน มี ๑ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะใหญ่หน....
๒. ชั้น (ระดับ) ภาค มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะภาค ๑ รองเจ้าคณะภาค ๑
๓. ชั้น(ระดับ)จังหวัด มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะจังหวัด ๑ รองเจ้าคณะจังหวัด ๑
๔. ชั้น(ระดับ)อำเภอ มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะอำเภอ ๑ รองเจ้าคณะอำเภอ ๑
๕. ชั้น (ระดับ) ตำบล มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะตำบล ๑ รองเจ้าคณะตำบล ๑
๖. ชั้น (ระดับ) วัด มี ๓ ตำแหน่ง คือ เจ้าอาวาส ๑ รองเจ้าอาวาส ๑ และ

ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ๑

๒.๒.๑ ความสำคัญของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ จัดการและพัฒนา การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นที่เรียบร้อยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุสามเณร ดูแลวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้พระภิกษุสามเณร มีจริยาวัตรตรงตามประเพณีปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแลความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร มิให้ออกนอกพระธรรมวินัย และพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษา จัดการวัด และสมบัติของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ระบุถึงความสำคัญของพระสังฆาธิการว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ จะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญเนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจ หน้าที่ ในการบริหารและจัดการวัด ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๗}

๒.๒.๒ การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการในแต่ละชั้นนั้นมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งและวุฒิภาวะของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ว่าจะมีความสัมพันธ์กันและมีความเป็นไปได้ว่าจะดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีมากน้อยเพียงไร ซึ่งการแต่งตั้งพระสังฆาธิการในแต่ละระดับนั้นจะมีข้อพิจารณา ดังนี้

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้^{๑๘}

๑. มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
๒. มีความรู้ความสามารถแก่ตำแหน่ง
๓. มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
๔. เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
๕. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวันโรค ในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ

^{๑๗} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), คำนำ.

^{๑๘} อ้างแล้ว, หน้า ๔

๖. ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอิภรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน

๗. ไม่เคยถูกถอดถอน หรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

มีข้อที่น่าสงสัยเกตุว่าท่านยังมีได้ใช้คำว่า พระสังฆาธิการ ใช้คำว่า **พระภิกษุ** เพราะยึดหลักคำว่า **พระภิกษุ** อันเป็นนามบัญญัติ เรียกพระโดยรวมตามกฎหมาย ด้วยเหตุที่ยังไม่ได้แต่งตั้งแต่ที่กำหนดนี้ ก็เพื่อกำหนดคุณสมบัติผู้ที่จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการดังกล่าวมาแล้ว

ในการกำหนดคุณสมบัตินี้ เป็นคุณสมบัติหลักผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการไม่ว่าจะเป็นชั้นใด ๆ ก็ตามให้ถือเอาคุณสมบัติตามนี้เป็นหลักพิจารณาเป็นเบื้องต้นและต้องพิจารณาทุกข้อ ตั้งแต่ (๑) จนถึง (๗) นั้นเอง เพราะเป็นคุณสมบัติหลัก^{๑๙}

๑) นั้น เป็นข้อที่กำหนดไว้ตายตัวในแต่ละชั้นของพระสังฆาธิการชั้นนั้น ๆ ว่าผู้จะดำรงตำแหน่งนั้น ต้องมีพรรษาเท่าไร เป็นต้น เช่น ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสต้องมีพรรษาพัน ๕ พรรษา จะต่ำกว่านั้นมิได้ ในชั้นอื่นๆ ก็กำหนดไว้ชัดเจนเช่นเดียวกัน

๒) นั้น เป็นข้อที่กำหนดถึงความรู้ของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งดังกล่าวแล้วแต่ในที่นี้ กำหนดไว้กว้างๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งได้พิจารณาเอาตามความเหมาะสมซึ่งในเรื่องของความรู้ที่ท่านมิได้กำหนดตายตัวลงไปว่า ต้องเป็นความรู้ชั้นไหนอย่างไร ทั้งนี้ก็เพื่อสะดวกในการปฏิบัติจริงนั่นเอง ความรู้ที่กำหนดเป็นมาตรฐานทางการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบันที่ถือเป็นหลักนั้น มี ๒ คือ ความรู้ในส่วนนักธรรม เรียกว่า นักธรรมชั้นตรี โท เอก ความรู้ในทางการศึกษาวาสิ เรียกว่า ประโยค ๑-๒, ประโยค ป.๓ ไปจนถึงประโยค ป.๓ ความรู้ในส่วนของการศึกษาภาษาบาลีนี้ ในปัจจุบัน ได้ถูกจัดเป็นสมณศักดิ์ประเภทหนึ่งด้วยแต่โดยความเป็นจริงแล้ว ความรู้มีความหมายมากกว่านั้น เพราะในบางท่านบางคนแม้ไม่มีความรู้ที่เป็นมาตรฐานทางการศึกษาอันได้รับประกาศนียบัตร หรือปริญญาบัตร แต่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เป็นประสบการณ์จริงประสบการณ์ตรงก็มีมาก และมีประโยชน์ในการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่งด้วย ดังนั้น ในเรื่องของความรู้นั้น กฎระเบียบจึงกำหนดไว้แบบกว้างๆ นั้นเอง ยังมีความรู้อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งจัดเป็นระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์กล่าวคือมหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมีหน้าที่ผลิตบัณฑิตมาเพื่อรองรับและสนองงานการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครองและการเผยแผ่ เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันมีระดับความรู้ถึงปริญญาเอกทีเดียว^{๒๐}

๓) นั้น กำหนดถึงความประพฤติ โดยยกพระธรรมวินัยเป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการว่า เป็นภิกษุผู้มีความประพฤติเรียบร้อยตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งในทางปฏิบัติ ย่อมต้องหมายถึงผู้มีอำนาจในการแต่งตั้ง จะใช้วิธีใน

^{๑๙} พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ), อธิบายกฎหมายเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร : ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๙.

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐-๒๑.

การสอดส่องดูแลความประพฤติของภิกษุผู้อยู่ในปกครองว่า เป็นอย่างไรนั่นเองควรแก่การแต่งตั้งในตำแหน่งนั้นๆ หรือไม่อย่างไร

๔) นั้น กำหนดถึงความสามารถ ในการปกครอง ซึ่งในข้อนี้ ก็เป็นการกำหนดไว้แบบกว้างๆ อีกเช่นกัน ซึ่งต้องเป็นดุลยพินิจของท่านผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งที่จะพิจารณา

๕) นั้น กำหนดถึงความเป็นปกติของร่างกายเป็นหลักโดยกำหนดไว้ชัดเจนว่า ต้องไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ คือต้องยังคงเป็นผู้มีความสามารถในการบริหารงานได้อยู่มิใช่เป็นผู้เจ็บป่วย หรืออ่อนแอไม่มีกำลัง อันหมายถึงความไม่เป็นปกติ และต้องไม่มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ต้องไม่เป็นโรคเรื้อนหรือวัณโรคในระยะอันตรายจนน่ารังเกียจ ในข้อที่กล่าวถึงเรื่องโรคเรื้อนหรือวัณโรคนี้ ก็กำหนดไว้โดยเน้นว่า วัณโรคในระยะอันตราย ซึ่งเป็นที่น่ารังเกียจ ซึ่งในทางการแพทย์นั้นวัณโรคมีหลากหลายระยะ ดังนั้นถ้าเป็นวัณโรค แต่ในระยะเริ่มต้น แล้วรักษาและไม่มีลักษณะเป็นที่น่ารังเกียจ เมื่อไม่เป็นที่น่ารังเกียจก็ไม่จัดเข้าในข้อนี้

๖) นั้น ท่านกำหนดหมายเอาประวัติแห่งการดำรงเพศพระภิกษุว่า ต้องไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน อธิกรณ์นั้น เมื่อกล่าวตามศัพท์ ก็คือเรื่องราวที่เกิดขึ้นและสงฆ์จะต้องจัดทำสำเร็จ มีการอุปสมบท ที่เรียกว่า กิจจาริกรณ์ เป็นต้น แต่ในที่นี้หมายถึง อธิกรณ์ที่เป็นเรื่องราวในทางเสียหาย หมายถึง ตัวภิกษุเองก่อเรื่องขึ้นหรือพัวพันกับเรื่องราวที่เป็นไปในทางเสียหาย เมื่อมีคำวินิจฉัยลงโทษจากผู้ปกครองที่พิจารณาอธิกรณ์นั้นแล้ว อย่างนี้ถือว่า ขาดคุณสมบัติ ดังนั้น จึงกำหนดว่า ต้องไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษ ในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน

จริงอยู่ แม้ในกฎหมายเถรสมาคมจะกำหนดลักษณะไว้ตามนี้ แต่ในความเป็นจริงแล้วพระภิกษุผู้ถูกคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจนั้น อาจไม่มีความผิดตามที่ถูกลงโทษก็เป็นได้ หากแต่ถูกการกระทำอันไม่ชอบมาพากลบางอย่างสร้างเรื่องสร้างหลักฐานจนแนบเนียนก็เป็นได้ จึงเป็นสิ่งที่พระภิกษุพึงสำเหนียกและระมัดระวังในเรื่องเหล่านี้ให้มาก ในส่วนของท่านผู้วินิจฉัยเองก็ตามที่ คงต้องใช้วิจารณญาณให้มากเช่นเดียวกัน มิเช่นนั้น จะเป็นการสนับสนุนผู้ไม่ประสงค์ดีไปเสีย อันมีผลต่อบุคลากรของพระศาสนา ทั้งมีผลต่ออายุและความมั่นคงของพระศาสนาด้วย^{๒๑}

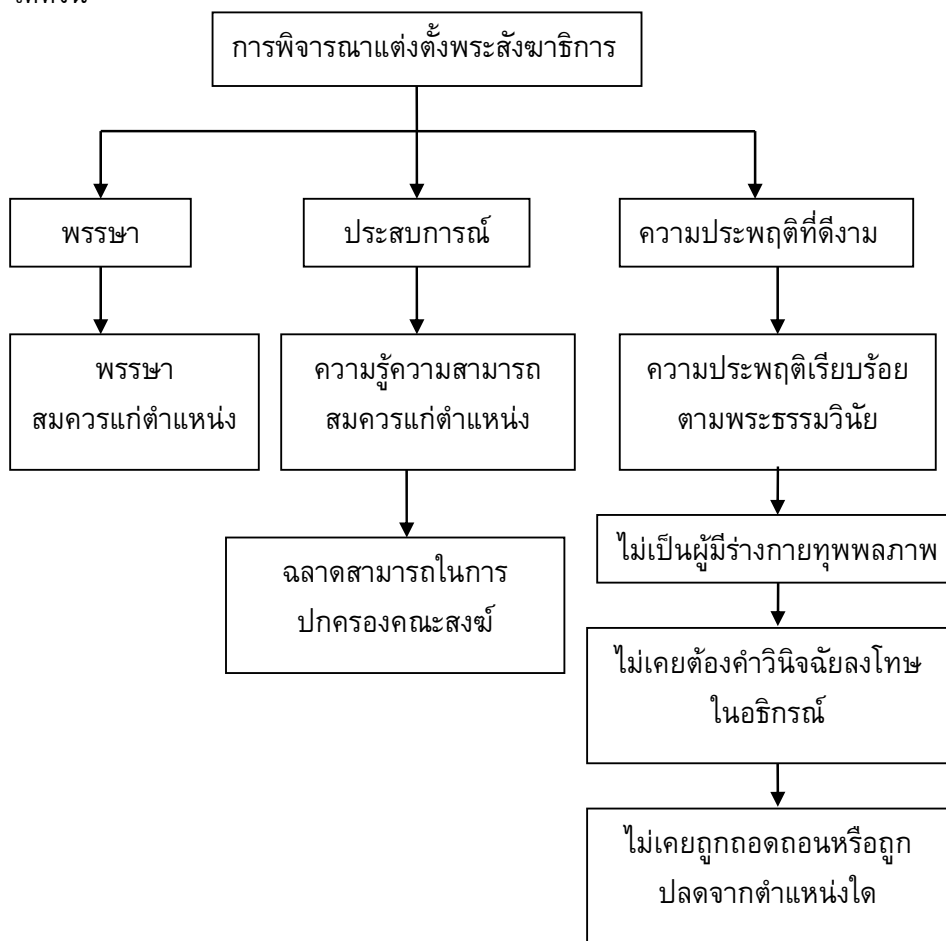
๗) นั้น กำหนดเอาประวัติแห่งการดำรงตำแหน่งในชั้นต้นๆ มาก่อนแล้วโดยกำหนดว่า ต้องไม่ถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน มีข้อที่ควรพิจารณาดังนี้ การปลด หรือถูกถอดถอนนั้นเป็นโทษทางจริยาพระสังฆาธิการ เหตุเพราะละเมิดจริยาพระสังฆาธิการอย่างร้ายแรง ต้องไม่ถูกถอดถอนจากตำแหน่ง เพราะความผิด เหตุเพราะละเมิดจริยาพระสังฆาธิการอย่างร้ายแรงนั่นเอง

^{๒๑}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒-๒๓.

จากข้อความข้างต้นที่กล่าวแล้วนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นพอสรุปได้ดังนี้ คือ ในการพิจารณาแต่งตั้งพระสังฆาธิการนั้น สามารถกล่าวโดยสรุปได้ ๓ ข้อใหญ่ คือ

๑. พิจารณาจากพรรษา
๒. พิจารณาจากประสบการณ์ทำงาน
๓. พิจารณาจากความประพฤติที่ดีงาม

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ที่ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งย่อให้เหลือ ๓ หมวดในการพิจารณานั้น เพื่อให้โครงสร้างที่พิจารณาได้ง่ายยิ่งขึ้น และเพื่อการเข้าใจได้ง่าย ผู้วิจัยได้ทำโครงสร้างพอสรุปได้ดังนี้

แผนภูมิ ที่ ๒ .๒ สรุปหลักพิจารณาการแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

การพิจารณาภิกษุผู้เข้ารับตำแหน่งพระสังฆาธิการนั้น ผู้ศึกษาได้แบ่งเป็น ๓ หมวด การพิจารณาจาก ๗ ข้อการพิจารณา ดังนี้

๑. **พรรษา** ในข้อพิจารณาเรื่องพรรษานี้ คงไม่ต้องกล่าวไว้ให้มากความ แต่จะพอสรุปได้ว่า การดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการนั้น จักพิจารณาภิกษุผู้มีพรรษากาล ตั้งแต่ ๕

พรรษาขึ้นไปเข้ารับตำแหน่ง ส่วนจะเป็นตำแหน่งใดนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของพรรษาผู้จัก
ได้รับพิจารณานั้นเอง

๒. ประสบการณ์ ในข้อนี้ผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็นข้อที่สามารถบ่งไปถึงด้าน
การศึกษาคือความรู้ และ ความสามารถในด้านการปกครองและการบริหาร จึงจัด ๒ ข้อ
กล่าวคือ ข้อ (๒) และ (๔) เข้าในหมวดนี้ หากมีการถามว่า เหตุใดจึงจัดการศึกษาเข้าในหมวด
ประสบการณ์ เนื่องจากความรู้นั้นมีใช้เฉพาะด้านการเรียนรู้ภายในสถาบันเพียงอย่างเดียวแต่
หากว่าความรู้สามารถศึกษาได้จากการปฏิบัติจริงหรือการได้พบและคลุกคลีอยู่ในวงการณ์นั้นๆ
ก็สามารถกล่าวได้ว่า เป็นผู้มีความรู้ในด้านนั้นๆ หรือเรียกว่า ผู้ชำนาญการ ก็อาจเป็นไปได้

๓. ความประพฤติดีงาม ในข้อนี้ผู้วิจัยได้มีความเห็นว่า ความประพฤติที่ดีงามนั้น
บ่งบอกถึงศีลจารวัตรอันดีงาม คือ ต้องเป็นผู้ที่รักษาศีลและมีระเบียบวินัยอันเคร่งครัดซึ่ง
สามารถขยายผลไปถึงด้านสุขภาพที่ตามมาและด้านความต่างพลอยอันเกิดจากอิทธิพลและเป็น
นำมาซึ่งความเชื่อมั่นกล่าวคือบุคคลรอบข้างมีศรัทธาในตัวภิกษุอันเป็นอย่างดี จึงได้รวมเอา
ข้อพิจารณาที่ (๓) , (๕) , (๖) , (๗) มาไว้ในหมวดนี้เพื่อเป็นการเข้าใจได้ง่ายจากการพิจารณา
คุณสมบัติพระสังฆาธิการที่จะดำรงตำแหน่งที่ได้กล่าวไว้แล้วนั้น ต่อไปจะได้ขยายถึงการ
พิจารณาแต่งตั้งพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ ดังนี้ คือ

๑) ระดับเจ้าคณะใหญ่

การพิจารณาแต่งตั้งพระสังฆาธิการในระดับเจ้าคณะใหญ่นั้น ได้กำหนดไว้ว่า
“พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้”^{๒๒}

(๑) มีพรรษาพัน ๓๐ และ

(๒) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ”

เจ้าคณะใหญ่นั้น เป็นตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งเมื่อก้าวโดยตำแหน่งนี้ได้
ตราไว้ในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) หมวด ๒ ว่าด้วยระเบียบการปกครอง
คณะสงฆ์ส่วนกลาง ดังนั้น ตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่จึงจัดเป็นตำแหน่งพระสังฆาธิการใน
ส่วนกลาง และเป็นตำแหน่งเดียวเท่านั้นที่เป็นส่วนกลาง เขตปกครองคณะสงฆ์ที่เจ้าคณะใหญ่มี
อำนาจ หน้าที่ในการปกครอง เรียกว่า หน ซึ่งมีข้อกำหนดในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓
(พ.ศ.๒๕๔๑) หมวด ๒ ข้อ ๖ ดังนี้

ในส่วนของคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย แบ่งเป็น ๔ หน มีตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ๔
ตำแหน่ง คือ

๑. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง มีเขตปกครอง ๖ ภาค คือ ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓
ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ ภาค ๑๕

^{๒๒} อ่างแล้ว, หน้า ๘

๒. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ มีเขตปกครอง ๔ ภาค คือ ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ ภาค ๗

๓. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก มีเขตปกครอง ๕ ภาค คือ ภาค ๘ ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ ภาค ๑๒

๔. เจ้าคณะใหญ่หนใต้ มีเขตปกครอง ๓ ภาค คือ ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ ภาค ๑๘

ในส่วนของคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย มีตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุตปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตทุกภาค

๒) ระดับเจ้าคณะภาค

การพิจารณาแต่งตั้งพระสังฆาธิการในระดับเจ้าคณะภาคนั้น ได้กำหนดไว้ในข้อ ๑๐ ความว่า พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้^{๒๓}

(๑) มีพรรษาพ้น ๒๐ และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ

(๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชอาคันตุกะชั้นเทพ หรือ

(๕) เป็นพระราชอาคันตุกะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอก หรือ เป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค

ถ้าคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

สำหรับการแต่งตั้งเจ้าคณะภาคนั้น ได้มีกำหนดไว้ในข้อ ๑๑ ความว่า ในการแต่งตั้งเจ้าคณะภาค เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม ข้อ ๖ และข้อ ๑๐ เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

เจ้าคณะภาคอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่เจ้าคณะภาคพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้เจ้าคณะภาคซึ่งได้รับแต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

๓) ระดับเจ้าคณะจังหวัด

เจ้าคณะจังหวัด หมายถึง เจ้าคณะกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร^{๒๔}

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้^{๒๕}

^{๒๓} อ่างแล้ว, หน้า ๙

^{๒๔} อ่างแล้ว, หน้า ๑๑

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

(๑) มีพรรษาพัน ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ
 (๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ
 (๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ
 (๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชกณะชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป
 หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค

ถ้าคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่
 เหมาะสม มหาเถรสมาคมอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

ในการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้นพิจารณาคัดเลือก
 พระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๔ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชา
 แต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

๔) ระดับเจ้าคณะอำเภอ

เจ้าคณะอำเภอ หมายถึง เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะอำเภอในจังหวัด
 นอกจากกรุงเทพมหานคร^{๒๖}

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง
 ดังนี้^{๒๗}

(๑) มีพรรษาพัน ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ
 (๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ
 (๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ
 (๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือเป็น
 เปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค

ถ้าคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่
 เหมาะสม เจ้าคณะภาคอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

๕) ระดับเจ้าคณะตำบล

เจ้าคณะตำบล หมายถึงเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะตำบลใน
 จังหวัด นอกจากกรุงเทพมหานคร^{๒๘}

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง
 ดังนี้^{๒๙}

^{๒๖} อ่างแล้ว, หน้า ๔.

^{๒๗} พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ), อธิบายกฎหมายมหาเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร: ประยูร
 สาส์นไทยการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕.

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑.

^{๒๙} อ่างแล้ว, หน้า ๕๓.

- (๑) มีพรรษาพัน ๕ กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และ
 (๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ
 (๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ
 (๔) เป็นพระภิกษุผู้มีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรม หรือ
 เป็นนักธรรมชั้นเอก

ถ้าคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่
 เหมาะสม เจ้าคณะจังหวัดอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี โดยอนุมัติของเจ้าคณะภาค

ในการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้มี
 คุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๒ เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้วให้แจ้ง
 กรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

๖) ระดับเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาส ผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวัด คือ เจ้าอาวาสวัดซึ่งเป็นพระสังฆาธิการ
 อันดับที่ ๙ ตามกฎหมายเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนา
 อย่างยิ่งใหญ่ว่า เพราะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองวัด และเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากวัดมีฐานะเป็น
 นิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความใน
 ประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา ๔๕ กล่าวว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรง
 ตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวล
 กฎหมายอาญา” ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งสำคัญยิ่ง^{๓๐}

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง
 ดังนี้^{๓๑}

๑. มีพรรษา ๕ และ

๒. เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้า
 คณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าสังกัต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะ
 อำเภอ ไม่มีรองเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้นรวมกันทั้งหมดไม่

^{๓๐} กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วย
 พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒),
 หน้า ๘๘.

^{๓๑} พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีระปณฺโณ), อธิบายกฎหมายเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร : ประยูร
 สาส์นไทยการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๕๖.

น้อยกว่า ๓ รูป ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม ข้อ ๖ และข้อ ๒๖ แล้วให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง^{๓๒}

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสนั้น ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะภาค เพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้ง

ในส่วนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น พระภิกษุจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้^{๓๓}

(๑) มีพรรษาพัน ๑๐

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราช สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

สำหรับพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้^{๓๔}

(๑) มีพรรษาพัน ๑๐

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัต

ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี

ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๙ หรือข้อ ๓๐ แล้วแต่กรณี เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อมหาเถรสมาคมพิจารณา

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ตามข้อ ๒๙ หรือข้อ ๓๐ แล้วแต่กรณี ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคเป็นผู้ดำเนินการ^{๓๕}

๒.๒.๓ การปกครองคณะสงฆ์

^{๓๒} อ่างแล้ว, หน้า ๕๗.

^{๓๓} อ่างแล้ว, หน้า ๖๐.

^{๓๔} อ่างแล้ว, หน้า ๖๖.

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘.

ลักษณะการใช้อำนาจการปกครองคณะสงฆ์ตามพระธรรมวินัย

การใช้อำนาจในการปกครองคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงวางกรอบเพื่อประโยชน์แก่การปกครอง^{๓๖} จึงทรงบัญญัติไว้ ๑๐ ประการดังนี้

๑. เพื่อความเรียบร้อยว่าดีแห่งสงฆ์
๒. เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์
๓. เพื่อข่มบุคคลเพื่อเกื้อยาก
๔. เพื่อการอยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
๕. เพื่อป้องกันอาสวะอันบังเกิดจากปัจจุบัน
๖. เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต
๗. เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
๘. เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว
๙. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม
๑๐. เพื่อถือตามพระวินัย

๒.๒.๓.๑ การปกครองคณะสงฆ์ยุคต่อมา

การปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัย คือ การปกครองคณะสงฆ์จะยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมเนียมการปกครองโดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุนการปกครองคณะสงฆ์ หากมีความไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ต้องอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อย ในรัฐสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบการปกครอง ทรงตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ มาในรัฐสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ยกเลิกพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ และได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ จัดระบบการปกครองใหม่ ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองแบบราชอาณาจักร มาในสมัยพระบาทสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เพื่อจัดการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบใหม่ จึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และถัดมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน^{๓๗}

การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ระบุให้สมเด็จพระสังฆราชในตำแหน่งสกล

^{๓๖}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๙/๒๘-๒๙.

^{๓๗}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

มหาสังฆปริณายกเป็นพระประมุขสงฆ์ไทยและสงฆ์อื่น ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัยและทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัย และกฎหมายมหาเถรสมาคม และสมเด็จพระสังฆราชทรงอยู่ในฐานะผู้ใดจะหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายมิได้ โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คณะสงฆ์และสามเณรต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นประธานกรรมการ และมีกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการโดยแต่งตั้ง

ในการปกครองคณะสงฆ์ แบบแผนการปกครองคณะสงฆ์แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือส่วนหลักกำหนดหน่วยงาน เขตปกครอง ผู้ปกครองหรือผู้รับมอบงานหรือคณะผู้รับมอบงาน ในการปฏิบัติงานการปกครองคณะสงฆ์ และส่วนย่อย ได้แก่ แบบแผนกำหนดอำนาจหน้าที่การควบคุมบังคับบัญชา การประสานงาน การตั้งผู้รักษาการแทน และการวางระเบียบวิธีปฏิบัติอื่น ๆ

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโณ) ได้กล่าวถึงระเบียบการปกครองคณะสงฆ์กำหนดให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ โดยมีระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ดังนี้

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางมีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์รวมอำนาจการปกครองและกิจการคณะสงฆ์ทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทย เป็นศูนย์รวมเขตปกครองและเจ้าคณะในส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางโดยกำหนดเขตปกครองได้แก่ เขตปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ ในส่วนกลางจะแยกส่วนการปกครองเป็นคณะมหานิกาย เรียกว่า “หน มี ๔ หน คือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออกและหนใต้ ในส่วนของคณะธรรมยุต เรียกว่า คณะธรรมยุต จะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และวัดธรรมยุตทั้งหมดเข้าเป็นเขตเดียวกัน

การปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการสังกัดในส่วนกลางเป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงานในส่วนกลางและประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตของตน เรียกว่า หน มี เจ้าคณะใหญ่ ๕ หน คือ^{๓๔}

๑. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง
๒. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ

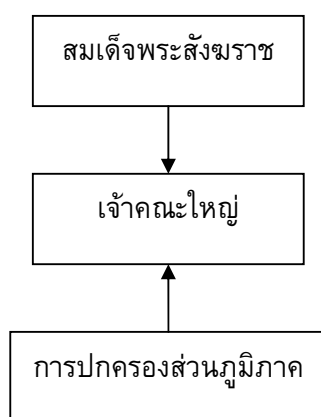
^{๓๔}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโณ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๓ - ๕.

๓. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก

๔. เจ้าคณะใหญ่หนใต้

๕. เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต

หากกล่าวโดยสรุปถึงรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์นั้นแบ่งออกเป็น ๒ อย่างคือ การปกครองในส่วนกลาง และ การปกครองส่วนภูมิภาค โดยการปกครองทั้งสองส่วนนั้นจะทำให้หน้าที่บริหารที่สอดคล้องกัน โดยมีเจ้าคณะใหญ่เป็นผู้ประสานงานระหว่างทั้งสองส่วนการปกครอง ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ ที่ ๒.๓ การประสานงานระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน) กล่าวว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ โดยมีหลักการปกครองคือมุ่งความสงบเรียบร้อย มุ่งความเจริญงอกงาม และมุ่งความสามัคคีปรองดอง ซึ่งทั้ง ๓ ประการนี้เป็นเครื่องวัดสมรรถภาพของการปกครอง^{๓๙}

พระครูมงคลคีลวงค์ และคณะ กล่าวว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ทุกรูปต้องพัฒนาตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยก่อนเป็นประการแรก ประการที่สองจะต้องมีรูปแบบการปกครองในวัดวาอารามให้เรียบร้อย และประการสุดท้ายจะต้องจัดรูปแบบในการศึกษาเล่าเรียนแผนกพระปริยัติธรรมขึ้น เช่น แผนกนักธรรม แผนกบาลี ขึ้นในวัดของตน นอกจากนี้จะต้อง

^{๓๙}พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน), การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, อ่างใน พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๗.

อบรมวิปัสสนากรรมฐานให้กับพระภิกษุสามเณร เรียกว่า พัฒนาจิตใจของพระภิกษุสามเณรให้มีความมั่นคง เพื่อพระภิกษุสามเณรจะได้นำหลักการพัฒนาจิตใจนี้ไปสู่เด็กหรือเยาวชนหรือยุวพุทธให้หันเข้ามาศึกษาหาความรู้ด้านพระพุทธศาสนา เรียกว่า จริยธรรม การให้การศึกษาด้านจริยธรรมก็คือการเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น การเปิดโรงเรียนเด็กเล็กที่เรียกว่า เด็กก่อนเกณฑ์ ซึ่งเป็นโครงการของมหาเถรสมาคม ก็เพื่อเป็นการชักจูงเด็กเล็กให้หันเข้ามาฟังพระสงฆ์ พระสงฆ์ก็มีบทบาทช่วยเหลือเด็กเล็กด้วยเมตตาธรรม เด็กเล็กเหล่านี้ ก็คือ ลูกหลานชาวบ้านที่ต้องออกไปประกอบอาชีพ เมื่อวัดรับดูแลลูกหลานให้ ความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัดต่อพระพุทธศาสนาก็บังเกิดขึ้นกับประชาชน จึงเห็นได้ว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส นอกจากจะมีหน้าที่ในการดูแลวัดพัฒนาวัดแล้ว ยังต้องช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนพร้อมกันไปด้วย^{๕๐}

พระสังฆาธิการ เป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ได้กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์ ในเขตปกครองของตน ได้แก่ การรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ รวมทั้งการนิคกรรมหรือการวินิจฉัย อธิกรณ์ หรือความผิดทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุ

กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดจริยาพระสังฆาธิการ ซึ่งพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามบทบาทของพระสังฆาธิการ ดังต่อไปนี้

๑. ต้องเคารพเอื้อเฟื้อต่อกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชสังวรและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

๒. ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้น ให้เสนอความเห็นคัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และเมื่อได้คัดค้านดังกล่าวมานั้นแล้ว แต่ผู้สั่งมิได้ถอนหรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระวินัยต้องปฏิบัติตาม ต้องรายงานจนถึงผู้สั่ง ในกรณีมีการคัดค้านคำสั่งให้ผู้ส่งรายงานเรื่องทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน เพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป ในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามทำข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษเป็นครั้งคราว

^{๕๐}พระครูมงคลคีลวงค์, พระมหาอรุณ ธีรปัญโญ และพระศรีรัตนมุนี. พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท. การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย, อ่างใน พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑.

๓. ต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา และห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร

๔. ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

๕. ต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนและผู้อยู่ในปกครอง

๖. ต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

๗. ต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

๘. ต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

ทั้ง ๘ ข้อนี้ เป็นจรรยาอันพระสังฆาธิการต้องถือปฏิบัติตามโดยเคร่งครัดเพราะละเมิดแล้วย่อมได้รับโทษฐานละเมิดจรรยา

๒.๒.๔ อำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

๑. อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่

เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตของตน ดังนี้^{๔๑}

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาคหรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

๒. อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะภาค

เจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ดังนี้^{๔๒}

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

^{๔๑}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

^{๔๒}อ้างแล้ว, หน้า ๑๖.

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัดหรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

๓. อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัด

เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้^{๔๓}

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัย ข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

๔. อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ

เจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ดังนี้^{๔๔}

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

^{๔๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๐.

^{๔๔}อ้างแล้ว, หน้า ๓๐.

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

๕. อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะตำบล

เจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้^{๔๕}

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมและบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรือ อยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

๖. อำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาส ผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวัด คือ เจ้าอาวาสวัดซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องทำหน้าที่เป็น ผู้ปกครองวัด และเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาตาม มาตรา ๔๕ กล่าวว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใน

^{๔๕}อ้างแล้ว, หน้า ๓๑.

การปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งสำคัญยิ่ง และนอกจากนั้นเจ้าอาวาสยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพุทธศาสนิกชนมากที่สุดที่จะช่วยจรรโลงพระพุทธศาสนา ปลุกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน

พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน) กล่าวว่า พระสังฆาธิการ คือผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งตามกฎหมายเถรสมาคมกำหนดให้มีจำนวน ๑๑ อันดับ โดยมีเจ้าคณะภาคเป็นอันดับที่ ๑ มีผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นอันดับที่ ๑๑ นั้น พระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ คือเจ้าอาวาสนับเป็นพระสังฆาธิการที่มีความสำคัญมากที่สุดมีความรับผิดชอบสูงสุด ด้วยเหตุผล

๑. เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดพระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ประชาชนและเด็ก เล็ก รู้จักพื้นฐานของบุคคลเหล่านั้นดีกว่าใคร ๆ อยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์ทางพระศาสนาทั้งดีและร้าย ย่อมเข้าใจปัญหาต่าง ๆ และหาทางคลี่คลายปัญหาได้ง่าย

๒. ตำแหน่งเจ้าอาวาสจัดเป็นพื้นฐานที่สำคัญของตำแหน่งผู้ปกครองสงฆ์ทุกตำแหน่งเป็นเครื่องพิสูจน์และรับรองความสามารถของตำแหน่งปกครองสงฆ์ทั้งหลายได้อย่างดี คือถ้าเป็นเจ้าอาวาสได้ดี ก็มีหวังที่จะเป็นเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะต่าง ๆ ได้ดี^{๔๖}

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), กล่าวถึงเจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้^{๔๗}

๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัย แก่บรรพชิต และคฤหัสถ์

๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัย แก่บรรพชิต และคฤหัสถ์

^{๔๖} พระพุทธวรญาณ(ทองย้อย กิตฺติทินฺโน), ธรรมญาณนิพนธ์: ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๗๕.

^{๔๗} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓ - ๓๔. (อัดสำเนา)

๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่เจ้าอาวาสดังกล่าวในมาตรา ๓๗ นี้ เป็นหน้าที่โดยภาพรวมลักษณะงานอย่างกว้างๆ มิได้ชี้ชัดถึงวิธีปฏิบัติแต่อย่างใด เพราะวิธีปฏิบัตินั้น ได้กำหนดโดยลักษณะงานเป็น ๔

๑. หน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ได้แก่

๑.๑ การบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ การปรับปรุงตกแต่ง การกำหนดแบบแปลนแผนผังซึ่งล้วนแต่เป็นงานที่ต้องทำ ด้วยแรงงาน แรงงานและแรงความคิดอันเป็นส่วนสร้างสรรค์และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ศาสนสถาน และศาสนวัตถุของวัดวาอารามต่างๆ จักได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้ เป็นไปด้วยดีด้วยหน้าที่เจ้าอาวาสข้อนี้

๑.๒ การจัดการกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การจัดการกิจการของวัดตามหน้าที่ ผู้ปกครองวัดและหน้าที่จัดการแทนวัดในฐานะผู้แทนนิติบุคคล เช่น การรับทรัพย์สิน การ อรรถคดี กิจการเหล่านี้ เจ้าอาวาสจะต้องจัดการให้เป็นไปด้วยดี คือ เป็นไปโดยถูกต้องตาม ระเบียบแบบแผนหรือจารีตว่าด้วยการนั้น

๑.๓ การจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การดูแลรักษา การใช้ ง่ายการจัดการทรัพย์สินของวัด ตลอดจนการบัญชี ทั้งส่วนที่เป็นศาสนวัตถุศาสนสถาน และศาสน สมบัติของวัดที่ตนเป็นเจ้าของ ให้เป็นไปด้วยดี คือ ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดใน กฎกระทรวง

๒. หน้าที่ในการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด ได้แก่

๒.๑ การปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด หมายถึง การคุ้มครองปกป้องรักษาให้ บรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้ที่มีอยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ได้เป็นอยู่ด้วยความผาสุก ให้ความ อนุเคราะห์ในส่วนที่อยู่อาศัยและปัจจัยตามสมควร หรือกล่าวอีกในหนึ่งว่า ช่วยบำบัดทุกข์บำรุง สุขแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ดังกล่าวด้วยพรหมวิหารธรรมตามควรแก่เหตุ

๒.๒ การสอดส่องบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด หมายถึง การตรวจตราและเอาใจใส่ ดูแลการประพฤติปฏิบัติตนของบรรพชิตแลคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม รวมถึงควบคุมและบังคับบัญชาบรรพชิตและคฤหัสถ์ดังกล่าว ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถร สมาคม และรวมถึงการว่ากล่าวแนะนำ ชี้แจง เกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าวด้วยทั้งนี้ เพื่อความ เจริญรุ่งเรืองแห่งวัดและพระศาสนาอันเป็นส่วนรวม

๓. หน้าที่เป็นธุระจัดการศึกษาและอบรม

๓.๑ การจัดการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม ให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม (รวมถึงธรรมศึกษาอยู่ ด้วย)หรือเฉพาะแผนกใดแผนกหนึ่ง ซึ่งยึดแบบแผนตามจารีตประเพณีที่โดยปฏิบัติสืบมา

โดยตรง ได้แก่การจัดตั้งสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรม หรือการให้พระภิกษุสามเณรไปเรียนที่ วัดใกล้เคียง ซึ่งมีสำนักศาสนศึกษาดังกล่าว

๓.๒ การอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย หมายถึง การจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระ ธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีการที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียน พระธรรมวินัย พ.ศ.๒๕๒๘ และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่คฤหัสถ์ในรูปแบบ อื่นๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติ ศาสนกิจของพระสงฆ์ เช่น การทำกิจวัตรประจำวัน การฝึกซ้อมสวดมนต์ ฝึกซ้อม เรื่อง สังฆ กรรมและพิธีกรรมทางพระศาสนา ตลอดจนฝึกอบรมการปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์ เช่น การ ทำวัตรสวดมนต์ประจำวันพระ การสมาทานอุโบสถศีล และปฏิบัติศาสนพิธีอื่น ๆ

๔. หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล หน้าที่อำนวยความสะดวกในการ บำเพ็ญกุศลนั้น เป็นหน้าที่เชื่อมโยงผูกพันกับสังคมทั้งในสวนวัดและนอกวัดและเป็นหน้าที่อัน เกี่ยวข้องผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งพอแยกได้โดยลักษณะ คือ

๔.๑ การอำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ขอใช้วัดเป็นที่จัดบำเพ็ญ กุศลทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม

๔.๒ การอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดเอง ทั้งที่เป็นการประจำ และ เป็นการจร

๔.๓ การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด แต่ขอรับคำ ปรึกษาและความอุปถัมภ์จากเจ้าอาวาสหรือจากวัด

๔.๔ การสร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น การสร้าง ฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ศาลาเผาศพ ศาลาพักรักษาหรือศาลาบำเพ็ญกุศลและที่เก็บศพ เป็นต้น

๒.๒.๔.๗ อำนาจของเจ้าอาวาส

อำนาจเจ้าอาวาส หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปการะแก่การปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส เพื่อให้งานที่ปฏิบัติเป็นไปด้วยดี เป็นสิ่งที่มีคู่กับหน้าที่เจ้าอาวาส มีไว้เพื่อใช้บังคับบัญชาผู้อยู่ใน บังคับบัญชาโดยเฉพาะเกี่ยวกับบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นดังที่ ท่านผู้รู้ได้กล่าวไว้ ดังนี้

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) ได้กล่าวถึงอำนาจเจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้^{๔๔}

- ๑) ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- ๒) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาส ออกไปเสียจากวัด
- ๓) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือ ให้ทำทัณฑ์บน หรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้า

^{๔๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖ - ๓๗.

อวาาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมต้องมีบรรยากาศแห่งศาสนกิจอยู่ตลอดเวลา เช่น มีการไหว้พระ มีการสวดมนต์ มีการทำสังฆกรรมเป็นประจำตามพระวินัย

พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน) ได้กล่าวถึงบทบาทความรับผิดชอบของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสว่า ต้องช่วยพัฒนาท้องถิ่นในด้านการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนด้วย ในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นก็ต้องเริ่มที่เจ้าอาวาสต้องคุมบรรยากาศในวัดให้หอมด้วยเมตตา สัจจะ สามัคคี คนในวัดรักกัน ซื่อสัตย์ต่อกัน ประองตองกัน^{๔๙}

พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน) ได้กล่าวไว้ว่า ในส่วนสภาพวัดเจ้าอาวาสก็ต้องจัดวัดให้เป็นศาสนสถาน คือเป็นที่บำเพ็ญกิจทางศาสนา เป็นบุญสถาน คือเป็นสถานที่ในการบำเพ็ญกุศลเป็นศึกษาสถาน คือเป็นที่ให้การศึกษาเล่าเรียน อบรม เป็นธรรมสถาน คือเป็นสถานที่ในทางประสิทธิ์ประสาทคุณงามความดี^{๕๐}

จากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับพระสังฆาธิการ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการ คือ พระภิกษุผู้มีอายุพรรษาและเป็นผู้มีความสามารถในการบริหารอันเป็นความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ จนได้รับการยอมรับเชื่อถือจากคณะสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกาทั่วไป ให้เป็นผู้รับผิดชอบงานคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ อันเหมาะสมต่อความรู้ความสามารถของพระภิกษุสงฆ์รูปนั้นๆ โดยมีการพิจารณากลั่นกรองด้วยระบบแห่งพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎมหาเถรสมาคม ซึ่งถือว่าการกลั่นกรองที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุม ซึ่งเป็นการพิจารณาอันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในวงการคณะสงฆ์

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องว่ามีผู้กล่าว แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไว้ดังนี้ การบริหารงานเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของทุกๆ องค์การ ทั้งนี้เพราะการบริหารงานสามารถบ่งชี้ให้เห็นได้ว่าองค์การนั้นๆ มีความเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด การบริหารงานขององค์การต่างๆ ที่ดีนั้น ผู้บริหารองค์การจะต้องมีความสามารถในการ

^{๔๙} พระพุทธวรญาณ(ทองย้อย กิตฺติทินฺโน), **ธรรมญาณนิพนธ์: ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๕๒ – ๕๓.

^{๕๐} พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน),, **วัดช่วยชาวบ้านได้อย่างไร, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย**, อ่างใน พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต(การบริหารการศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๔.

วางแผนให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ ร่วมด้วย ซึ่งการวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความสามารถของตัวผู้บริหารเอง

มีนักวิชาการ นักการศึกษาและนักบริหารหลายท่านได้ให้ความหมายและแสดงทัศนะที่เกี่ยวกับการบริหารงานไว้หลากหลาย ดังนี้

จันทร์ธานี สงวนนาม กล่าวว่า การบริหารงานเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ กล่าวคือ มีหลักการ กฎเกณฑ์และทฤษฎีที่เชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน โดยลักษณะเช่นนี้ การบริหารงานจึงเป็นศาสตร์ทางสังคมที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารงานในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารงานแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม^{๕๑}

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสิโยภักษ์ กล่าวว่า การบริหารงานเป็นการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๕๒}

ธงชัย สันติวงษ์ กล่าวว่า การบริหารงานเป็นภาระหน้าที่ของผู้ในกลุ่มซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคนและวัตถุ สามารถประสานเข้าด้วยกันเพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้และในขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์กรให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๕๓}

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์กร อำนาจการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนาจการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหารทั้ง ๕ ประการ จะถูกกำหนดโดยวิชาการ

^{๕๑}จันทร์ธานี สงวนนาม, เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง, (กรุงเทพมหานคร : ม.ท.ป., ๒๕๓๖), หน้า ๔.

^{๕๒}สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภักษ์, หลักการบริหารเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

^{๕๓}ธงชัย สันติวงษ์, องค์กรและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

สมัยใหม่ก็ตาม แต่เมื่อว่ากันทางปฏิบัติแล้ว คนไทยเราก็บริหารบ้านเมืองแบบนี้มานานแล้ว หน้าที่ของนักบริหารปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติขององค์การตั้งแต่สมัยโบราณ^{๕๔}

พระมหาจุฬารัตน์ วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี), กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมชาติสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่น มั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์การ^{๕๕}

พระพุทธเจ้าทรงเปลี่ยนแนวความคิด เกี่ยวกับมนุษย์และจุดมุ่งหมายของมนุษย์จากแนวเดิม ซึ่งเป็นความคิดตามหลักศาสนาพราหมณ์และลัทธิอื่นๆ พระพุทธองค์ทรงสอนว่าการยึดมั่นในตัวตน (อัตตา) ทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นในสังขม ทำให้คนเราคิดถึงตัวเองมากกว่าสังขม ส่วนการละตัวตน จะทำให้คนเรามีความสำนึกต่อสังขมได้มากขึ้น การละตัวตนจะต้องอาศัยการจักระบบสังขมเสียใหม่ แต่การเสนอให้เปลี่ยนแปลงสังขมย่อมติดขัดที่ผู้ปกครองซึ่งรักษาอำนาจของตนเนื่องจากตนมีฐานะที่ได้อยู่แล้ว ดังนั้น จึงได้เสนอหลักการบริหารทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นต้นแบบของการบริหารที่มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังนี้^{๕๖}

๑.ในการบัญญัติพระวินัย มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์ หรือใช้เป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุ แต่พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมด หากใช้สงฆ์หรือผู้แทนสงฆ์เป็นผู้บัญญัติอย่างที่รัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยไม่ จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้สงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดี พ้นจากมลทินและกิเลสต่างๆ ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสและเป็นเครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ดังข้อความว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มผู้เกี้ยวยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจักบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่

^{๕๔} พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๒-๓.

^{๕๕} พระมหาจุฬารัตน์ วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี), *คนสำราญงานสำเร็จ*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^{๕๖} ปรีชา ช่างขวัญเย็น, *ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๔๒-๔๓.

เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑”^{๕๗}

๒. ในด้านการบริหารพระวินัยในสมัยมีพระสาวกไม่มากนักพระพุทธรองค์ทรงบริหารพระศาสนาด้วยพระองค์เอง โดยมีพระสาวกที่สำคัญ เช่น พระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะ ช่วยแบ่งเบาภาระบ้างตามความจำเป็น ต่อมาเมื่อมีพระสาวกเพิ่มขึ้น และมีผู้ขอเข้าอุปสมบทในพุทธศาสนามากขึ้น ก็ได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกให้อุปสมบทแก่ผู้เข้ามาขอบวชได้ โดยให้ผู้ขอบวชเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มขึ้นอีก ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพุทธศาสนา เช่น การให้บรรพชาอุปสมบท การกรานกฐิน การกำหนดเขตสีมา การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับมอบให้สงฆ์เป็นผู้บริหารงานพระศาสนาตามระเบียบที่ได้ทรงกำหนดไว้นั่นเอง

๓. ด้านอธิกรณ์ของสงฆ์ สถาบันตุลาการทางพระพุทธศาสนามีลักษณะบางอย่างคล้ายกับสถาบันตุลาการทางอาณาจักร มีกฎหรือระเบียบที่สังคมาวางไว้เป็นบรรทัดฐานแห่งการกระทำของบุคคลในสังคม ป้องกันไม่ให้มีการกระทำหรือความประพฤติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบสุขของสังคม ฝ่ายอาณาจักรมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง ส่วนฝ่ายพุทธจักรมีวินัยเป็นหลัก ทั้งฝ่ายอาณาจักร และพุทธจักรมีกระบวนการพิจารณาคดีหรืออธิกรณ์ และมีวิธีลงโทษตามโทษานุโทษ แต่ลักษณะการลงโทษตามพระวินัยกับโทษของกฎหมายบ้านเมืองมีข้อแตกต่างกันมาก

ลูเธอร์ กุลิค **Luther H. Gulick** และ ลินดอล เออร์วิค **Lyndall Urwick** นำเสนอกระบวนการบริหารงาน ๗ ประการ เรียกโดยย่อว่า “Posdcorb” เป็นกระบวนการบริหารงานที่นำเสนอไว้ในหนังสือ “Papers on the Science of Administration” ในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ โดยมีกระบวนการบริหารงาน ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนทางการปฏิบัติงาน ตลอดจนวิธีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

๒. การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนของงานให้เหมาะสมและลงตัว

๓. การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากรอันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงานและการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร

๔. การอำนวยการ (Direction) หมายถึง การดำเนินการตัดสินใจและสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งในลักษณะงานทั่วไป และในลักษณะงานเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำและควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วน

^{๕๗} วจ.ทุก.(ไทย) ๒๐/๔๓๖/๑๑๐.

๕. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การร่วมมือกันของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามส่วนต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน

๖. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารงานและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของกิจการต่างๆ ภายในหน่วยงาน

๗. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบและรัดกุม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการจัดทำบัญชี^{๕๔}

เทเลอร์ (Frederick W Taylor) บิดาแห่งการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ^{๕๕}

๑. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่างคือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่างๆ ก็ช่วยให้ตามผลผลิตทั้งหมด

๒. ต้องมีการคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้得人ที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคณานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลิตผลสูงขึ้น

๔. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้น

จากหลักการดังกล่าว พบว่าวิธีการต่างๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมาและได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

^{๕๔} Luther Gulick and Lyndall Urwick, **Papers on the Science of Administration**, (New York : Institute of Public Administration, 1937), p. 37-38.

^{๕๕} เทเลอร์, อังโนริงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๗ - ๔๘.

ประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้นและมากขึ้นเรื่อยๆ

ทฤษฎีการบริหารของเฮนรี ฟาโย (Henry Fayol) ได้เสนอทฤษฎีการบริหารโดยมีความเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร (Management Functions) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทาง การบริหาร ๕ ประการ คือ^{๖๐}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการ คาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือวิธีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจำต้องจัดให้ มีโครงการของงานต่างๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ และตัวคน อยู่ใน ส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงาน ต่างๆ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตน เป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงาน และองค์การที่มีอยู่ รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและ ล่อง นอกจากนี้ยังต้องทำการประเมินโครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็น ประจำอีกด้วย หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุง เช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคน ที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงาน ของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้ สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว

การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็น ธุระหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็น ภารกิจของคณะสงฆ์และ การพระศาสนามี ๖ ประการ ดังนี้

^{๖๐}Price, Alan, **Human Resourec Management**, In a Business Context, 2 edition, (London : Thomson Learning, 2004),p. 110.

๒.๓.๑ ในด้านการปกครอง

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) ได้กล่าวว่า การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งนี้ คำว่า “การปกครอง” แปลว่า การควบคุมดูแลรักษาควบคุมให้ทำนออยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่^{๖๑}

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า งานการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามเป็นงานเกี่ยวกับการปกครองพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล) ได้กล่าวว่า การบริหารหมู่คณะ คือ การปกครองดูแล ตลอดทั้งแนะนำสั่งสอน อบรม พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด ให้ประพฤติอยู่ในพระธรรมวินัย ตามกฎหมายของบ้านเมือง กฎข้อบังคับ ระเบียบคำสั่ง และการประกาศของมหาเถรสมาคม^{๖๒}

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงการปรับระบบบริหารองค์การชาวพุทธไว้ในหนังสือเรื่องพระพุทธานุศาสนานา ในยุคโลกาภิวัตน์ว่า การบริหารองค์การชาวพุทธควรกระจายอำนาจให้มากขึ้นแม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ชักช้าไม่ทันการ และคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัด ให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซับซ้อนไม่ทันการณ์โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการหรือทำ เอนจินเนียร์รี่ ให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครองในระบบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับขั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาสอันเป็นการปกครองบังคับบัญชาตามเจตนารมณ์ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๓๕^{๖๓}

พระพุทธรวณฺเณ (ทองย้อย กิตฺติทินฺโน) กล่าวว่า งานปกครองเป็นงานนำเป็นงานเล็กซึ่งกว้างขวาง ยิ่งใหญ่ละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครอง

^{๖๑}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๘๗.

^{๖๒}พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๐.

^{๖๓}พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๙ กรุงเทพมหานคร, มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙, หน้า ๑๗.

ดำเนินไปอย่างใด งานอื่นๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่นๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน^{๖๔}

ทั้งนี้บทบาทของพระสังฆาธิการในด้านการปกครองนั้น ยังได้มีการตั้งความคาดหวังถึงการแสดงบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการไว้ว่า

(๑) รัฐและมหาเถรสมาคม ควรร่วมกำหนดนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันอาทิตย์เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนธรรมและสามารถนำหลักศาสนธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้

(๒) สถาบันผลิตพระสังฆาธิการ ควรกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการบริหารวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจและพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์ รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชน สามารถปลูกฝังและฝึกอบรมให้เยาวชนมีสัมมาทิฐิในการดำรงชีวิต

(๓) วัด ควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือ จัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยดึงเอาศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน มีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ

(๔) มหาเถรสมาคม ควรมีมาตรการให้ยุติพุทธพาณิชย์ อันเป็นการลดความศรัทธาของศาสนิกชน

(๕) พระสงฆ์ ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจรรยา เพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น

(๖) ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับ ควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชนและศาสนิกชนในแต่ละบทบาทหน้าที่ตามภารกิจคณะสงฆ์ เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณความก้าวหน้าด้านสมณศักดิ์ การพัฒนาศักยภาพและเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ประจักษ์แก่หมู่คณะสงฆ์^{๖๕}

๒.๓.๒ ในด้านการศาสนศึกษา

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่ง ในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมมีความต่อนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา” ของคณะสงฆ์ (ม.๑๕

^{๖๔} พระพุทธวรญาณ (ทองย้อย กิตติทินฺโน), ธรรมญาณนิพนธ์: ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๗๖ - ๗๗.

^{๖๕} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการเสวนา เรื่องบทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย, พ.ศ. ๒๕๔๓, (อัสสัมชัญ).

ตรี) และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุม และส่งเสริมการศาสนศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี”

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) ได้กล่าวถึงการจัดการศาสนศึกษาดังกล่าวว่า คณะสงฆ์ยังมีได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตรและเนื้อหาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ ๙ ประการ คือ^{๖๖}

๑. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
๒. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา
๔. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา
๕. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
๖. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
๗. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
๘. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
๙. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

พระมหาสมทรง สิรินุโร และคณะ ที่ได้กล่าวว่า บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำได้คือ การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของการศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้างอุบาสก อุบาสิกา ให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพและเป็นกำลังของศาสนา อีกประการหนึ่งก็คือการไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่างๆ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทานที่ทำให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติดังกล่าวนี้อาจจะทำให้เยาวชนและสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์^{๖๗}

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า องค์กรประกอบในการจัดการศาสนศึกษาดังกล่าวจะดีหรือไม่ประการใด ขึ้นกับเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษาและครูอาจารย์ผู้บริหารการศาสนศึกษา ที่ได้ช่วยแบกภาระการศาสนศึกษาอย่างเต็มกำลัง อันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระศาสนาและคณะสงฆ์ การจัดการศาสนศึกษานั้น แผนกที่ประสบปัญหามากที่สุด คือ การจัดการศึกษาแผนกบาลี เพราะขาดแคลนทั้งครูและนักเรียน และมีอุปสรรคอื่นๆ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้อง

^{๖๖} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๑.

^{๖๗} พระมหาสมทรง สิรินุโร, นายแพทย์ประเวศ วะสี, นายสมบุญ สุขสำราญ และ ส. ศิวรักษ์, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, อ้างถึงใน พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๓.

ช่วยจัดการศึกษาแผนกบาลีอันเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรง เพื่อให้พระสงฆ์เจริญด้วยวิชาความรู้และการศาสนศึกษาให้เจริญก้าวหน้า การศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรมเป็นการศึกษาหลักและสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ ด้วยเหตุผล ๓ ประการ คือ

(๑) พระสงฆ์ ควรศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์

(๒) พระสงฆ์ ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ศาสนิกชน เช่น ด้านการบริหาร ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ เป็นต้น

(๓) ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ ควรปรับประยุกต์ให้เหมาะกับยุคสมัย แต่คงไว้ซึ่งหลักศาสนธรรม

๒.๓.๓ ในด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุน จุนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือการศึกษาอื่น นอกการศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน คณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้น ว่าโดยลักษณะ ควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

๒. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ) ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

๓. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมปมนิสัยเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติตั้งแต่วัยเด็ก

๔. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณร ศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชา พระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ อีกส่วนหนึ่ง โรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้ มีวัดต่างๆ จำนวนมาก จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาแต่ยังมีได้จัดเป็น การศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์ แต่โดยรูปการนั้น น่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษา เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชา สมัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็นับหนักทางวิชาสามัญศึกษา^{๖๔}

การจัดการศึกษาและการจัดการอบรม ทั้ง ๔ ประเภทดังกล่าวนี้ นับเป็นงานที่ พระสงฆ์มีโอกาสช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองโดยแท้

๒.๓.๔ ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีความเป็นมาอย่างยาวนานนับแต่องค์สมเด็จพระสัมมา พระพุทธเจ้า ทรงประทานการอุปสมบทแก่พระอัญญาโกณฑัญญะ ถือว่าเป็นการสืบศาสน ทายาทเป็นครั้งแรก และทรงประกาศความจริงแห่งชีวิตด้วยการแสดงพระธรรมจกัปปวัตนสูตร เป็นปฐมฤกษ์แห่งการประกาศพระพุทธศาสนา ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน หลังจากนั้นทรงส่ง พระสาวกไปประกาศพระสัทธรรม ด้วยพระพุทธดำรัสว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์แก่กฏ และความสุขแก่พวกทวยเทพและมนุษย์ ยอเข้าไป โดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และ ความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิบริบูรณ์ ครบถ้วน”^{๖๕}

นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา การประกาศพระพุทธศาสนาได้เริ่มแผ่ขยายไปทั่วชมพู ทวีป ซึ่งทำให้พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การเผยแผ่พุทธศาสนา จึงเป็น หน้าที่หรือบทบาทที่พระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการจักต้องกระทำ โดยการจัดการเทศนา อบรม สั่ งสอน ประชาชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เป็นพลเมือง ดีของประเทศชาติ

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (หลวง วรปญฺญโณ), ได้กล่าวถึงการกำหนดหน้าที่ หรือบทบาทที่วัดต่างๆ เจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ และคณะสงฆ์จังหวัด เกี่ยวกับการเผยแผ่ ไว้ดังนี้

^{๖๔} อ่างแล้ว, หน้า ๓๐.

^{๖๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

๑. หาอูบายวิธีให้ไต่ยินไต่ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์
๒. แนะนำ สั่งสอน อบรม ประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
๓. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ไต่ยินไต่ฟังเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้อง^{๗๐}

พระมหาสมทรง สิริหุโธ ได้กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ว่า ทั้งวัดและพระสงฆ์ได้ทำงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนาและหน่วยพัฒนาทางจิต ทั้งมีหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้ การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

๑. พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติได้ออย่างนั้น
๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อผลประโยชน์ของตน
๓. ไม่ติดยึดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม
๔. ไม่เห็นแก่ความงายดีความธรรมวินัยตามชอบใจหรือตามความต้องการของประชาชน

๕. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ

๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ พุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนาได้ดี ต้องเป็นผู้รู้ศาสนาและปฏิบัติตนตามหลักธรรมในศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแผ่ศาสนามีคำที่ใช้บ่อย ๒ คำ คือ คำว่า “เผยแพรร์” และ “เผยแผ่” คำว่า เผยแพรร์ เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือมุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะแห่งการจูงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้นๆ ส่วนคำว่า เผยแผ่ หมายถึง การประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจจะเป็นพุทธศาสนิกชนก็ไม่ใช่ที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วยและแสดงถึงการมีใจกว้าง ไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน”^{๗๑}

^{๗๐} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามณฑลราชครู (ช่วง วรปุณฺณโณ), การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๘-๑๕๕.

^{๗๑} พระมหาสมทรง สิริหุโธ, นายแพทย์ประเวส วะสี, นายสมบุญ สุขสำราญ และ ส. ศิวรักษ์, **บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต**, อ้างใน พระปลัดเกียรติศักดิ์ สินทวีวรกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต(การบริหารการศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑.

ฉะนั้น จักเห็นได้ว่า การเผยแพร่ของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ ในปัจจุบัน มีทั้งแบบ ประเพณี แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะหรือ หน่วยงานขึ้นดำเนินการ คือ

๑. การเผยแพร่ตามประเพณีคณะสงฆ์ และประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน ที่มีผู้อาราธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดียว หรือเทศน์ปุจฉาวิสัชนา ๒ รูปขึ้นไป

๒. การเผยแพร่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุมที่วัด หรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือ โดยทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกถ้อยคำเสียง หรือแถบบันทึกเสียง ไปเผยแพร่ที่อื่นในโอกาสต่างๆ รวมทั้งการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพร่ หรือลงใน หนังสือพิมพ์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตออกเผยแพร่

๓. การเผยแพร่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแพร่หรือสถานศึกษา เป็นประจำ หรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ ในวัดหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริก งานอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

๒.๓.๕ ในด้านการสาธารณูปการ

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) กล่าวถึง การสาธารณูปการตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ กล่าวว่าเป็น“ค่านาม” หมายถึง “การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์” สำหรับสาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า“การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง

๑. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน

๒. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดร้างขึ้นเป็นพระอารามหลวง

๓. กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

๔. การศาสนสมบัติของวัด^{๗๒}

ตามความหมายที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยได้สรุปว่า มีลักษณะของการกระทำการ สาธารณูปการใน ๓ ประการ คือ

๑. การกระทำ ด้วยแรงความคิด แรงงานและทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม

๒. การกระทำ ด้วยเอกสารรายงาน

๓. การกระทำ โดยการจัดระเบียบ

^{๗๒} อ่างแล้ว, หน้า ๓๑.

การควบคุมและส่งเสริม การสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ ควบคุมการสาธารณูปการ และส่งเสริมการสาธารณูปการ

การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติ ต้องสอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำ ในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังต่อไปนี้

๑. ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา
๒. ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอควรแก่สภาพท้องถิ่นและให้ก่อสร้างตามแบบแปลน
๓. ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ
๔. ควบคุมการเงินและบัญชี รับ – จ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี
๕. ควบคุมดูแลการเอกสารต่างๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง

๖. ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

จะเห็นได้ว่า งานสาธารณูปการเป็นงานสำคัญ โดยเฉพาะเป็นงานละเอียดอ่อน เป็นงานระดับท้องถิ่นและการพระศาสนา เป็นงานที่ให้ความสำคัญแก่พระสังฆาธิการและเห็นผลงานของพระสังฆาธิการได้เร็วกว่างานอื่น แต่ก็มักเป็นเหตุก่อปัญหา เช่น บางแห่งเกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลุกลามใหญ่โต ก็เพราะการสาธารณูปการเป็นเหตุ หากเจ้าคณะได้เห็นความสำคัญเร่งรัดตรวจตราชี้แจงแนะนำ การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการได้ดีแล้ว การขัดแย้งระหว่างวัดกับบ้านจะลดน้อยลงตามลำดับ และความสมัครสมานสามัคคีระหว่างบ้านกับวัดจะมีมากขึ้นเป็นเหตุให้การคณะสงฆ์และการพระศาสนาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม การควบคุมส่งเสริมการสาธารณูปการ จึงถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น

๒.๓.๖ ในด้านการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์แก่หน่วยงาน หรือแก่บุคคล หรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจนเจือสถานทีซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโณ) ได้กล่าวถึง การสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควร จะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจน สำหรับผู้จัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยส่วนมากได้แก่วัดหรือเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส ดังนี้^{๗๓}

๑. จัดกิจการของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
๒. เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชน ในการบำเพ็ญกุศล

มหาเถรสมาคมได้กำหนดหลักการและวิธีการปฏิบัติและควบคุมส่งเสริมไว้ชัดเจน คือ กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งในระเบียบดังกล่าว กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยระเบียบดังกล่าว กำหนดหน่วยงาน ให้ตั้ง ณ วัดใดวัดหนึ่ง ตำบลละหนึ่งหน่วย ให้จัดการเป็นรูปคณะกรรมการ โดยให้เจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง เจ้าอาวาสอื่นในเขตตำบลนั้น เป็นรองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิต กำหนดในตำบลนั้นเป็นรองประธานกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบล เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง อนึ่ง การสาธารณสุขสงเคราะห์นี้ ให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการพิจารณาจัดการสงเคราะห์ตามควรแก่โอกาส เช่น

๑. การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์ การป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า การช่วยป้องกันโรคเอดส์
๒. การช่วยเหลือสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า
๓. การช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่ควรช่วย เช่น การประสพทุกข์ภัยหรือช่วยคนชราหรือคนพิการ การสาธารณสุขสงเคราะห์จะต้องจัดเพื่อความเรียบร้อยดีงามและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและความสงบสุขของบ้านเมือง จึงจะถือว่าเป็นไปด้วยความถูกต้อง และเป็นการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการดูแลให้เป็นไปในลักษณะเหมาะสมและควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามสมควร กรรมการโดยตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิ ๕-๙ คน เป็นกรรมการ สำหรับผู้ควบคุมและส่งเสริม มีคณะกรรมการอำนวยการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ผู้อำนวยการภาค และคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนกลาง

จากความหมายของการบริหารที่ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย สามารถสรุปได้ดังนี้ การบริหาร คือ ศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินงานอย่างมีหลักการ กฎเกณฑ์และทฤษฎีที่เชื่อถือได้ มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยอาศัยบุคคลผู้ร่วมงานที่มีความ

^{๗๓} อ่างแล้ว, หน้า ๓๕.

ชำนาญของแต่ละบุคคลพร้อมทั้งกระจายอำนาจอย่างทั่วถึง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยการใช้หลักการวางแผน จัดการองค์การโดยภาพรวม และจาก แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ของนักวิชาการหลายท่าน พอที่จะสรุปได้ว่า เครื่องมือที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จหรือล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือไร้ประสิทธิภาพขององค์กร เรียกว่า “การบริหารงาน” ซึ่งเป็นการวางแผนแนวทางในการทำงานร่วมกันของบุคลากรในด้านต่างๆ และการใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยทั่วไปการบริหารงานมักจะมีลักษณะที่เป็นขั้นเป็นตอนในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์อีกรูปแบบหนึ่ง ในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องกำหนดลำดับขั้นตอนและกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่เอาไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิผลสูงสุด ฉะนั้น จากหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยได้สรุปว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน เป็นการบริหารที่มุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ดังนี้

๑. เป็นไปเพื่อความเรียบร้อยแห่งพระภิกษุสามเณร
๒. เป็นไปเพื่อการนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใส
๓. เป็นไปเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่มีความรู้อันเป็นกำลังของพระศาสนาในอนาคต

อนาคต

๔. เป็นไปเพื่อความผูกพันระหว่างคณะสงฆ์กับประชาชนทั่วไป
๕. เป็นไปเพื่อสร้างแบบอย่างอันดีแก่ประชาชนทั่วไป
๖. เป็นไปเพื่อการประสานระหว่างคณะสงฆ์กับองค์กรของรัฐ อันจะทำความร่วมมือกันเป็นไปด้วยดี

๒.๔ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คณะสงฆ์อำเภอมหาราช มีพระครูอรุณวรราชัย ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอมหาราช มีวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นวัดสังกัดมหานิกาย จำนวน ๒๗ วัด โดยแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ระดับตำบลออกเป็น ๔ ตำบล โดยทางเจ้าคณะตำบลจะมีวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส โดยแบ่งได้ดังนี้

๑)อำเภอมหาราช มี พระครูอรุณวรราชัย เจ้าอาวาสวัดแจ้ง และดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะอำเภอ มีวัดที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ระดับตำบล ๔ ตำบล ได้แก่

- ตำบลท่าตอ มี พระครูบวรธรรมรส เจ้าอาวาสวัดใหม่ปากบาง เป็นเจ้าคณะตำบล และมีวัดในเขตปกครอง จำนวน ๘ วัด ได้แก่

๑) วัดสุวรรณเจติย์ โดยมี พระสุวรรณศีลาจารย์ (ที่ปรึกษาองค์เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา) เป็นเจ้าอาวาส

๒) วัดใหม่ปากบาง โดยมี พระครูบวรธรรมรส เป็นเจ้าอาวาส และเป็นเจ้าคณะตำบลท่าตอ

๓) วัดกลาง โดยมี พระครูพิทักษ์วีรญาณ เป็นเจ้าอาวาส และเป็นรองเจ้าคณะตำบลท่าตอ

๔) วัดโพธิ์ประสิทธิ์ โดยมี พระครูโฆสิตกิตติคุณ เป็นเจ้าอาวาส และเป็นเจ้าคณะตำบลน้ำเต้า

๕) วัดกลางทุ่ง โดยมี พระครูอุดมธรรมจารี เป็นเจ้าอาวาส

๖) วัดเทพสุวรรณ โดยมี พระครูสุชาติวิสุทธิกิจ เป็นเจ้าอาวาส

๗) วัดท่า โดยมี พระสมุห์เปล่ง จิตตปาโล เป็นเจ้าอาวาส

๘) วัดท่าตอ โดยมี พระใบฎีกาชัชวาล ฆมฺมทีโป เป็นเจ้าอาวาส

- ตำบลพิตเพียน มี พระครูสุวรรณธรรมโกวิท เจ้าอาวาสวัดกุฎีทอง เป็นเจ้าคณะตำบล และมีวัดในเขตปกครอง จำนวน ๗ วัด ได้แก่

๑) วัดกุฎีทอง โดยมี พระครูสุวรรณธรรมโกวิท เป็นเจ้าอาวาส และเป็นเจ้าคณะตำบลพิตเพียน

๒) วัดแจ้ง โดยมี พระครูอรุณวรราชัย เป็นเจ้าอาวาส และเป็นเจ้าคณะอำเภอมหาราช

๓) วัดกระโจมทอง โดยมี พระอธิการบุญเรือง อินฺทปญฺโญ เป็นเจ้าอาวาส

๔) วัดนาค โดยมี พระอธิการปรีดา สีลสวโร เป็นเจ้าอาวาส

๕) วัดโพธิ์ โดยมี พระอธิการบุญชู สุขมงคล เป็นเจ้าอาวาส

๖) วัดเวฬุวัน โดยมี พระครูประสิทธิ์ธรรมานุกโยค เป็นเจ้าอาวาส

๗) วัดโบสถ์ โดยมี พระปลัดศิริชัย เขมฺมโร เป็นเจ้าอาวาส

- ตำบลน้ำเต้า มี พระครูโฆสิตกิตติคุณ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ประสิทธิ์ เป็นเจ้าคณะตำบล และมีวัดในเขตปกครอง จำนวน ๖ วัด ได้แก่

๑) วัดเจ้าปลุก โดยมี พระครูสุธรรมจริยากร เป็นเจ้าอาวาส

๒) วัดคลองบุญ โดยมี พระอธิการสำรวย สวโร เป็นเจ้าอาวาส

๓) วัดน้ำเต้า โดยมี พระครูสังฆรักษ์ฉนวนวย จนฺทโชโต เป็นเจ้าอาวาส

๔) วัดประตู่ตะบอง โดยมี พระครูพิศาลสารกิจ เป็นเจ้าอาวาส

๕) วัดโพธิ์ทองหนองจิก โดยมี พระครูสุวรรณโพธิ์ธรรม เป็นเจ้าอาวาส

๖) วัดบางสงบ โดยมี พระอธิการสมชาย ฆมฺมโชโต เป็นเจ้าอาวาส

- ตำบลมหาราช มี พระครูสุขุมโชติธรรม เจ้าอาวาสวัดอุโลม เป็นเจ้าคณะตำบล และมีวัดในเขตปกครอง จำนวน ๖ วัด ได้แก่

๑) วัดอุโลม โดยมี พระครูสุขุมโชติธรรม เป็นเจ้าอาวาส และเป็นเจ้าคณะตำบลมหาราช

๒) วัดวัง โดยมี พระอธิการแสวง เตชปญฺโญ เป็นเจ้าอาวาส

๓) วัดโบสถ์ โดยมี พระอธิการประยูร ปภสฺสโร เป็นเจ้าอาวาส

๔) วัดปากคลอง โดยมี พระมหาสนรญา อรุโณ เป็นเจ้าอาวาส

๕) วัดสุเมธ โดยมี พระใบฎีกาวิชิต สุริชาโณ เป็นเจ้าอาวาส

๖) วัดธรรมรส โดยมี พระครูปัญญาธรรมภาวิวัฒน์ เป็นเจ้าอาวาส

คณะสงฆ์อำเภอมหาสาร มีการบริหารที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ และกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด ๓ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ซึ่งมีการปฏิบัติหน้าที่การรับผิดชอบตามสัดส่วนที่กำหนดไว้เพื่อเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้หลายท่านซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

พระมหาสุชญา โรจนญาโณ ได้ศึกษาบทบาทของ พระมหาโมคคัลลานเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระมหาโมคคัลลานะได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะการให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา การสนทนา การตอบปัญหาข้อข้องใจ การแสดงฤทธิ์โดยรับสนองพุทธบัญชาให้ไปปราบผู้เป็นมิถิณาทิฎฐิ การเป็นสมณทูตในเทวโลกและยมโลก แล้วนำเรื่องราวเหล่านั้นมาบอกแก่ชาวโลก และการแสดงธรรมแก่พุทธบริษัท และบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การอธิบายขยายความ การเปรียบเทียบ การตอบคำถาม^{๗๔}

พระมหาสนธิ์ สหติกร ได้ศึกษาบทบาทของพระมหากัจจายนเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระมหากัจจายนเถระได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้วิธีการสอน ๔ อย่าง คือ สันตัสสนา สมาทปนา สมุตเตชนา และสัมปหังสนา พร้อมทั้งใช้รูปแบบการสอนอีก ๔ อย่าง คือ แบบสากัจฉาหรือสนทนาธรรม แบบบรรยาย แบบตอบปัญหา และการวางกฎระเบียบโดยการอธิบายพุทธพจน์อย่างละเอียดลึกซึ้งเพื่อถ่ายทอดแก่ภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา และบุคคลทั่วไปให้เข้าใจในหลักธรรมได้อย่างแจ่มแจ้ง เหมือนกับพระพุทธเจ้าทรงแสดงเองด้วยวิธีการบรรยายอธิบายเนื้อความแห่งธรรม และตอบปัญหาธรรมเป็นต้น จนเป็นที่ไว้วางพระทัยของพระพุทธเจ้าให้ไปประกาศพระศาสนา ณ แคว้นอวันตี ทำให้

^{๗๔}พระมหาสุชญา โรจนญาโณ, การศึกษาบทบาทของพระมหาโมคคัลลานเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, *พุทธศาสนธรรมมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ก.

บุคคลผู้ไม่มีศรัทธาเกิดศรัทธาเลื่อมใสเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้มีศรัทธาเลื่อมใสอยู่แล้วเกิดความเลื่อมใสยิ่งขึ้น ส่วนบุคคลที่มีได้นับถือพระพุทธศาสนามาก่อน ก็หันมานับถือพระพุทธศาสนาประกาศตนเป็นอุบาสกจำนวนมาก ท่านได้ประพันธ์คัมภีร์ขึ้น ๖ เล่ม คือ กัจจายนไวยากรณ์ จูฬนirutติ มหานirutติ เนตติ เปฏโกปเทส และวณณนิตี^{๗๕}

พระมหากฤษฏา นันทเพชร ได้ศึกษาเรื่อง ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคมโดย มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาถึงทศนคติของพระสงฆ์ผู้ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ที่มีต่อบทบาทการพัฒนาสังคม ประการที่สอง เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อทศนคติของพระสงฆ์ที่ได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประการที่สามเพื่อศึกษาถึงบทบาทในการพัฒนาสังคมด้านต่างๆ ของพระสงฆ์ผู้ได้รับการศึกษาในระดับปริญญาตรีในปัจจุบันและแนวโน้มอนาคต การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบบังเอิญ จากกลุ่มพระสงฆ์ที่เรียนบาลีเปรียญธรรมเก้าประโยคในโรงเรียนพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ส่วนกลาง วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร และพระนักศึกษารุ่นปี ๔ ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ๒ แห่งในกรุงเทพมหานคร คือ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศวิหาร และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ จำนวนตัวอย่าง ๑๘๕ ตัวอย่าง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยิมเลขคณิต และค่า F-test จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกในมหามกุฏราชวิทยาลัยต่างกัน มีทศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ พระสงฆ์ที่เรียนเอกสังคมวิทยา มีทศนคติเห็นด้วยกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมสูงกว่าพระสงฆ์ที่เรียนวิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาเอกศาสนาปรัชญา และวิชาเอกบาลี-สันสกฤต และมีแนวโน้มว่า ปัจจัยอื่นๆ เช่น พรรษาสถาบันการศึกษา จำนวนครั้งในการติดตามสื่อโทรทัศน์ จะส่งผลให้พระสงฆ์มีทศนคติต่อบทบาทในการพัฒนาสังคมบางด้านแตกต่างกันด้วย^{๗๖}

พระมหาวิสมัญญา ทูโยธสงค์ ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนเพื่อสร้างทุนชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี : กลุ่มสังฆะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด ประชากร /กลุ่มตัวอย่าง ที่ศึกษา ได้แก่ กลุ่มสังฆะออมทรัพย์ ๑๒ กลุ่ม ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดตราด ซึ่งมีอายุการก่อตั้งกลุ่ม ๓ ปีขึ้นไป และมีสถานที่ก่อตั้งกลุ่มอยู่ในวัดมีเจ้าอาวาส

^{๗๕}พระมหาสมณีย์ สนธิโกโร, การศึกษาบทบาทของพระมหากัจจายนเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนธรรมมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ก.

^{๗๖}พระมหากฤษฏา นันทเพชร, ทศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม, *วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม)*, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ก.

เป็นประธานกลุ่ม หรือเป็นที่ปรึกษากลุ่ม และผู้เกี่ยวข้อง คือพระสงฆ์ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ผู้ศึกษาได้เลือกเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์และแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์และการประยุกต์หลักธรรมในการส่งเสริมองค์กรชุมชน โดยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกลุ่มและพื้นที่ทำการศึกษา คือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในอำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณสนับสนุนโดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ๒ ประการ คือ

๑. แบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลทั่วไปของพระสงฆ์และบทบาทในการส่งเสริมกลุ่ม/องค์กร
๒. แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้านสังคมชั้นตอนการก่อตั้งกลุ่ม/องค์กร^{๗๗}

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์ ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อการลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺติโล) วัดโนนเมือง ตำบลโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ ในการนำเอาหลักธรรมมาพัฒนาชุมชนเพื่อลด ละ เลิก อบายมุข โดยศึกษาเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการศึกษา คือชุมชนวัดโนนเมืองที่พระครูศีลวราภรณ์เป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนากิจกรรมชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชน ด้วยการกระตุ้นปลุกจิตสำนึก นำเทคนิควิธีการในการเข้าถึงชุมชนการสื่อสารกับชุมชนผ่านการเทศนา บรรยาย ป้ายข้อความสื่อด้วยหลักธรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เป็นผู้ให้คำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรมกลุ่ม ซึ่งตั้งหมายไว้คือชุมชนปลอดจากอบายมุข โดยขั้นตอนของกิจกรรมมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง การชี้ให้ประชาชนเห็นโทษของอบายมุขการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยมุ่งให้มีการปฏิบัติจริง ส่งเสริมขบวนการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนได้นำเน้นการฝายกิจกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลจากการศึกษาปรากฏว่าบทบาทของพระครูศีลวราภรณ์ ได้ส่งผลให้ชุมชนได้ร่วมมือทำกิจกรรมด้วยกัน เพื่อมุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนอยู่รอดและพึ่งพากันเองในชุมชน^{๗๘}

^{๗๗} พระมหาวิสมัญญา ทูยไธสงค์, บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนศึกษารณิ: กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด, **วิทยานิพนธ์ พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต(สังคมสงเคราะห์ศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ก.

^{๗๘} พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์, บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อ ลด ละ เลิก อบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตฺติโล) , **วิทยานิพนธ์ พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต(สังคมสงเคราะห์ศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๑.

พระมหาบุญมี อธิปฺญโณ (วรณวิเศษ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิต ข้อปฏิบัติและบทบาทในการพัฒนาสังคมของพระธรรมวิสุทธิมงคล โดยศึกษาจากเอกสารและศึกษาจากภาคสนาม ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์จากผู้รู้ การศึกษาวิจัยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยโดยวิธีพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรรม แต่ฐานะทางการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ยึดถืออุดมคติตรเป็นเครื่องขัดเกลาภิเลสเป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เจริญด้วยปฏิบัติทาง มีอาจารย์วัตรอันงดงามอย่างเสมอต้นเสมอปลายมาโดยตลอด เป็นผู้มีเอกลักษณ์ประจำตัวคือการสอนธรรมะที่เข้มงวดและจริงจัง ข้อวัตรปฏิบัติในแต่ละวันเป็นไปเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา

บทบาทการพัฒนาสังคมของท่านในด้านการปกครอง การเผยแผ่ สาธารณสงเคราะห์ การทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือสังคมและประเทศชาตินั้น ได้รับผลออกมาเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง โดยสรุปการพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ

- ๑) ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงามตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น
- ๒) ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุข และสาธารณประโยชน์อื่นๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ”^{๗๙}

พระกฤตพจน์ สุทธิจิตโต (หวนดี) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามอายุ พรรษาที่อุปสมบท สมณศักดิ์ วุฒิการศึกษาทางโลกและวุฒิการศึกษาทางธรรม ประชากรเป็นเจ้าอาวาสพำนักประจำอยู่ในวัดที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ.๒๕๔๕ พบว่าพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการเผยแผ่ธรรมะอยู่ในระดับน้อย เจ้าอาวาสในจังหวัดสมุทรปราการ มีบทบาทในการพัฒนาสังคม ด้านการปกครองมากกว่าด้านอื่นตามลำดับ การเป็นผู้นำที่ดีต้องมีธรรมะ ความอดทน เสียสละ และยุติธรรม ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ พึงเหตุและผล ความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการพัฒนาสังคมแต่ละด้าน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรเน้นในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้

^{๗๙} พระมหาบุญมี อธิปฺญโณ, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๙-๑๔.

ประชาชนได้ทราบและเข้าใจ สามารถนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและสังคมช่วยแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ได้^{๕๐}

บุศรา เข้มทอง ได้ศึกษาเรื่อง “คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งในเขต อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษาพบว่า พนักงานธนาคารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นคุณลักษณะของผู้บริหาร ตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะงาน ระยะเวลาการทำงานและประเภทธนาคาร ในภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วนเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหาร ด้านบุคลิกภาพ พนักงานที่มีอายุ ๓๑ - ๔๐ ปี มีความคิดเห็นสูงกว่าพนักงานที่มีอายุไม่เกิน ๓๐ ปี^{๕๑}

พระมหาประสิทธิ์ สระทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อจำแนกตามพรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ และระยะเวลาในการปฏิบัติงานทั้งในและนอกชุมชนต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนอายุ ระดับการศึกษาแผนกธรรม ระดับการศึกษาแผนกบาลี และระดับการศึกษาแผนกสามัญต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ไม่แตกต่างกัน^{๕๒}

จากเอกสารงานวิจัยที่ได้ทบทวนมาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทคือแนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ในสังคมปัจจุบัน สำหรับบทบาทในทางคณะสงฆ์ คือการที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการซึ่งจะเห็นได้ชัดเจน เพื่อมีหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามบทบาทที่ได้รับ

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้หลายท่านซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

^{๕๐} พระกฤตพจน์ สุทธิจิตโต, “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณี จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๔, หน้า ๒๒-๒๔.

^{๕๑} บุศรา เข้มทอง, “คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งในเขต อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม), ๒๕๔๒, หน้า ก.

^{๕๒} พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, “บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์ในอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(จิตวิทยาชุมชน)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘), หน้า ก.

กฤษดา มมตะขบ ได้ศึกษาทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พบว่า โครงสร้างอำนาจการปกครองวัดในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นไปตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๐๕ นั่นคือ เจ้าอาวาสเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและปัจจัยต่าง ๆ คือ ที่ตั้งของวัด นิภาย สมณศักดิ์ ตำแหน่งทางการบริหาร การศึกษาและอายุพรรษากำหนดทัศนคติของพระสงฆ์ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดต่างกัน^{๕๓}

พระวุฒิกरण วุฑฒิกโร ได้ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรม ของพระราชาวรมุณี (ประยูร ฐมมจิตโต) จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาพุทธธรรมของพระราชาวรมุณีมีจุดเด่นคือ มีเนื้อเรื่องบรรยายธรรมเป็นลำดับขั้น เป็นขั้นตอน แต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอ โดยใช้ภาษาร่วมสมัย ฟังเข้าใจง่าย อธิบายพุทธธรรมได้ลุ่มลึก ชัดเจน โดยสามารถสรุปประเภทเนื้อหาของพุทธธรรมที่ท่านนำเสนอได้ ๔ ประเภท ดังนี้คือ^{๕๔}

๑. เนื้อหาประเภทพัฒนาจิตใจเพื่อชีวิตที่ดีงาม
๒. เนื้อหาประเภทบูรณาการและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
๓. เนื้อหาประเภทพระธรรมเทศนา
๔. เนื้อหาประเภทวิชาการ

พระมหาบุญเลิศ ฐมมทสฺสี ได้ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิทยาคม (หลวงพ่อกุณ ปริสุทฺโธ) พบว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันของหลวงพ่อกุณ หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ท่านใช้ในการเผยแผ่หรือประกาศ และวิธีการเผยแผ่ที่ท่านใช้บ่อยที่สุด คือการสนทนาธรรมและการตอบคำถาม ถือว่าเป็นวิธีการที่ท่านใช้สื่อถึงผู้ฟังมากที่สุด ไม่ต้องมีพิธีรีตองมากมาย ตลอดถึงการใช้บุคลิกลักษณะคือท่านนั่ง การพูดภาษาพื้นบ้านและการสร้างอารมณ์ขันให้แก่ผู้ฟังอยู่เสมอ ความสัมฤทธิ์ผลในการเผยแผ่ที่มีคนทุกชนชั้นตั้งแต่กษัตริย์ คนรวย คนจนต่างพากันเข้าไปกราบนมัสการ^{๕๕}

พระมหาสัญญา ปญญาวิจิตโต ได้ศึกษารูปแบบและแนวทาง การเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล (สุพจน์ กัญจนโก, “หลวงตาแพรเยื่อไม้”) พบว่า รูปแบบและแนวทางการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล (สุพจน์ กัญจนโก, “หลวงตาแพรเยื่อ

^{๕๓} กฤษดา มมตะขบ, “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ก.

^{๕๔} พระวุฒิกरण วุฑฒิกโร, *ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชาวรมุณี, พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ก.

^{๕๕} พระมหาบุญเลิศ ฐมมทสฺสี, *ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิทยาคม, พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ก.

ไม้”) ทั้ง ๓ ประเภทคือ ๑.การเทศนา (เทศน์มหาชาติ และเทศน์ธรรมวัตร) ๒.การปาฐกถา – บรรยายธรรม อภิปราย สนทนา และไต่ถามที่ ๓.เขียนหนังสือ บทความ วรรณกรรมเรื่องสั้นต่างๆ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวมีวิธีการนำเสนอ ๔ วิธี คือ ๑.การนำเสนอโดยตรง ๒.การนำเสนอโดยเปรียบเทียบ ๓.การนำเสนอโดยการใช้เชื่อมโยง ๔.การนำเสนอโดยการใช้อุปมาและจากการศึกษาแนวทางการใช้สำนวนภาษาของท่าน ซึ่งปรากฏอยู่ในรูปแบบดังกล่าวมานั้น ผู้วิจัยพบว่า มีลักษณะเด่น ๓ ประการ คือ ๑.การใช้ถ้อยคำ มีการใช้คำง่ายและการใช้คำเชิงสัพยอก ๒.การใช้ภาพพจน์ มีการใช้ภาพพจน์อุปมา ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน และภาพพจน์การเรียงเสียงธรรมชาติ ๓.การใช้สำนวนพุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิต คำพังเพย คำคม คำกลอน และแหล่มาประกอบ^{๕๖}

พระธนตล นาคพิพัฒน์ ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดบุรีรัมย์ มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ ตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวนพรรษาวุฒิการศึกษาทางสามัญ การศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ควรมีการปกครอง พระภิกษุ สามเณร ให้ปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีกองทุนส่งเสริมด้านการศึกษาแก่ พระภิกษุ สามเณร ให้พระภิกษุ สามเณร เอาใจใส่ต่อกิจกรรม ด้านพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุสามเณร ดำเนินกิจกรรมบางอย่างภายในวัดอย่างมีระเบียบ^{๕๗}

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปัญญา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”จากผลการวิจัยพบว่า การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ถึงจะมี

^{๕๖} พระมหาสัญญา ปญฺณานิกโก, การศึกษารูปแบบและแนวทางในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

^{๕๗} พระธนตล นาคพิพัฒน์, การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ก.

การปฏิบัติมากก็จริง แต่บางวัดโดยเฉพาะเจ้าอาวาสยังไม่ค่อยเคร่งครัดเท่าที่ควร ทั้งนี้ควรจะกำหนดเป็นตารางการทำวัตรไว้อย่างชัดเจน และถ้าพระรูปใดไม่ลงมาทำวัตรก็ควรจะมีบทกำหนดลงโทษไว้อย่างชัดเจน นอกจากพระรูปนั้นติดภารกิจจำเป็น เช่น สอนหนังสือในโรงเรียน^{๔๔}

จากเอกสารงานวิจัยที่ได้ทบทวนมาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ ว่า พระสังฆาธิการมีอำนาจและหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยดีงาม ดังนั้นความเจริญหรือ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรบุคคล วัด ชุมชน สังคม และประเทศชาติ จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสังฆาธิการ และต้องมีการพัฒนาตนเองในด้านการศึกษาด้วย การชวนชวนในหน้าที่ของตน และไม่ลืมที่จะพัฒนาคนอื่นหรือคนในชุมชนในสังคมนั้นด้วย

๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้มีผู้ศึกษาวิจัยไว้หลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

พระมหาอานนท์ อานนโท (นรมาตร์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอธิปไตย ๗” ผลการศึกษาพบว่าการเปรียบเทียบเปรียบเทียบระดับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอธิปไตย ๗ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพรจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕ ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญไม่พบความแตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๔๕}

พระณัฐพล ฐิติธมฺโม (ปราบพินาศ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

^{๔๔} พระครูสังฆรักษ์ศวีร์ ธีรปญฺโญ, “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑, หน้า ๑๐๔.

^{๔๕} พระมหาอานนท์ อานนโท (นรมาตร์), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอธิปไตย ๗”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ก-ข.

ตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการศาสนศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการปกครองการเปรียบเทียบ พบว่าการบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษา และวุฒิการศึกษาบ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีที่มีอายุ วุฒิกการศึกษา วุฒิกศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวัดตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๙๐}

พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู อาจารย์ มีวุฒิกการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงานไม่เกิน ๑๐ ปี การบริหารงานบุคคลตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้ง ๔ หมวดกรรม คือ อธิปไตย ๓ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ และอคติ ๔ ของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีการนำหลักกรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารงานบุคคลทั้ง ๔ หมวดกรรม ดังกล่าวของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ วุฒิกการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ทำงาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้การบริหารงานบุคคลตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ทำงาน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลที่ไม่มีผลต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วุฒิกการศึกษา โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕^{๙๑}

พระครูสันติธรรมมาภิรัต (นาควิไล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการใน

^{๙๐}พระณัฐพล จิตฺตมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก-ข.

^{๙๑}พระมหาธฤติ วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร), “การบริหารงานบุคคลตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ก-ข.

การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระสังฆาธิการที่มี ตำแหน่งและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ พระสังฆาธิการ ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับพระสังฆาธิการที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๙๒}

พระสมุห์ศิริชัย ฐานุตโตโร (เพ็ชรรัตน์) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของครูและผู้ปกครองต่อบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า ครูและผู้ปกครอง มีความคาดหวังว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรแสดงบทบาทในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๔ และมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นจริงว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้แสดงบทบาทโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑ จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และรายได้ มีผลทำให้ความคิดเห็นของครู ผู้ปกครองที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑ ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้^{๙๓}

จิตติพร สะสม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนากรณีศึกษา : วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน” ผลการศึกษาพบว่า วัดพระธาตุแช่แห้ง ได้มีการจัดระบบการบริหารและการจัดการวัดโดยได้เน้นการบริหารงานบุคคล การบริหารงานธุรการ การบริหารงานการเงิน/บัญชี การบริหารศาสนสมบัติ การบริหารกิจกรรมของวัด ซึ่งการบริหารงานดังกล่าวมานี้มีระบบการบริหารงานที่ชัดเจน โปร่งใส มีการจัดรูปแบบของคณะกรรมการการบริหารในส่วนงานต่าง ๆ การจัดระบบการบริหารงานของวัดพระธาตุแช่แห้งจะเน้นในเรื่องของความสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ โดยจะเห็นได้จากการแบ่งงานออกเป็นแต่ละฝ่าย มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ โดยตรงจึงทำให้ง่ายต่อ

^{๙๒} พระครูสันติธรรมาภีรัต (นาควิไล), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

^{๙๓} พระสมุห์ศิริชัย ฐานุตโตโร (เพ็ชรรัตน์), “ความคาดหวังของครูและผู้ปกครองต่อบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

การติดต่อประสานงานและจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายงานมีความตั้งใจและปฏิบัติตามระบบต่าง ๆ ที่ทางวัดได้กำหนดได้อย่างดีเยี่ยม

ในส่วนของปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์และผลกระทบต่อการบริหารและการจัดการวัดพระธาตุแช่แห้งนั้นจากการศึกษาทราบว่าเป็นปัจจัย ๒ ประการ คือปัจจัยภายใน ได้แก่ ความมีภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส บุคลากร งบประมาณ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ คณะสงฆ์ ภาครัฐ และองค์กรเอกชน ซึ่งปัจจัยทั้งสองส่วนต่างเอื้อผลประสานประโยชน์ส่งเสริมซึ่งกันจนทำให้วัดพระธาตุแช่แห้งประสบความสำเร็จในการบริหารอันจะได้เป็นต้นแบบที่ดีงามในการพัฒนาวัดในพระพุทธศาสนา วัดหนึ่งสืบไป^{๔๔}

จากเอกสารงานวิจัยที่ได้ทบทวนมาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการมีอำนาจและหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยดีงาม จึงต้องเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามกฎระเบียบและมติของมหาเถรสมาคม ทั้งยังต้องยึดมั่นพระธรรมวินัย เพราะเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล วัด ชุมชน สังคม และประเทศ ให้เจริญก้าวหน้าตามหลักพระสัทธรรมคำสอน เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชน และประชาชนก็ให้ความเคารพนับถือพระสังฆาธิการ ดังนั้น ความเจริญหรือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรบุคคล วัด ชุมชน สังคม และประเทศชาติ จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสังฆาธิการ

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

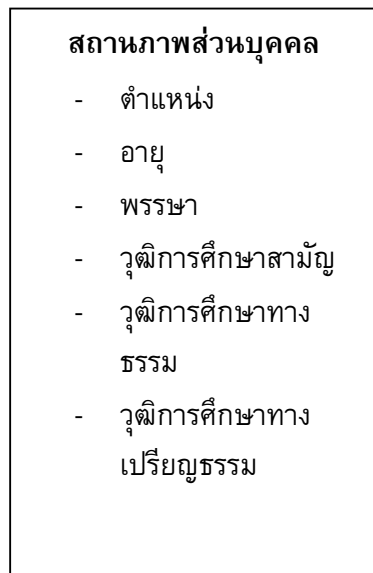
งานวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง, อายุ, พรรษา, วุฒิการศึกษาสามัญ, วุฒิการศึกษาทางธรรม, วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

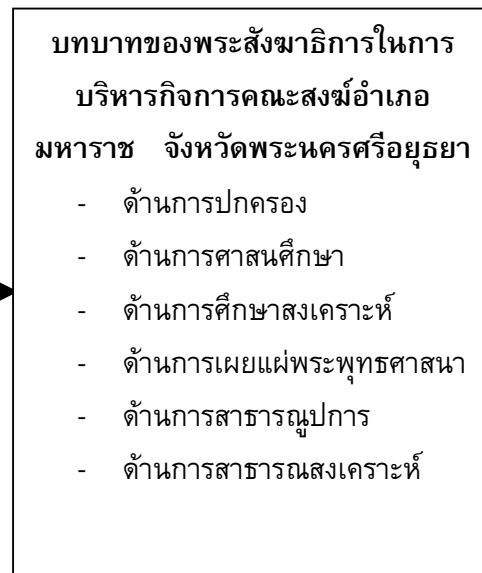
ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) ด้านการสาธารณูปการ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ดังแผนภาพที่ ๑

^{๔๔} จูติพร สะสม, “ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนากรณีศึกษา : วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

ตัวแปรต้น (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มุ่งศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

๑. ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี ระเบียบ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๒. กำหนดกรอบแนวคิด หัวข้อปัญหา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย
๓. กำหนดกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย
๔. สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
๕. นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
๖. ทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Try out)
๗. ดำเนินการส่งข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูล
๘. วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล
๙. สรุปและรายงานผลการศึกษาวิจัย

๓.๒ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ผู้มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนทั้งสิ้น ๒๓๐ รูป (ข้อมูลจาก : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔ , <http://www.songayutthaya.com>)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเอาจำนวนประชากรทั้งหมด ๒๓๐ รูป โดยการแบ่งประชากรออกตามตำบลทั้ง ๔ ตำบล คือ ๑.ตำบลท่าตอ ๒.ตำบลพิตเพียน ๓.ตำบลน้ำเต้า ๔.ตำบลมหาราช ตามสัดส่วนของประชากร รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๓.๑ ดังนี้

ตำบล	ประชากร (รูป)	
	พระภิกษุสงฆ์	พระสงฆ์ฆาติการ
๑. ตำบลท่าตอ	๗๐	๑๐
๒. ตำบลพิตเพียน	๔๒	๘
๓. ตำบลน้ำเต้า	๔๓	๗
๔. ตำบลมหาราช	๔๓	๗
รวม	๒๓๐	

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนของพระสงฆ์ฆาติการ พระภิกษุสงฆ์ ผู้มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอ มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนลักษณะ และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม

๑) ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ฆาติการกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอ มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากเอกสาร และผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๔) สร้างเครื่องมือ

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

- ๗) ปรับปรุงแก้ไข
 ๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
 กับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

๑) ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการแจกแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของบทบาทของพระสังฆาธิการกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์อำเภอ
 มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อใช้เก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน
 ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่
 สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทาง
 เปรีียญธรรม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ บทบาทของพระสังฆาธิการกับการบริหาร
 การคณะสงฆ์อำเภอ มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง ๔ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วน
 ประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

๑. ด้านการปกครอง มีคำถามทั้งหมด ๘ ข้อ
๒. ด้านการศาสนศึกษา มีคำถามทั้งหมด ๗ ข้อ
๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีคำถามทั้งหมด ๘ ข้อ
๕. ด้านการสาธารณูปการ มีคำถามทั้งหมด ๘ ข้อ
๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีคำถามทั้งหมด ๙ ข้อ

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึง ระดับการปฏิบัติการ **มากที่สุด**
- ๔ หมายถึง ระดับการปฏิบัติการ **มาก**
- ๓ หมายถึง ระดับการปฏิบัติการ **ปานกลาง**
- ๒ หมายถึง ระดับการปฏิบัติการ **น้อย**
- ๑ หมายถึง ระดับการปฏิบัติการ **น้อยที่สุด**

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๑ ดังนี้

^๑ประกอบ กรรณสูตร,สถิตีเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓,
 (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐	หมายความว่าระดับการปฏิบัติการ	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙	หมายความว่าระดับการปฏิบัติการ	มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙	หมายความว่าระดับการปฏิบัติการ	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙	หมายความว่าระดับการปฏิบัติการ	น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙	หมายความว่าระดับการปฏิบัติการ	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด(Open-Ended Question) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เดิมศักดิ์ ทองอินทร์ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ ฝอ.หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ จ.ราชบุรี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชวิชัย ไชยสา อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) อาจารย์ผดุง วรรณทอง อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) อาจารย์เดช ชูจันออต อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕) อาจารย์วันชัย สุขตาม อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความ

สอดคล้อง (IOC)^๒ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๘ ถึง ๑.๐ และมีการใช้ภาษาไม่เหมาะสมในบางข้อ จึงต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓. หาคความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับพระสังฆาธิการและพระลูกวัด ในเขตอำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ไม่ใช่ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ รูป เพื่อหาคความเชื่อมั่นด้วย

วิธีการหาคค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๓ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ .๘๕๘๗

๔. นำแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถาม เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสังฆาธิการกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือไปยังพระสังฆาธิการในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๒๓๐ รูป ซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจก และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองระหว่างวันที่ ๒๐ สิงหาคม ถึง ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔ รวมใช้ระยะเวลา ๓๐ วัน ซึ่งจำนวนแบบสอบถามที่สามารถเก็บคืนได้มีจำนวน ๒๓๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๓-๒๔๔.

^๓ Cronbach, Lee J. *Essentials of psychological testing*, 4th ed., (New York: Harper & Row, 1971), pp.443-507.

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้ว ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) ความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

๓) การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มพระลูกวัด และกลุ่มพระสังฆาธิการ โดยจำแนกสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t - test) ในกรณีตัวแปรต้นมี ๒ ค่า และค่าเอฟ (F - test) โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) ในกรณีตัวแปรต้นมีค่า ๓ ตัวขึ้นไป และเมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบการเปรียบเทียบเชิงพหุคูณ (Multiple Comparison Test) โดยทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๔) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสังฆาธิการกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technic)

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๒๓๐ รูป โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งตามการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ

๔.๒.๑ ด้านการปกครอง

๔.๒.๒ ด้านการศาสนศึกษา

๔.๒.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๔.๒.๔ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๔.๒.๕ ด้านการสาธารณูปการ

๔.๒.๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

(n = ๒๓๐)

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๑. สถานภาพ		
พระสังฆาธิการ	๓๖	๑๕.๗
พระลูกวัด	๑๙๔	๘๔.๓
๒. อายุ		
๒๐ – ๓๐ ปี	๑๐๔	๔๕.๒
๓๑ – ๔๐ ปี	๕๑	๒๒.๒
๔๑ – ๕๐ ปี	๓๑	๑๓.๕
๕๑ – ๖๐ ปี	๒๔	๑๐.๔
๖๑ ปีขึ้นไป	๒๐	๘.๗
๓. จำนวนพรรษา		
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๑๕๑	๖๕.๗
๕ – ๑๐ พรรษา	๓๖	๑๕.๗
๑๑ – ๑๕ พรรษา	๑๑	๔.๘
๑๖ – ๒๐ พรรษา	๑๒	๕.๒
๒๑ พรรษาขึ้นไป	๒๐	๘.๗
๔. วุฒิการศึกษาสามัญ		
ประถมศึกษา	๘๗	๓๗.๘
มัธยมศึกษา	๙๗	๔๒.๒
อนุปริญญา	๑๗	๗.๔
ปริญญาตรี	๒๒	๙.๖
ปริญญาโทขึ้นไป	๔	๑.๗
อื่น ๆ	๓	๑.๓
๕. วุฒิการศึกษาทางธรรม		
นักธรรมชั้นตรี	๗๒	๓๑.๓
นักธรรมชั้นโท	๓๓	๑๔.๓
นักธรรมชั้นเอก	๔๗	๒๐.๔
ไม่มีวุฒิต่างธรรม	๗๘	๓๓.๙

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๖. วุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรม		
ประโยค ๑ – ๒ – เปรียญธรรม ๓ ประโยค	๙	๓.๙
เปรียญธรรม ๔ – ๖ ประโยค	๓	๑.๓
เปรียญธรรม ๗ – ๙ ประโยค	๒	๐.๙
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๒๑๖	๙๓.๙

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพระลูกวัด จำนวน ๑๙๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๓ มีอายุตั้งแต่ ๒๐ – ๓๐ ปี จำนวน ๑๐๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๒ จำนวนพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา จำนวน ๑๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๗ มีวุฒิกการศึกษา สามีญระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๙๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๒ ไม่มีวุฒิกการศึกษาทางธรรม จำนวน ๗๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๙ และไม่มีวุฒิกการศึกษาทางเปรียญ จำนวน ๒๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๙

๔.๒ ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม และจำแนกตามรายด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) ด้านการสาธารณูปการ และ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒-๔.๘

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม (n = ๒๓๐)

ลำดับ	การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ		
		\bar{x}	S.D.	การแปลผล
๑.	ด้านการปกครอง	๓.๖๐	.๓๕๐	มาก
๒.	ด้านการศาสนศึกษา	๓.๖๓	.๖๑๒	มาก
๓.	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๔๔	.๗๓๕	ปานกลาง
๔.	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๔๔	.๖๕๗	ปานกลาง
๕.	ด้านการสาธารณูปการ	๓.๕๓	.๖๗๖	มาก
๖.	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๕๗	.๕๕๓	มาก
ภาพรวม		๓.๕๔	.๔๔๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๖ ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔ และเมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่า ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการปกครอง

(n = ๒๓๐)

ลำดับ	การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจง กฎระเบียบตามวาระต่างๆ	๓.๓๗	.๘๕๐	ปานกลาง
๒.	การออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ คณะ	๓.๖๑	๑.๐๐๔	มาก
๓.	เมื่อเกิดอธิกรณ์ขึ้น สามารถระงับอธิกรณ์ที่ เกิดขึ้นได้	๒.๘๘	.๗๑๗	ปานกลาง
๔.	ให้การอบรมแก่บรรพชิตและศิษย์วัด	๓.๑๔	.๘๖๒	ปานกลาง
๕.	การทำวัตรสวดมนต์เข้า-เย็น	๔.๒๗	.๗๑๗	มาก
๖.	การทำอุโบสถกรรมทุกกึ่งเดือน	๓.๕๕	.๘๗๔	มาก
๗.	การควบคุมดูแลบรรพชิตให้เรียบร้อย	๓.๙๓	.๘๗๕	มาก
๘.	การเข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการตามวาระ โอกาสต่างๆที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดให้มีการ ประชุม	๔.๑๒	.๘๒๐	มาก
ภาพรวม		๓.๖๐	.๓๕๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการปกครอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๐ และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจงกฎระเบียบตามวาระต่างๆ เมื่อเกิดอธิกรณ์ขึ้น สามารถระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นได้ และให้การอบรมแก่บรรพชิตและศิษย์วัด ส่วนข้อที่เหลืออื่นๆ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการศาสนศึกษา

(n = ๒๓๐)

ลำดับ	การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	การตรวจตราเยี่ยมเยียนสำนักศาสนศึกษา	๓.๖๙	.๘๖๐	มาก
๒.	การดูแล เร่งรัดให้มีการเรียนการสอน นักธรรมอย่างทั่วถึง	๓.๗๗	.๘๙๘	มาก
๓.	การเร่งรัดรณรงค์ให้มีการอบรมบาลีและ นักธรรมก่อนสอบ	๓.๕๘	.๙๓๔	มาก
๔.	การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมและ บาลี	๓.๔๗	๑.๐๐๕	ปานกลาง
๕.	การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุ สามเณรที่เรียนนักธรรมและบาลี	๓.๗๕	๑.๐๐๑	มาก
๖.	การยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติ ธรรมแผนกธรรมบาลีและแผนกสามัญให้มี ขวัญและกำลังใจ	๓.๖๖	.๙๖๖	มาก
๗.	การส่งเสริมให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้ทำ หน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ตามโอกาส	๓.๕๕	๑.๐๙๖	มาก
ภาพรวม		๓.๖๓	.๖๑๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการศาสนศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓ และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อที่ ๔. การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมและบาลี อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(n = ๒๓๐)

ลำดับ	การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและ เยาวชนทุกระดับชั้น	๓.๗๐	.๙๙๔	มาก
๒.	การเพิ่มและมอบทุนการศึกษาแก่เด็กและ เยาวชนทุกระดับชั้น	๓.๕๐	๑.๐๑๔	มาก
๓.	การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาหรือ อุปกรณ์กีฬาให้กับโรงเรียนต่างๆ	๓.๓๔	๑.๐๖๙	ปานกลาง
๔.	การจัดตั้งหรือสนับสนุนโรงเรียนอบรมเด็ก ก่อนเกณฑ์	๓.๓๐	.๙๙๒	ปานกลาง
๕.	การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเฉพาะ บุคคลผู้กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อน	๓.๔๐	.๙๓๗	ปานกลาง
๖.	การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น	๓.๔๓	๑.๐๕๙	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๔๔	.๗๓๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔ และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อที่ ๑. การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น และข้อที่ ๒. การเพิ่มและมอบทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา (n = ๒๓๐)

ลำดับ	การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	การกิจกรรมในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	๓.๕๑	๙.๓๓	มาก
๒.	การแนะนำอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสน พิธี และการปฏิบัติตนในฐานะ พุทธศาสนิกชน	๓.๕๐	๑.๐๖๕	มาก
๓.	การเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ใน ศีลธรรมตามหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง	๓.๕๓	๑.๑๒๘	มาก
๔.	การส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิธีการ เผยแผ่ธรรมะโดยการจัดให้มีการเทศน์ บรรยายธรรมตามโอกาส	๓.๓๔	๑.๑๔๐	ปานกลาง
๕.	การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ ในการศึกษา	๓.๓๔	๑.๑๙๖	ปานกลาง
๖.	การจัดให้มีการบรรยายธรรมทางวิทยุหรือ ช่องทางสื่อสารต่างๆ	๓.๔๓	๑.๑๗๙	ปานกลาง
๗.	การจัดให้มีพระธรรมทูตหรือธรรมะจาริก อบรมสั่งสอนแก่ชาวบ้าน	๓.๓๕	๑.๐๔๖	ปานกลาง
๘.	การจัดให้มีการบรรยายธรรมในงานบำเพ็ญ กุศลศพ	๓.๕๘	.๙๙๓	มาก
ภาพรวม		๓.๔๔	.๖๕๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในภาพ

รวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔ และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็น ต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การกิจกรรมใน วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การแนะนำอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ ตนในฐานะพุทธศาสนิกชน การเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำ สอนของพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง และการจัดให้มีการบรรยายธรรมในงานบำเพ็ญกุศลศพ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณูปการ

(n = ๒๓๐)

ลำดับ	การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ของพระสังฆาธิการ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	การวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะ ภายในวัด	๓.๕๕	.๙๙๕	มาก
๒.	การควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย	๓.๓๑	๑.๐๗๓	ปานกลาง
๓.	การก่อสร้างเสนาสนะด้วยการขอ งบประมาณอุดหนุนจากราชการ	๓.๑๕	๑.๒๐๓	ปานกลาง
๔.	การจัดสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น น้ำ ไฟฟ้า	๓.๗๔	.๙๔๙	มาก
๕.	การดูแล ซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ ภายในวัด ที่ชำรุดทรุดโทรม	๓.๗๙	.๙๔๑	มาก
๖.	การจัดหาทุนในการบำรุงวัดและซ่อมแซม อาคารรวมทั้งเครื่องสาธารณูปโภค	๓.๖๑	.๙๔๘	มาก
๗.	การช่วยกันดูแลศาสนสถานให้เรียบร้อย	๓.๔๙	.๙๙๐	ปานกลาง
๘.	การร่วมมือกันทำความสะอาดบริเวณวัด	๓.๕๙	.๙๔๓	มาก
ภาพรวม		๓.๕๓	.๖๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณูปการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๓ และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริม

ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย การก่อสร้างเสนาสนะด้วยการของบประมาณอุดหนุนจากราชการ และการช่วยกันดูแลศาสนสถานให้เรียบร้อย ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณสงเคราะห์

(n = ๒๓๐)

ลำดับ	การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับปฏิบัติการของพระสังฆาธิการ		
		\bar{x}	S.D.	การแปลผล
๑.	การจัดทำถนนภายนอกวัดให้สะดวกแก่การสัญจรไปมา	๓.๗๐	.๙๓๑	มาก
๒.	การให้ความร่วมมือกับชาวบ้านเพื่อช่วยงานสังคม	๓.๗๙	.๘๙๑	มาก
๓.	การดำเนินการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านหรือชุมชน	๓.๔๗	.๙๗๐	ปานกลาง
๔.	การช่วยเหลือกิจการของชุมชน ซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์	๓.๔๔	.๙๔๑	ปานกลาง
๕.	การกำหนดแผนงานที่จะปฏิบัติและให้การสงเคราะห์แก่ประชาชน	๓.๕๕	.๙๕๑	มาก
๖.	การดำเนินกิจการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างถนน ขุดลอกคูคลอง	๓.๒๖	๑.๐๕๔	ปานกลาง
๗.	การมีส่วนช่วยป้องกันยาเสพติด	๓.๖๓	.๙๒๔	มาก
๘.	การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ	๓.๘๑	.๙๒๙	มาก
๙.	การสงเคราะห์คนชราหรือพิการ	๓.๕๓	.๙๓๘	มาก
ภาพรวม		๓.๕๗	.๕๕๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ในภาพรวม

อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๗ และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่าพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การดำเนินการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านหรือชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของชุมชน ซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ และการดำเนินกิจการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างถนน ขุดลอกคูคลอง ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม โดยการแสดงการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation:S.D.) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one – way analysis of variance) ตามสมมติฐานที่ ๑ – ๖ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพ (n = ๒๓๐)

บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา		สถานภาพ				t	Sig.
		พระสังฆาธิการ (๓๖ รูป)		พระลูกวัด (๑๙๔ รูป)			
		\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑.	ด้านการปกครอง	๓.๖๙	.๓๕๓	๓.๕๙	.๓๔๙	๑.๔๖๔	.๑๔๕
๒.	ด้านการศาสนศึกษา	๓.๖๖	.๖๙๖	๓.๖๓	.๕๙๗	.๒๗๑	.๗๘๗
๓.	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๓๕	.๕๖๒	๓.๔๗	.๗๖๓	-๑.๐๔๙	.๒๙๘
๔.	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๓๗	.๖๐๒	๓.๔๖	.๖๖๘	-.๗๙๑	.๔๒๙
๕.	ด้านการสาธารณูปการ	๓.๔๘	.๕๖๑	๓.๕๔	.๖๙๖	-.๕๒๘	.๕๙๘
๖.	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๕๒	.๔๕๖	๓.๕๘	.๕๙๑	-.๕๙๗	.๕๕๑
ภาพรวม		๓.๕๑	.๓๒๒	๓.๕๕	.๔๖๔	-.๕๕๕	.๕๘๑

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอ
มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามอายุ (n = ๒๓๐)

บทบาทของพระสังฆาธิการในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอ มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา		อายุ										F	Sig.
		๒๐ - ๓๐ ปี (๑๐๔ รูป)		๓๑ - ๔๐ ปี (๕๑ รูป)		๔๑ - ๕๐ ปี (๓๑ รูป)		๕๑ - ๖๐ ปี (๒๔ รูป)		๖๑ ปีขึ้นไป (๒๐ รูป)			
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑.	ด้านการปกครอง	๓.๕๘	.๓๒๓	๓.๖๒	.๔๑๖	๓.๕๙	.๒๙๓	๓.๖๗	.๓๕๑	๓.๗๑	.๓๘๕	.๘๕๗	.๔๙๑
๒.	ด้านการศาสนศึกษา	๓.๕๗	.๖๑๖	๓.๖๙	.๖๔๑	๓.๗๑	.๕๕๐	๓.๗๔	.๕๙๓	๓.๖๑	.๖๕๙	.๗๐๙	.๕๘๖
๓.	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๔๑	.๗๖๕	๓.๕๗	.๗๘๖	๓.๔๓	.๕๙๖	๓.๕๓	.๖๔๑	๓.๒๘	.๗๕๗	.๗๖๕	.๕๔๙
๔.	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๓๗	.๖๘๔	๓.๖๒	.๗๑๑	๓.๖๐	.๕๓๐	๓.๔๑	.๕๔๗	๓.๒๐	.๕๗๑	๒.๔๓๘*	.๐๔๘
๕.	ด้านการสาธารณูปการ	๓.๕๑	.๖๖๐	๓.๖๙	.๖๙๓	๓.๖๒	.๖๗๑	๓.๔๘	.๖๘๘	๓.๑๗	.๖๑๙	๒.๓๗๓	.๐๕๓
๖.	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๕๖	.๕๗๕	๓.๖๘	.๕๖๓	๓.๖๗	.๔๗๒	๓.๕๗	.๕๑๘	๓.๒๖	.๕๐๑	๒.๓๐๕	.๐๕๙
ภาพรวม		๓.๕๐	.๔๖๒	๓.๖๔	.๔๗๘	๓.๖๐	.๓๖๗	๓.๕๗	.๓๘๒	๓.๓๗	.๔๐๐	๑.๘๕๔	.๑๑๙

*. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านที่เหลือ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามอายุ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๑๑ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามอายุ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (n = ๒๓๐)

อายุ	— X	อายุ				
		๒๐ – ๓๐ ปี	๓๑ – ๔๐ ปี	๔๑ – ๕๐ ปี	๕๑ – ๖๐ ปี	๖๑ ปีขึ้นไป
		๓.๓๗	๓.๖๒	๓.๖๐	๓.๔๐	๓.๒๐
๒๐ – ๓๐ ปี	๓.๓๗	-	-.๒๔๖๓*	-.๒๓๑๐	-.๐๓๒๕	.๑๗๓๘
๓๑ – ๔๐ ปี	๓.๖๒	-	-	.๐๑๕๓	.๒๑๓๘	.๔๒๐๑*
๔๑ – ๕๐ ปี	๓.๖๐	-	-	-	.๑๙๘๖	.๔๐๔๘*
๕๑ – ๖๐ ปี	๓.๔๐	-	-	-	-	.๒๐๖๒
๖๑ ปีขึ้นไป	๓.๒๐	-	-	-	-	-

*. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ๒๐ – ๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี, กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ๓๑ – ๔๐ ปี และ ๔๑ – ๕๐ ปี มีความคิดเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณูปการ อำเภอมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวม มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

สมมติฐานที่ ๓ กลุ่มตัวอย่างที่มีพรษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอ
มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามพรษา (n = ๒๓๐)

บทบาทของพระสังฆาธิการใน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอ มหาราช จังหวัด พระนครศรีอยุธยา		พรษา										F	Sig.
		ต่ำกว่า ๕ พรษา (๑๕๑ รูป)		๕ - ๑๐ พรษา (๓๖ รูป)		๑๑ - ๑๕ พรษา (๑๑ รูป)		๑๖ - ๒๐ พรษา (๑๒ รูป)		๒๑ พรษาขึ้นไป (๒๐ รูป)			
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑.	ด้านการปกครอง	๓.๕๘	.๓๓๕	๓.๖๔	.๔๐๗	๓.๕๘	.๓๘๘	๓.๘๑	.๓๐๔	๓.๖๗	.๓๓๘	๑.๔๘๑	.๒๐๙
๒.	ด้านการศาสนศึกษา	๓.๖๑	.๖๑๗	๓.๗๖	.๕๔๐	๓.๗๓	.๕๗๓	๓.๕๑	.๘๒๕	๓.๖๘	.๕๙๕	.๖๗๙	.๖๐๗
๓.	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๔๔	.๗๔๗	๓.๖๔	.๗๙๘	๓.๓๐	.๖๘๖	๓.๒๙	.๕๙๑	๓.๓๒	.๖๐๙	๑.๐๔๒	.๓๘๗
๔.	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๔๔	.๖๖๓	๓.๖๕	.๖๘๔	๓.๒๗	.๗๔๓	๓.๓๓	.๖๒๐	๓.๓๓	.๕๐๑	๑.๓๕๒	.๒๕๒
๕.	ด้านการสาธารณูปการ	๓.๕๕	.๖๗๙	๓.๖๒	.๗๑๕	๓.๖๕	.๖๒๕	๓.๔๖	.๗๘๘	๓.๒๐	.๔๖๘	๑.๕๑๘	.๑๙๘
๖.	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๖๐	.๕๗๒	๓.๖๔	.๕๙๔	๓.๕๓	.๔๑๐	๓.๖๓	.๔๖๕	๓.๓๐	.๓๙๒	๑.๔๗๘	.๒๑๐
ภาพรวม		๓.๕๔	.๔๕๙	๓.๖๖	.๔๘๓	๓.๕๑	.๓๖๘	๓.๕๑	.๓๕๔	๓.๔๑	.๓๑๖	๑.๐๘๓	.๓๖๖

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีพระชาติต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

กลุ่มตัวอย่างที่มีพระชาติต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ (n = ๒๓๐)

บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา		วุฒิการศึกษาสามัญ											F	Sig.	
		ต่ำกว่ามัธยมศึกษา (๘๗ รูป)		มัธยมศึกษา (๙๗ รูป)		อนุปริญญา (๑๗ รูป)		ปริญญาตรี (๒๒ รูป)		ปริญญาโทขึ้นไป (๔ รูป)		อื่น ๆ (๓ รูป)			
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}			S.D.
๑.	ด้านการปกครอง	๓.๖๓	.๓๗๑	๓.๕๘	.๓๔๗	๓.๕๕	.๓๑๙	๓.๖๔	.๓๑๖	๓.๙๑	.๓๕๙	๓.๕๔	.๑๔๔	.๙๒๔	.๔๖๖
๒.	ด้านการศาสนศึกษา	๓.๕๘	.๖๐๘	๓.๕๙	.๕๘๓	๓.๘๗	.๕๖๙	๓.๘๘	.๖๕๔	๓.๑๔	.๓๕๐	๔.๔๓	.๗๕๖	๓.๑๒๑*	.๐๑๐
๓.	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๔๕	.๗๗๓	๓.๓๗	.๗๐๓	๓.๘๓	.๕๑๐	๓.๔๗	.๗๘๑	๓.๑๓	๑.๑๒๕	๓.๙๔	.๑๙๒	๑.๕๙๗	.๑๖๒
๔.	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๔๘	.๗๐๓	๓.๓๙	.๖๐๓	๓.๕๑	.๗๐๔	๓.๕๑	.๗๐๙	๓.๒๒	.๗๓๒	๓.๘๘	.๓๗๕	.๖๓๘	.๖๗๑
๕.	ด้านการสาธารณูปการ	๓.๕๑	.๗๐๕	๓.๕๔	.๖๗๔	๓.๕๗	.๖๖๓	๓.๕๓	.๕๙๔	๓.๕๙	๑.๐๒๘	๓.๕๘	.๖๑๗	.๐๔๘	.๙๙๙
๖.	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๖๓	.๕๔๗	๓.๕๖	.๕๗๘	๓.๔๔	.๖๐๒	๓.๖๑	.๔๗๑	๓.๑๙	.๕๑๖	๓.๔๘	.๑๗๐	.๗๗๓	.๕๗๐
ภาพรวม		๓.๕๕	.๔๗๐	๓.๕๑	.๔๔๐	๓.๖๓	.๓๙๗	๓.๖๐	.๔๑๒	๓.๓๖	.๔๘๗	๓.๘๑	.๓๐๗	.๖๙๕	.๖๒๗

*. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในด้านการศาสนศึกษา แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้านการศาสนศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๔ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้านการศาสนศึกษา (n = ๒๓๐)

วุฒิการศึกษาสามัญ	— X	วุฒิการศึกษาสามัญ					
		ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	มัธยมศึกษา	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโทขึ้นไป	อื่น ๆ
		๓.๕๗	๓.๕๙	๓.๘๗	๓.๘๗	๓.๑๔	๔.๔๒
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	๓.๕๗	-	-.๐๑๒๖	-.๒๙๖๐	-.๒๙๘๖*	.๔๓๕๑	-.๘๕๐๖*
มัธยมศึกษา	๓.๕๙	-	-	-.๒๘๓๔	-.๒๘๖๐*	.๔๔๗๗	-.๘๓๘๐*
อนุปริญญา	๓.๘๗	-	-	-	-.๐๐๒๗	.๗๓๑๑*	-.๕๕๔๖
ปริญญาตรี	๓.๘๗	-	-	-	-	.๗๓๓๘*	-.๕๕๑๙
ปริญญาโทขึ้นไป	๓.๑๔	-	-	-	-	-	-.๑.๒๘๕๗*
อื่น ๆ	๔.๔๒	-	-	-	-	-	-

*. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสามัญระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการศาสนศึกษา น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสามัญระดับปริญญาตรี , กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสามัญระดับมัศึกษามีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการศาสนศึกษา น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสามัญระดับปริญญาตรี และอื่น ๆ , กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสามัญระดับอนุปริญญา และ

ปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอ
มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการศาสนศึกษา มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิ
การศึกษาสามัญระดับปริญญาโทขึ้นไป, กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสามัญระดับปริญญาโท
ขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอ
มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการศาสนศึกษา น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิ
การศึกษาสามัญระดับอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

สมมติฐานที่ ๕ กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม (n = ๒๓๐)

บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา		วุฒิการศึกษาทางธรรม								F	Sig.
		นักธรรมชั้นตรี (๗๒ รูป)		นักธรรมชั้นโท (๓๓ รูป)		นักธรรมชั้นเอก (๔๗ รูป)		ไม่มีวุฒิการศึกษา (๗๘ รูป)			
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑.	ด้านการปกครอง	๓.๖๑	.๓๓๗	๓.๖๒	.๔๑๘	๓.๖๕	.๓๔๐	๓.๕๘	.๓๔๑	.๔๓๑	.๗๓๑
๒.	ด้านการศาสนศึกษา	๓.๗๙	.๕๗๘	๓.๖๘	.๗๓๐	๓.๖๔	.๖๔๑	๓.๔๗	.๕๓๘	๓.๕๖๘*	.๐๑๕
๓.	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๕๓	.๗๔๕	๓.๕๙	.๗๓๕	๓.๔๘	.๖๕๕	๓.๓๐	.๗๖๑	๑.๘๑๑	.๑๔๖
๔.	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๖๓	.๖๖๗	๓.๕๐	.๗๐๓	๓.๓๖	.๕๖๖	๓.๓๑	.๖๕๒	๓.๓๓๙*	.๐๒๐
๕.	ด้านการสาธารณูปการ	๓.๗๒	.๖๖๘	๓.๖๙	.๗๒๒	๓.๓๕	.๕๘๒	๓.๔๐	.๖๖๙	๔.๗๙๘**	.๐๐๓
๖.	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๗๔	.๕๓๗	๓.๖๕	.๕๖๕	๓.๔๓	.๔๓๖	๓.๔๘	.๕๙๐	๔.๕๙๔**	.๐๐๔
ภาพรวม		๓.๖๗	.๔๑๘	๓.๖๒	.๕๑๔	๓.๔๘	.๓๗๒	๓.๔๒	.๔๔๗	๔.๗๒๖**	.๐๐๓

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราชจันท์พระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราชจันท์พระนครศรีอยุธยาในด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๑ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้านภาพรวมด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๖ – ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๑๖ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านภาพรวม (n = ๒๓๐)

วุฒิการศึกษาทางธรรม	— X	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		นักธรรมชั้นตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก	ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม
		๓.๖๗	๓.๖๒	๓.๔๘	๓.๔๒
นักธรรมชั้นตรี	๓.๖๗	-	.๐๔๙๑	.๑๘๖๑*	.๒๔๘๓*
นักธรรมชั้นโท	๓.๖๒	-	-	.๑๓๗๐	.๑๙๙๑*
นักธรรมชั้นเอก	๓.๔๘	-	-	-	.๐๖๒๒
ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม	๓.๔๒	-	-	-	-

*. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับนักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราชจันท์พระนครศรีอยุธยา ด้านภาพรวม มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับนักธรรมชั้นเอก และไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม และกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับนักธรรมชั้นโท มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราชจันท์พระนครศรีอยุธยา ด้านภาพรวม มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ตารางที่ ๔.๑๗ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการศาสนศึกษา (n = ๒๓๐)

วุฒิการศึกษาทาง ธรรม	— X	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		นักธรรมชั้นตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก	ไม่มีวุฒิการศึกษา ทางธรรม
		๓.๗๙	๓.๖๗	๓.๖๔	๓.๔๗
นักธรรมชั้นตรี	๓.๗๙	-	.๑๑๘๓	.๑๕๒๓	.๓๑๘๓*
นักธรรมชั้นโท	๓.๖๗	-	-	.๐๓๔๐	.๒๐๑๐
นักธรรมชั้นเอก	๓.๖๔	-	-	-	.๑๖๗๐
ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม	๓.๔๗	-	-	-	-

*. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับนักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการศาสนศึกษา มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๑๘ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (n = ๒๓๐)

วุฒิการศึกษาทาง ธรรม	— X	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		นักธรรมชั้นตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก	ไม่มีวุฒิการศึกษา ทางธรรม
		๓.๖๒	๓.๕๐	๓.๓๕	๓.๓๑
นักธรรมชั้นตรี	๓.๖๒	-	.๑๒๒๙	.๒๖๗๗*	.๓๑๔๒*
นักธรรมชั้นโท	๓.๕๐	-	-	.๑๔๔๗	.๑๙๑๓
นักธรรมชั้นเอก	๓.๓๕	-	-	-	.๐๔๖๕
ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม	๓.๓๑	-	-	-	-

*. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับนักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านภาพรวม มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับนักธรรมชั้นเอก และไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๑๙ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการสาธารณสุขการ (n = ๒๓๐)

วุฒิการศึกษาทาง ธรรม	— X	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		นักธรรมชั้นตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก	ไม่มีวุฒิการศึกษา ทางธรรม
		๓.๗๑	๓.๖๙	๓.๓๕	๓.๓๙
นักธรรมชั้นตรี	๓.๗๑	-	.๐๒๓๘	.๓๖๖๐*	.๓๑๙๖*
นักธรรมชั้นโท	๓.๖๙	-	-	.๓๔๒๑*	.๒๙๕๗*
นักธรรมชั้นเอก	๓.๓๕	-	-	-	-.๐๔๖๔
ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม	๓.๓๙	-	-	-	-

*. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับนักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณสุขการ มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับนักธรรมชั้นเอก และไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม และกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับนักธรรมชั้นโท มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณสุขการ มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับนักธรรมชั้นเอก และไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ตารางที่ ๔.๒๐ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

(n = ๒๓๐)

วุฒิการศึกษาทาง ธรรม	— X	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		นักธรรมชั้นตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก	ไม่มีวุฒิการศึกษา ทางธรรม
		๓.๗๔	๓.๖๕	๓.๔๒	๓.๔๗
นักธรรมชั้นตรี	๓.๗๔	-	.๐๙๐๖	.๓๑๕๙*	.๒๖๘๐*
นักธรรมชั้นโท	๓.๖๕	-	-	.๒๒๕๓	.๑๗๗๔
นักธรรมชั้นเอก	๓.๔๒	-	-	-	-.๐๔๗๙
ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม	๓.๔๗	-	-	-	-

*. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับ
นักธรรมชั้นตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่
มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับนักธรรมชั้นเอก และไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

สมมติฐานที่ ๖ กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๑ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม (n = ๒๓๐)

บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา		วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม								F	Sig.
		ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๓ (๙ รูป)		ป.ธ. ๔ - ๖ (๓ รูป)		ป.ธ. ๗ - ๙ (๒ รูป)		ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม (๒๑๖ รูป)			
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑.	ด้านการปกครอง	๓.๖๘	.๓๐๐	๓.๓๘	.๒๕๐	๔.๐๐	.๓๕๔	๓.๖๑	.๓๕๒	๑.๔๑๖	.๒๓๙
๒.	ด้านการศาสนศึกษา	๓.๕๑	.๕๐๖	๔.๑๔	.๕๑๕	๒.๖๔	.๓๐๓	๓.๖๔	.๖๑๑	๒.๖๔๓*	.๐๕๐
๓.	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๒๖	.๖๔๑	๔.๐๐	.๓๓๓	๒.๖๗	๑.๑๗๙	๓.๔๖	.๗๓๖	๑.๕๓๑	.๒๐๗
๔.	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๑๓	.๓๙๕	๒.๘๓	.๕๐๕	๒.๖๓	.๗๐๗	๓.๔๘	.๖๕๙	๒.๘๕๑*	.๐๓๘
๕.	ด้านการสาธารณูปการ	๓.๐๑	.๓๐๙	๓.๕๘	.๐๗๒	๒.๒๕	.๕๓๐	๓.๕๓	.๖๗๖	๔.๕๑๑**	.๐๐๔
๖.	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๑๑	.๒๙๔	๓.๓๓	.๒๒๒	๓.๒๘	.๐๗๙	๓.๖๐	.๕๕๘	๒.๗๐๒*	.๐๔๖
ภาพรวม		๓.๒๘	.๒๗๑	๓.๕๔	.๑๓๕	๒.๙๑	.๒๘๐	๓.๕๖	.๔๔๘	๒.๕๐๕	.๐๖๐

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใน ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๒ - ๔.๒๕

ตารางที่ ๔.๒๒ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการศาสนศึกษา (n = ๒๓๐)

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	— X	วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม			
		ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๓	ป.ธ. ๔ - ๖	ป.ธ. ๗ - ๙	ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม
	๓.๕๐	๓.๕๐	๔.๑๔	๒.๖๔	๓.๖๔
ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๓	๓.๕๐	-	-.๖๓๔๙	.๘๖๕๑	-.๑๓๖๙
ป.ธ. ๔ - ๖	๔.๑๔	-	-	๑.๕๐๐๐*	.๔๙๘๐
ป.ธ. ๗ - ๙	๒.๖๔	-	-	-	-.๑๐๐๒๐*
ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	๓.๖๔	-	-	-	-

*. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ระดับ ป.ธ. ๔ - ๖ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการศาสนศึกษา มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ระดับป.ธ. ๗ - ๙ และกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ระดับ ป.ธ. ๗ - ๙ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการศาสนศึกษา มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๒๓ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(n = ๒๓๐)

วุฒิการศึกษาทาง เปรียญธรรม	— X	วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม			
		ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๓	ป.ธ. ๔ - ๖	ป.ธ. ๗ - ๙	ไม่มีวุฒิการศึกษา ทางเปรียญธรรม
		๓.๑๒	๒.๙๓	๒.๖๒	๓.๔๗
ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๓	๓.๑๒	-	.๒๙๑๗	.๕๐๐๐	-.๓๕๒๔
ป.ธ. ๔ - ๖	๒.๙๓	-	-	.๒๐๘๓*	-.๖๔๔๑
ป.ธ. ๗ - ๙	๒.๖๒	-	-	-	-.๙๕๒๔
ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	๓.๔๗	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ระดับ
ป.ธ. ๔ - ๖ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอ
มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี
วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ระดับป.ธ. ๗ - ๙ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๒๔ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการสาธารณูปการ (n = ๒๓๐)

วุฒิการศึกษาทาง เปรียญธรรม	— X	วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม			
		ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๓	ป.ธ. ๔ - ๖	ป.ธ. ๗ - ๙	ไม่มีวุฒิการศึกษา ทางเปรียญธรรม
		๓.๐๑	๓.๕๘	๒.๒๕	๓.๕๖
ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๓	๓.๐๑	-	-.๕๖๙๔	.๗๖๓๙	-.๕๔๙๒*
ป.ธ. ๔ - ๖	๓.๕๘	-	-	๑.๓๓๓๓*	.๐๒๐๓
ป.ธ. ๗ - ๙	๒.๒๕	-	-	-	-๑.๓๑๓๑*
ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	๓.๕๖	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ระดับ
ประโยค ๑ - ๒ ถึง ป.ธ. ๓ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ อำเภอ มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณูปการ น้อยกว่ากลุ่ม
ตัวอย่างที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม, กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

ระดับ ป.ร. ๔ - ๖ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณูปการ มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิ
การศึกษาทางเปรียญธรรม ระดับป.ร. ๗ - ๙ และกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญ
ธรรม ระดับ ป.ร. ๗ - ๙ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณูปการ น้อยกว่า กลุ่มตัวอย่างที่
ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ตารางที่ ๔.๒๕ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้านการสาธารณสงเคราะห์

(n = ๒๓๐)

วุฒิการศึกษาทาง เปรียญธรรม	— X	วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม			
		ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ร. ๓	ป.ร. ๔ - ๖	ป.ร. ๗ - ๙	ไม่มีวุฒิการศึกษา ทางเปรียญธรรม
		๓.๑๑	๓.๓๓	๓.๒๗	๓.๖๐
ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ร. ๓	๓.๑๑	-	-.๒๒๒๒	-.๑๖๖๗	-.๔๘๙๗*
ป.ร. ๔ - ๖	๓.๓๓	-	-	.๐๕๕๖	-.๒๖๗๕
ป.ร. ๗ - ๙	๓.๒๗	-	-	-	-.๓๒๓๐
ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	๓.๖๐	-	-	-	-

*. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ระดับ
ประโยค ๑ - ๒ ถึง ป.ร. ๓ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ น้อยกว่ากลุ่ม
ตัวอย่างที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ผลสรุปโดยภาพรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ ๑ – ๖ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๖

ตารางที่ ๔.๒๖ สรุปโดยภาพรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ ๑ – ๖

สถานภาพส่วนบุคคล	ด้านการปกครอง		ด้านการศาสนศึกษา		ด้านการศึกษาสงเคราะห์		ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา		ด้านการสาธารณูปการ		ด้านการสาธารณสงเคราะห์		การบริหารกิจการคณะสงฆ์ภาพรวม	
	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
๑. สถานภาพ		✓		✓		✓		✓		✓		✓		✓
๒. อายุ		✓		✓		✓	✓			✓		✓		✓
๓. พรรษา		✓		✓		✓		✓		✓		✓		✓
๔. วุฒิการศึกษาสามัญ		✓	✓			✓		✓		✓		✓		✓
๕. วุฒิการศึกษาทางธรรม		✓	✓			✓	✓		✓		✓		✓	
๖. วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม		✓	✓			✓	✓		✓		✓			✓

ด้านการสาธารณสุข กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพ อายุ พรรษา และวุฒิ การศึกษาทางสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ที่ตั้งไว้

กลุ่มตัวอย่างที่มี วุฒิกการศึกษาทางธรรม วุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .๐๕

ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพ อายุ พรรษา และวุฒิ การศึกษาทางสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ที่ตั้งไว้

กลุ่มตัวอย่างที่มี วุฒิกการศึกษาทางธรรม วุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .๐๕

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด (Open-Ended) ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง ตามด้านของการบริหารจัดการ ดังนี้

(๑) ด้านการปกครอง

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการปกครอง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๗

ตารางที่ ๔.๒๗ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการปกครอง

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
~ พระสังฆาธิการขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการในองค์กร	~ จัดอบรมถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการ
~ พระภิกษุสามเณรบางรูปชอบสร้างปัญหาทำให้ปกครองยาก	~ ออกกฎระเบียบเพื่อให้ควบคุมพระภิกษุสามเณรให้ปฏิบัติตามในกรอบ
~ พระสังฆาธิการบางครั้งใช้อารมณ์ไร้เหตุผลในการตัดสินใจ	~ ควรดูแลพระภิกษุสามเณรได้ปกครองอย่างเป็นธรรม
~ ใช้พระเดชในการปกครองมากกว่าพระคุณ	~ ใช้พระเดชและพระคุณในการปกครอง
~ พระสังฆาธิการขาดความเป็นธรรมต่อพระภิกษุสามเณรได้ปกครอง	~ ควรทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยๆ ที่ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

(๒) ด้านการศาสนศึกษา

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการศาสนศึกษา รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๘

ตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการศาสนศึกษา

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
~ ขาดขวัญและกำลังใจทั้งแก่ผู้สอนและผู้เรียนนักธรรมและบาลี	~ เพิ่มงบประมาณสนับสนุนในการศึกษาและของงบประมาณเพิ่มเติมจากทางภาครัฐ
~ ไม่มีงบประมาณสนับสนุนในการศึกษา	~ สรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสอน
~ ขาดแหล่งศึกษาข้อมูลความรู้เพิ่มเติม	~ เพิ่มขวัญและกำลังใจทั้งแก่ผู้สอนและผู้เรียนนักธรรมและบาลีเพิ่ม
~ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสอน	~ สนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้เรียน
~ เนื้อหาสาระเยอะเกินไป	~ สรุปเนื้อหาให้อ่านง่ายและเข้าใจง่ายมากกว่าเดิม
~ ไม่มีทุนการศึกษาแก่ผู้เรียน	~ แหล่งศึกษาข้อมูลความรู้เพิ่มเติมภายในวัด

(๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๙

ตารางที่ ๔.๒๙ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
~ พระสงฆาธิการไม่ค่อยให้ความสำคัญในการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ	~ พระสงฆาธิการควรให้ความสำคัญในการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญให้มากกว่าเดิม
~ ขาดการช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา	~ สนับสนุนช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาให้มากกว่าเดิม
~ พระสงฆาธิการไม่ค่อยให้การสนับสนุนในเรื่องของการศึกษาสงเคราะห์เท่าที่ควร	~ พระสงฆาธิการต้องช่วยกันสนับสนุนในเรื่องของการศึกษาสงเคราะห์ให้มากกว่าเดิม
~ การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการศึกษาสงเคราะห์ยังมีน้อย	~ ควรมีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการศึกษาสงเคราะห์
~ ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ	~ ขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการให้มากกว่าเดิม

(๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนารายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๓๐

ตารางที่ ๔.๓๐ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
~ พระสังฆาธิการไม่ค่อยให้ความสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	~ พระสังฆาธิการควรให้ความสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มากกว่าเดิม
~ พระสังฆาธิการไม่ค่อยสนับสนุนพระภิกษุสามเณรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	~ พระสังฆาธิการควรสนับสนุนพระภิกษุสามเณรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
~ ขาดงบประมาณดำเนินการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	~ สนับสนุนงบประมาณดำเนินการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มากขึ้น
~ ขาดสื่อเทคโนโลยีในการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา	~ ผลิตสื่อเทคโนโลยีในการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา
~ พระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการเผยแผ่	~ อบรมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(๕) ด้านการสาธารณูปการ

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณูปการรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๓๑

ตารางที่ ๔.๓๑ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณูปการ

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
~ ขาดงบประมาณในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะภายในวัด	~ ขอความสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ หรือบอกรับทุนกับญาติโยมในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะภายในวัด
~ พระสังฆาธิการขาดความรู้ความสามารถในการควบคุมดูแลเสนาสนะภายในวัด	~ อบรมพระสังฆาธิการให้ความรู้ และพัฒนาความสามารถในการควบคุมดูแลเสนาสนะภายในวัด
~ พระสังฆาธิการขาดการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และกฎหมายบ้านเมือง	~ ควรมีการพัฒนาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และกฎหมายบ้านเมือง
~ ขาดแผนพัฒนาในการบริหารจัดการพัฒนาวัดที่ชัดเจน	~ ควรมีแผนพัฒนาในการบริหารจัดการพัฒนาวัดที่ชัดเจน
~ มีความขัดแย้งกับชาวบ้านในการพัฒนาวัด	~ ลดความขัดแย้งกับชาวบ้านในการพัฒนาวัด
~ มีการดำเนินการไม่โปร่งใส ไม่สามารถตรวจสอบไปได้	~ มีการดำเนินการที่โปร่งใส และสามารถตรวจสอบไปได้

(๖) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๓๒

ตารางที่ ๔.๓๒ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
~ วัดกับชุมชนขาดการติดต่อประสานงานที่ดีต่อกันในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณะประโยชน์	~ วัดกับชุมชนควรติดต่อประสานงานที่ดีต่อกันในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณะประโยชน์
~ ขาดการวางแผนในการทำงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์	~ ควรมีการวางแผนในการทำงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ให้ดีขึ้นกว่าเดิม
~ พระสังฆาธิการยังขาดความกระตือรือร้นที่จะเสียสละทุนทรัพย์บางส่วนเพื่อช่วยเหลือแก่สังคม	~ พระสังฆาธิการควรมีความกระตือรือร้นที่จะเสียสละทุนทรัพย์บางส่วนเพื่อช่วยเหลือแก่สังคม
~ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้รับการตอบรับเท่าที่ควร	~ ควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
~ พระสังฆาธิการขาดความเอาใจใส่ในด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์	~ พระสังฆาธิการควรเอาใจใส่ในด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ให้มากกว่าเดิม

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยแสดงองค์ความรู้ดังแสดงในแผนภาพที่ ๔.๑

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงแผนผังโครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่มา : จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ สรุปได้ว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ มีดังนี้ (๑)
ด้านการปกครอง พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นว่า พระสังฆาธิการควรมี
 การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจงกฎระเบียบตามวาระต่างๆให้บ่อยมากขึ้น เมื่อเกิด
 อภิปรายขึ้น สามารถระงับอภิปรายที่เกิดขึ้นได้ทันที่ และมีให้การอบรมแก่บรรพชิตและศิษย์
 วัด พระภิกษุสามเณร (๒) **ด้านการศาสนศึกษา** พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ มีความ
 คิดเห็นว่า พระสังฆาธิการควรมีการสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมและบาลี ให้มากขึ้น(๓)
ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นว่า พระสังฆาธิการ
 ควรมีการตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น เพื่อช่วยส่งเสริมการศึกษา
 แก่เด็กและเยาวชน และควรมีการเพิ่มและมอบทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้นอยู่
 เสมอ(๔) **ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นว่า
 พระสังฆาธิการ ควรมีการส่งเสริมจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มากขึ้น และควร
 มีการแนะนำอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชน
 ควรมีการเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา
 โดยถูกต้องตามพระวินัย และควรส่งเสริมการจัดให้มีการบรรยายธรรมในงานบำเพ็ญกุศลศพ
 และการแสดงพระธรรมเทศนาอยู่เสมอ(๕) **ด้านการสาธารณูปการ** พระสังฆาธิการและ
 พระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นว่า พระสังฆาธิการ ควรมีการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริม
 ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย อย่างถูกต้อง และดูแลเรื่องการก่อสร้างเสนาสนะด้วย
 การของบประมาณอุดหนุนจากราชการที่มากขึ้น และควรช่วยกันดูแลศาสนสถานให้เรียบร้อย
 (๖) **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นว่า พระ
 สังฆาธิการควรมีการดำเนินการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านหรือชุมชนเพื่อความสะดวกสบาย
 และคอยให้การช่วยเหลือกิจการของชุมชน ซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ และให้
 ร่วมกันจัดการดำเนินกิจการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างถนน ขุดลอกคู
 คลอง เพื่อประโยชน์แก่ผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และชุมชนนั้นๆได้รับความสะดวกสบาย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัด จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๒๓๐ รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance) ผลการวิจัยสามารถนำมาสรุป อภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพระลูกวัด จำนวน ๑๙๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๓ มีอายุตั้งแต่ ๒๐ – ๓๐ ปี จำนวน ๑๐๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๒ จำนวนพรรษา ต่ำกว่า ๕ พรรษา จำนวน ๑๕๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๗ มีวุฒิการศึกษาสามัญระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๙๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๒ ไม่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม จำนวน ๗๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๙ และไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญ จำนวน ๒๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๙

๕.๑.๒ บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๒.๑ ด้านการปกครอง พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหาร

กิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๐) และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อที่ ๑. การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจงกฎระเบียบตามวาระต่างๆ ข้อที่ ๓. เมื่อเกิดอธิกรณ์ขึ้น สามารถระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นได้ และข้อที่ ๔. ให้การอบรมแก่บรรพชิตและศิษย์วัด พระภิกษุสามเณรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

๕.๑.๒.๒ ด้านการศาสนศึกษา พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓) และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อที่ ๔. การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมและบาลี อยู่ในระดับปานกลาง

๕.๑.๒.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔) และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อที่ ๑. การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น และข้อที่ ๒. การเพิ่มและมอบทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น อยู่ในระดับมาก

๕.๑.๒.๔ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔) และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ในอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นข้อที่ ๔. การกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ข้อที่ ๕. การแนะนำอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสน

พิธีและการปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชน ข้อที่ ๖. การเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง และ ข้อที่ ๗. การจัดให้มีการบรรยายธรรมในงานบำเพ็ญกุศลศพ อยู่ในระดับมาก

๕.๑.๒.๕ ด้านการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์
 ในอำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๓) และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ ในอำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อที่ ๒. การควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย ข้อที่ ๓. การก่อสร้างเสนาสนะด้วยการของบประมาณอุดหนุนจากราชการ และข้อที่ ๗. การช่วยกันดูแลศาสนสถานให้เรียบร้อย อยู่ในระดับปานกลาง

๕.๑.๒.๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์
 ในอำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๗) และเมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ ในอำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อที่ ๓.การดำเนินการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านหรือชุมชน ข้อที่ ๔. การช่วยเหลือกิจการของชุมชน ซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์ และข้อที่ ๖.การดำเนินกิจการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการพัฒนาหมู่บ้านสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง อยู่ในระดับปานกลาง

๕.๑.๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์
 ที่มีต่อ บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

๕.๑.๓.๑ สถานภาพ กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๓.๖ วุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรม กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิกการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สรุปได้ดังนี้

พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์มากโดยเฉพาะปัญหาด้านการปกครองให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษ แต่เมื่อกกล่าวโดยภาพรวมถึงบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก นั้นแสดงให้เห็นว่าคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีระบบระเบียบในการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน มีประสิทธิภาพดี ทั้งยังมีการวางแผนและวางนโยบาย ตลอดจนบุคลากรมีความสามัคคีปรองดองและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองในการบริหารกิจการเป็นอย่างดีและเข้มแข็ง จึงส่งผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประสิทธิภาพดี

ดังนั้นพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยาทุกตำแหน่งทุกหน้าที่ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่ที่กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของอำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายร่วมมือกัน โดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลาจารวัตรตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน เสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมทั้ง ๖ ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ ด้านการปกครอง จากการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการปกครองมากที่สุดในเรื่อง การทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็น รองลงมาคือ การเข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการตามวาระโอกาส ต่างๆที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดให้มีการประชุม

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ**กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ**^๑ กล่าวว่า หลักการปกครอง เป็นภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าของหรือเจ้าคณะปกครองดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าคณะปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ (หน) นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ ในการอุปสมบทกุลบุตร

๕.๒.๒ ด้านการศึกษา จากการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการศึกษามากที่สุดในเรื่องการดูแล เร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรมอย่างทั่วถึง รองลงมาคือ การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่เรียนนักธรรมและบาลี

^๑สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,คู่มือการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมที่เป็นมาตรฐานสำหรับวัด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ พระมหาสมทรง สิริธโร และคณะ^๒ กล่าวว่า บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะทำได้คือ การศึกษา การเผยแผ่และการสงเคราะห์ ซึ่งในส่วนของ การศึกษานั้น เป็นการให้บริการด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ คือ การมีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้างอุบาสก อุบาสิกา ให้ได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพและเป็น กำลังของศาสนา อีกประการหนึ่งก็คือการไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ เป็นการ อนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทาน การที่ให้พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติ ดังกล่าวนี้อาจจะทำให้เยาวชนและสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์

๕.๒.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการและ พระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา รายละเอียดพบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆา ธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการศึกษา สงเคราะห์ มากที่สุดในเรื่องการจัดตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น รองลงมาคือ การเพิ่มและมอบทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ)^๓ กล่าวว่า การสงเคราะห์การศึกษาอื่นที่เจ้าคณะ เจ้าอาวาส และพระภิกษุทั่วไป จัดการสงเคราะห์เป็น การส่วนตัว หรือเป็นรูปคณะสงฆ์ได้อีกหลายรูปแบบได้แก่

๑. จัดตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาและ อุดมศึกษา
๒. การช่วยพัฒนาสถานศึกษา
๓. การช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษา
๔. ช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

การช่วยเหลือในรูปแบบดังกล่าวนี้ เป็นการสงเคราะห์การศึกษอันเป็นผลดีแก่ ประเทศชาติโดยส่วนรวมและผลสะท้อนย้อนกลับถึงคณะสงฆ์ การจัดการศึกษาสงเคราะห์เองก็ตี การช่วยเหลือทางด้านการศึกษาด้วยการจัดตั้งกองทุนที่ดี การช่วยพัฒนาสถานศึกษาก็ดี การ

^๒พระมหาสมทรง สิริธโร, นายแพทย์ประเวส วะสี, นายสมบุญ สุขสำราญ และ ส.ศิริรักษ์. บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเกิลด์ไทยจำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๔๒-๔๓.

^๓พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครอง คณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๕๑-๕๓.

ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาที่ดี การช่วยเหลือเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษาอยู่ก็ดี เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการจัดเป็นการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์โดยแท้

๕.๒.๔ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากที่สุดในเรื่องการจัดให้มีการบรรยายธรรมในงานบำเพ็ญกุศลศพ รองลงมาคือ การเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยถูกต้อง

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ^๕ กล่าวว่า หน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดต่างๆ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะสงฆ์อำเภอและเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระศาสนา ดังนี้

๑. อบรมพระภิกษุสามเณรให้มีสมณสัญญาและอบรมในเรื่องจรรยาบรรณตลอดถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่าง ๆ
๒. อบรมการทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย
๓. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือแนะนำ ที่เป็นประโยชน์
๔. แนะนำ สั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
๕. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนาโดยถูกต้อง
๖. หาอุบายวิธีสกัดกั้นสังฆกรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้นหรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปโดยที่ชอบ
๗. ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนาและอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระ สวดมนต์ เป็นต้น
๘. ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี หรือเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนหรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้

^๕กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๘-๑๕๐.

พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรมตามวัดต่าง ๆ ได้ท่อง ได้อ่านได้ ได้ฟังตามควรแก่สถานที่และโอกาส

๙. ขวนขวายจัดหาเครื่องอุปกรณ์การเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถมขึ้นไว้เพื่อให้เด็กที่ขัดสนนิยมใช้ในการเรียน

๕.๒.๕ ด้านการสาธารณูปการ จากการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการสาธารณูปการมากที่สุดในเรื่องการดูแล ซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด ที่ชำรุดทรุดโทรม รองลงมาคือ การจัดสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น น้ำ ไฟฟ้า

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ^๕ กล่าวว่า ภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมรุ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของวัด

๕.๒.๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการและพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ มากที่สุดในเรื่องช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ รองลงมาคือ การให้ความร่วมมือกับชาวบ้านเพื่อช่วยงานสังคม

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ)^๖ กล่าวว่า การสาธารณสุขสงเคราะห์นี้ ให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการพิจารณาจัดการสงเคราะห์ตามควรแก่โอกาส เช่น

๑. การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์ การป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า การช่วยป้องกันโรคเอดส์

๒. การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลองสร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า

๓. การช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่ควรช่วย เช่น การประสพอุทกภัยหรือช่วยคนชราหรือคนพิการ

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ ที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราชจันท์พระนครศรีอยุธยา จำแนกตาม สถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม

๒.๑ สถานภาพ กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราชจันท์พระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระสมุห์ศิริชัย จานุดุตรโ (เพ็ชรรัตน์)^๗ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของครูและผู้ปกครองต่อบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า ครูและผู้ปกครอง มีความคาดหวังว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรแสดงบทบาทในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๔ และมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นจริงว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้แสดงบทบาทโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑ จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และรายได้ มีผล

^๖พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๕๑-๕๓.

^๗พระสมุห์ศิริชัย จานุดุตรโ (เพ็ชรรัตน์), “ความคาดหวังของครูและผู้ปกครองต่อบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก.

ทำให้ความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง ที่มีต่อบทบาทที่คาดหวังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑ ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๒.๒ อายุ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระณัฐพล จิตฺมโม (ปราบพินาศ)**^๕ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการศาสนศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการปกครองการเปรียบเทียบ พบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษาและวุฒิการศึกษาป็นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีที่มีอายุ วุฒิกการศึกษา วุฒิกศึกษานักรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวัดตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒.๓ พรรษา กลุ่มตัวอย่างที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระวิรุฒ ญาณสัวโร (นรรรัตน์)**^๖ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์กับภารกิจทั้ง ๖ ด้าน

^๕พระณัฐพล จิตฺมโม (ปราบพินาศ), “การบริหารวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

^๖พระวิรุฒ ญาณสัวโร (นรรรัตน์), “บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๒), หน้า ก.

โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ตามตัวแปรอิสระ พบว่า ข้อมูลลักษณะส่วนตัวของพระสังฆาธิการ ได้แก่ ระยะเวลาอุปสมบท ระยะเวลาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วุฒิการศึกษาสายสามัญ (ทางโลก) วุฒิการศึกษาทางพระพุทธศาสนา และประสบการณ์การอบรมที่แตกต่างกันมีบทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๒.๔ วุฒิการศึกษาสามัญ กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสหสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาฤดี วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร)^{๑๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู อาจารย์ มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงานไม่เกิน ๑๐ ปี การบริหารงานบุคคลตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้ง ๔ หมวดกรรม คือ อธิปไตย ๓ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ และอคติ ๔ ของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีการนำหลักกรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารงานบุคคลทั้ง ๔ หมวดกรรม ดังกล่าวของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ทำงาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้การบริหารงานบุคคลตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนในเขตธนบุรีสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกัน ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ทำงานส่วนปัจจัยส่วนบุคคลที่ไม่มีผลต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา ของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วุฒิการศึกษา โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ.๐๕

๒.๕ วุฒิการศึกษาทางธรรม กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสหสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้อง

^{๑๐}พระมหาฤดี วิโรจโน (รุ่งชัยวิฑูร), “การบริหารงานบุคคลตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนในเขตธนบุรี สังกัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ก.

กับผลงานวิจัยของ พระมหาชวลิต ชาติเมธี (คงแก้ว)^{๑๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุสามเณรมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ตในด้านการปกครอง และด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศาสนศึกษา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุสามเณรในจังหวัดภูเก็ตมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามสถานภาพ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒.๗ วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระมหาชวลิต ชาติเมธี (คงแก้ว)^{๑๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุสามเณรมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ตในด้านการปกครอง และด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศาสนศึกษา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุสามเณรในจังหวัดภูเก็ตมีความ

^{๑๑}พระมหาชวลิต ชาติเมธี (คงแก้ว), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ก.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

ความคิดเห็นแตกต่างกันตามสถานภาพ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรกำหนดนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ชัดเจน และสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม
๒. คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมทุกแผนก ให้สอดคล้องกับการศึกษาในปัจจุบัน
๓. คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรจัดตั้งศูนย์อำนวยการพิเศษให้คำแนะนำ และปรึกษา เพื่อให้เจ้าอาวาสสามารถเข้าใช้บริการได้ เพื่อป้องกันและระงับอิทธิฤทธิ์
๔. คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรจัดทวายเป็นความรู้เรื่องการสาธารณสุขการเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน
๕. คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรจัดตั้งสถานีวิทยุหรือโทรทัศน์เป็นการเฉพาะ เพื่อเผยแพร่งานพระพุทธศาสนา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. จากผลการวิจัยด้านการปกครอง พบว่า พระสังฆาธิการยังมีการกระจายอำนาจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ยังไม่ทั่วถึง มีการรวมศูนย์อำนาจการปกครองอยู่กับผู้บริหารเพียงแค่นี้ก็ฝ่ายทำให้การปฏิบัติงานไม่ครอบคลุมและคล่องตัวทันเหตุการณ์ และขาดการตรวจเยี่ยมให้การอบรมผู้อยู่ในปกครองของเจ้าคณะ โดยเฉพาะเจ้าคณะปกครองที่ดำรงตำแหน่งเป็นพระอุปัชฌาย์ความหมั่นใส่ใจสังฆาธิการให้มีความประพฤติดีงามตามพระธรรมวินัย ดังนั้น คณะสงฆ์ควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยไม่ควรรวมศูนย์อำนาจอยู่เพียงแคผู้บริหารเพียงแค่งุ่มเดียว และเจ้าคณะผู้ปกครองที่ทำหน้าที่พระอุปัชฌาย์ควรให้ความสำคัญในการปกครองสังฆาธิการให้มากและเสมอต้นเสมอปลาย

๒. จากผลการวิจัยด้านการศาสนศึกษา พบว่า คณะสงฆ์ขาดการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการศึกษาทั้งผู้สอนและผู้เรียนที่มีคุณภาพและขาดสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนงบประมาณในการจัดการศึกษา ดังนั้น คณะสงฆ์จึงควรเร่งสร้างบุคลากรอันมีคุณภาพทางการศึกษาและส่งเสริมยกย่องให้มีขวัญกำลังใจ สนับสนุนอุดหนุนงบประมาณในด้านการศาสนาให้มาก และมีการวัดผลประเมินผลด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

๓. จากผลการวิจัยด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า คณะสงฆ์ขาดความร่วมมือในการรับผิดชอบในงานการศึกษาสงเคราะห์อย่างเป็นระบบต่างคนต่างทำไม่เป็นรูปธรรม ดังนั้น พระสังฆาธิการในทุกระดับชั้น จะต้องร่วมมือกันดูแลรับผิดชอบการศึกษาสงเคราะห์ของพระภิกษุสามเณรอย่างจริงจัง โดยจัดให้มีการศาสนศึกษาภาคบังคับในทุกวัด ด้วยการคอยควบคุมและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในเขตพื้นที่ของตนเองอย่างทั่วถึง

๔. จากผลการวิจัยด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่าคณะสงฆ์ยังขาดนโยบายและแผนงานตลอดจนวิธีการในงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรมอย่างทั่วถึงแก่ทุก ๆ ฝ่ายทั้งพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป ดังนั้นคณะสงฆ์ควรกำหนดนโยบายและแผนงาน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดกับศาสนธรรมและสามารถนำเอาหลักธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้ สถาบันผลิตพระสังฆาธิการควรกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพ

๕. จากผลการวิจัยด้านการสาธารณูปการ พบว่า มีการมุ่งเน้นก่อสร้างอาคารและเสนาสนะภายในวัดอย่างมาก แต่ขาดการวางแผนในการก่อสร้างหรือมุ่งเน้นก่อสร้างเสนาสนะที่ใหญ่โตเกินความจำเป็นใช้ประโยชน์ได้น้อย ทำให้เกิดการใช้ทุนทรัพย์ไปกับการก่อสร้างมากเกินไป จนทำให้ขาดการพัฒนาด้านอื่น ๆ ดังนั้นคณะสงฆ์ควรมีการวางแผนแผนผังในการดำเนินการก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัดด้วยการรักษาซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวรและก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในสังคม เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของคนในสังคม เพื่อการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีความสามัคคีกันของประชาชนในสังคม

๖. จากผลการวิจัยด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ขาดการมีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมในด้านการสาธารณสงเคราะห์อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม และพระสังฆาธิการส่วนใหญ่กำลังผลกระทบด้านนี้ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากเกินไป ทำให้บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ลดน้อยไปด้วย ดังนั้น คณะสงฆ์ควรมีการจัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระสังฆาธิการเข้าไปมีส่วนร่วมใน

กิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน มีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ เป็นการช่วยสงเคราะห์และให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการสงเคราะห์ให้เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

๑. ควรศึกษาความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และในจังหวัดอื่นๆ
๒. ควรศึกษาทัศนคติของพระภิกษุสามเณรในเขตปกครองที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ระดับภาคหรือระดับหน
๓. ควรศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในองค์ทั้ง ๖ เพียงด้านใดด้านหนึ่งในระดับจังหวัดหรือระดับภาค
๔. ควรศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดโดยการประยุกต์ตามหลักธรรมาภิบาลหรือหลักธรรมอื่นๆ ในพระพุทศาสนา
๕. ควรศึกษาเชิงคุณภาพในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ระดับจังหวัด

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ
กฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
๒๕๔๒.

กองทุนเพื่อกิจกรรมของคณะสงฆ์ภาค ๑. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายอาญา.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และ
การพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

งามพิศ สัตย์สงวน. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

จันทร์ธานี สงวนนาม. เอกสารประกอบการสอนบรรยายหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษา
ระดับสูง. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๓๖.

จำนงค์ อติพัฒนสิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๓๗.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช
, ๒๕๓๗.

ปราชญา กล้าผจญ. พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๔๐.

ปรีชา ช่างขวัญยืน. ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร
: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

- ประกอบ กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร :
ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะ
สงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีระปญโญ). อธิบายกฎหมายเถรสมาคม. กรุงเทพมหานคร : ประยูรสาสน์
ไทยการพิมพ์, ๒๕๕๑.
- พระพุทธรวงษา (ทองย้อย กิตติทินโน). ธรรมญาณนิพนธ์: ๑๐๐ ปีพระพุทธรวงษา. พิมพ์
ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.
- พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน). วัดช่วยชาวบ้านอย่างไร การแสวงหาเส้นทาง
พัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : เอกสารอัดสำเนา, ๒๕๒๖.
- พระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). คนสำราญงานสำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร :
บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.
- พระมหาสมทรง สิรินุโร. นายแพทย์ประเวส วะสี. นายสมบุรณ์ สุขสำราญ และ ส. ศิวรักษ์.
บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเกล็ด
ไทยจำกัด, ๒๕๒๕.
- พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท สหนิคมธรรม จำกัด, ๒๕๓๙.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). การบริหารวัด. พิมพ์ครั้งที่ ๙ นครปฐม : เพชรเกษม
การพิมพ์, ๒๕๕๑.
- ยนต์ ชุ่มจิต. ความเป็นครู. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร
: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ ๒๕๔๖.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปญโญ). การเผยแผ่พระพุทธศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิ
การว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนาในทวิ พลรัตน์
(บรรณธิการ). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานการเสวนา เรื่องบทบาทที่พึงประสงค์
ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย. ๒๕๔๓, อัดสำเนา.
- สุพัตรา สุภาพ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒๕๓๘.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. **ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์อักษรพัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๗.

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภักษ์. **หลักการบริหารเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖.

อดุลย์ ต้นประยูร. **สังคมวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

กฤษฎา มมตะขบ. “ทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัด

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

นภดล สุรนครินทร์. “การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบล ตามทัศนะ

ของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

บุศรา เข้มทอง. “คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งในเขต อำเภอ

เมือง จังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๔๒.

ปราโมทย์ ภูมิพันธ์. “การบริหารงานการศาสนาของศึกษาธิการอำเภอในทัศนะพระสังฆาธิการ

จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์นิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓.

ปรีชา วิเศษศิริ. “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๔๔

ของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา). บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๗.

พระครูมงคลคีลวงค์ (กุศล คนฺธวโร). พระมหาธุ่น ธีรปโย และพระศรีรัตนมุนี. พระสงฆ์กับ

การพัฒนาชนบท. **การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย**.

กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๖. (อัดสำเนา).

พระมหาสุชญา โรจนภาโณ. “การศึกษาบทบาทของพระมหาโมคคัลลานเถระในการเผยแผ่

พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระมหาสนธิ์ สุนฺดิกโร. “การศึกษาบทบาทของพระมหากัจจายนเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระมหากฤษฏา นันทเพชร. “ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐.

พระมหาวิสมัญญา ทูย์ไชสงค์. “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์กรชุมชนศึกษากรณี : กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด”. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

พระมหาวิเชียร ชาญณรงค์. “บทบาทพระสงฆ์ในการนำหลักธรรมมาใช้ทำกิจกรรมงานพัฒนาชุมชนเพื่อลดละเลิกอบายมุข ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูศีลวราภรณ์ (เฉลิม จิตสีโล)”. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

พระมหาบุญมี อธิบุญโญ. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระวุฒิกรณ์ วุฒิกโร. “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชวรมนี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระมหาบุญเลิศ ธรรมทสุสี. “ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชวิทยาคม”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระมหาสัณญา ปญฺณานิโก. “การศึกษารูปแบบและแนวทางในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระชนดล นาคสุวณฺโณ (นาคพิพัฒน์). การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญฺโญ. “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

- พระมหาอุทัย พลเทโว (พลเทพ). “ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๗.
- พระมหาพงษ์เชษฐ ธีรวิโส (ไกรจันทร์). “การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามพระวินัยของพระอุปัชฌาย์ ตามทัศนะของสังฆวิহারิก จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๗.
- พระสุข สุวีโร (มีนุช). “ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗.
- พระมหาสมทรง สิรินุโร. นายแพทย์ประเวส วะสี. นายสมบุรณ์ สุขสำราญ และ ส. ศิวรักษ์. **บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเกล็ดไทยจำกัด, ๒๕๒๕.
- พระสมุห์ศิริชัย จานุดุตรโ (เพ็ชรรัตน์). “ความคาดหวังของครูและผู้ปกครองต่อบทบาทด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระณัฐพล จิตฺติมโม (ปราบพินาศ). “การบริหารวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระมหาชวลิต ชาตเมธี (คงแก้ว). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระกฤตพจน์ สุทธิจิตโต. “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณี จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- พระวิรุต ญาณสัวโร (นรรัตน์). “บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๒.

- พินิจ เพ็ชรดารา. “บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามการรับรู้ของ ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕.
- พิทักษ์ จารุสมบัติ. “ทัศนคติทางการเมืองของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารงานตำรวจในจังหวัดระยองและชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๑.
- วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข. “บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.
- สุนทร กุญชร. “บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕.
- สุรพล สุวัตติกุล. “ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดระนอง”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕.
- เหลือ เอกตะคุ. “บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนมัธยมศึกษา ในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Alan. Price.. **Human Resourec Management**. In a Business Context. 2 edition London
: Thomson Learning, 2004.

Cohen & Orbuch. **Introduction to sociology**. Singapore : Mc Graw-Hill, 1990.

Cronbach, Lee J. **Essentials of psychological testing**. 4th ed., New York : Harper &
Row, 1971.

Gulick. Luther and Urwick. Lyndall. **Papers on the Science of Administration**. New
York : Institute of Public Administration, 1937.

Harold. Koontz. and Weihrich. Heize. **Essential of management**. 5th Singapore :
McGraw-Hall, 1990.

Herzberg, Frederick. **Motivation,moral and management**. New York : John Wiley and
Sons, 1988.

James. Harington. H. **High performance benchmarking- 20 Steps to successes**. New
York : McGraw – Hill, 1996.

Luther Gulick and Lyndall Urwick. **Papers on the Science of Administration**. New York
: Institute of Public Administration, 1937.

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๑. ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ปก.ศ., พธ.บ., M.A., Ph.D.,
ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. ผศ.ชวิชัย ไชยสา พธ.บ., M.A
ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. อาจารย์ผดุง วรรณทอง พธ.บ.,ศศ.ม.
ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. อาจารย์เดช ชูเจนอัด พธ.บ., MBA.(บริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร)
ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. อาจารย์วันชัย สุขตาม น.ธ.เอก, ป.ธ.๑-๒, พธ.บ.(เกียรตินิยมอันดับ ๑), ศศ.บ.,รป.ม.
D.P.A. (Candidete)
ตำแหน่งหน้าที่การงาน อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐-๒๕๓๔-๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๗๑๗

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

ด้วย พระครูสุชาตวิมลกิจ รหัสประจำตัว นิสิต ๕๓๐๑๔๐๔๕๕๙ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

โดยคณะบดีโรงเรียน
เมื่อวันที่ ๖ ๗
เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
๖๗ ก.ค. ๒๕๕๔

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร., โทรสาร ๐-๒๔๓๔-๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๓๑๓

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ชัชชัย ไชยสา

ด้วย พระครูสุชาติวุฒิกิจ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๔๔๕๙ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๓๑๐๐๕๒/๓๑๓
Smt km
๒๓ ก.ค. ๕๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร., โทรสาร ๐-๒๕๓๔-๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๓๑๓

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ ผดุง วรรณทอง

ด้วย พระครูสุชาติวุฒิกิจ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๔๔๕๙ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

นางจ/เลิ
อ.จ.ค.
๒๑ ก.ค. ๕๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐-๒๔๓๔-๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๓๑๓

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ เดช ชูจันอัด

ด้วย พระครูสุชาติวุฒิกิจ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๔๕๕๙ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

วิจิตร ๓๕๓๕๐๖๑๑๖๖๖/๑๑๖๖

๒๐ ก.ค. ๕๔

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐-๒๔๓๔-๒๑๒๓ (ภายใน ๒๑๓๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒ / ๑๑๗ วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ วันชัย สุขตาม

ด้วย พระครูสุชาตวิฑูมิกิจ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๔๕๕๙ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๓๖๐/๑๕๖

๒๐ ๗๐ ๕๖

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ภาคผนวก ข.

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการวัดชี้ความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการ
ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่	บทบาทพระสังฆาธิการด้านต่าง ๆ	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑.ด้านการปกครอง									
๑.	การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจงกฎระเบียบตามวาระต่าง ๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	การออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	เมื่อเกิดอธิกรณขึ้น สามารถระงับอธิกรณที่เกิดขึ้นได้	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔.	ให้การอบรมแก่บรรพชิตและศิษย์วัด	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๕.	การทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็น	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๖.	การทำอุโบสถกรรมทุกกึ่งเดือน	๑	๐	๑	๐	๑	๓	๐.๖	ใช้ได้
๗.	การควบคุมดูแลบรรพชิตให้เรียบร้อย	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๘.	การเข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการตามวาระโอกาสต่างๆที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดให้มีการประชุม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.ด้านการศึกษา									
๙.	การตรวจตราเยี่ยมเยียนสำนักศาสนศึกษา	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๐.	การดูแล เร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรมอย่างทั่วถึง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๑.	การเร่งรัดเร่งรัดให้มีการอบรมบาลีและนักธรรมก่อนสอบ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๒.	การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมและบาลี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๓.	การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่เรียนนักธรรมและบาลี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๔.	การยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีและแผนกสามัญให้มีขวัญและกำลังใจ	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๑๕.	การส่งเสริมให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้ทำหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ตามโอกาส	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	บทบาทพระสังฆาธิการด้านต่าง ๆ	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์									
๑๖.	การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๗.	การเพิ่มและมอบทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๘.	การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาหรืออุปกรณ์กีฬาให้กับโรงเรียนต่างๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๙.	การจัดตั้งหรือสนับสนุนโรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๐.	การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๑.	การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา									
๒๒.	การกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๒๓.	การแนะนำอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๔.	การเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๕.	การส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะโดยการจัดให้มีการเทศน์บรรยายธรรมตามโอกาส	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๖.	การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๗.	การจัดให้มีการบรรยายธรรมทางวิทยุหรือช่องทางสื่อสารต่างๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๘.	การจัดให้มีพระธรรมทูตหรือธรรมะจาริกอบรมสั่งสอนแก่ชาวบ้าน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๙.	การจัดให้มีการบรรยายธรรมในงานบำเพ็ญกุศลศพ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	บทบาทพระสังฆาธิการด้านต่าง ๆ	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๕. ด้านการสาธารณูปการ									
๓๐.	การวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๑.	การควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๒.	การก่อสร้างเสนาสนะด้วยการของบประมาณอุดหนุนจากราชการ	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓๓.	การจัดสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น น้ำ ไฟฟ้า	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๔.	การดูแล ซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด ที่ชำรุดทรุดโทรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๕.	การจัดหาทุนในการบำรุงวัดและซ่อมแซมอาคารรวมทั้งเครื่องสาธารณูปโภค	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๖.	การช่วยกันดูแลศาสนสถานให้เรียบร้อย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๗.	การร่วมมือกันทำความสะอาดบริเวณวัด	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์									
๓๘.	การจัดทำถนนภายในวัดให้สะดวกแก่การสัญจรไปมา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๙.	การให้ความร่วมมือกับชาวบ้านเพื่อช่วยงานสังคม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๐.	การดำเนินการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านหรือชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๑.	การช่วยเหลือกิจการของชุมชน ซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๒.	การกำหนดแผนงานที่จะปฏิบัติและให้การสงเคราะห์แก่ประชาชน	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔๓.	การดำเนินกิจการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการพัฒนาหมู่บ้านสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๔.	การมีส่วนช่วยป้องกันยาเสพติด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๕.	การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๖.	การสงเคราะห์คนชราหรือพิการ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความ
เที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Try Out)

ที่ ศบ ๖๑๐๕.๒/๓๔๓

ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนวัดศรีสุदारาม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๒-๔๓๔-๒๑๒๓

๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
กราบนมัสการ พระเดชพระคุณ พระญาณไตรโลก เจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูสุชาติวุฒิกิจ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๔๔๕๙ นิสิตปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอม
หาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุสงฆ์ภายในสังกัดของ
พระเดชพระคุณ จึงขอกความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และ
ขอกกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอกกราบนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๔-๒๑๒๓ ภายใน ๒๑๓๐

ภาคผนวก ง.

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

		Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ปกครอง1	153.9667	776.1713	.3582	.9598	
ปกครอง2	153.9667	769.9644	.4970	.9591	
ปกครอง3	154.1333	773.3609	.5670	.9589	
ปกครอง4	153.8667	773.3609	.4344	.9594	
ปกครอง5	153.0667	788.2713	.2056	.9602	
ปกครอง6	153.8000	784.4414	.2461	.9602	
ปกครอง7	154.1000	762.8517	.6169	.9586	
ปกครอง8	153.8333	778.1437	.2876	.9604	
ศึกษา9	154.1667	765.7989	.6467	.9585	
ศึกษา10	153.7000	767.1828	.5206	.9590	
ศึกษา11	153.9000	773.4724	.4488	.9593	
ศึกษา12	154.0333	762.7230	.6342	.9585	
ศึกษา13	154.2000	771.0621	.4351	.9595	
ศึกษา14	154.0000	762.6897	.5723	.9588	
ศึกษา15	153.9333	773.9264	.5294	.9590	
ส.สง16	153.6000	756.4552	.6817	.9583	
ส.สง17	153.4667	765.9816	.5859	.9587	
ส.สง18	154.1333	747.8437	.7933	.9577	
ส.สง19	154.3333	750.5747	.7483	.9579	
ส.สง20	154.1333	751.1540	.8089	.9577	
ส.สง21	154.4000	752.1103	.7023	.9581	
เผยแผ่22	153.4000	764.4552	.6130	.9586	
เผยแผ่23	153.8667	777.6368	.4242	.9594	
เผยแผ่24	153.3333	761.8161	.5992	.9587	
เผยแผ่25	154.0000	749.8621	.7269	.9580	
เผยแผ่26	154.5667	742.0471	.8407	.9574	
เผยแผ่27	154.8667	750.8782	.6447	.9585	
เผยแผ่28	154.7000	752.7690	.7283	.9580	
เผยแผ่29	153.8333	768.1437	.5302	.9590	
สาธารณ30	153.8667	767.4989	.6396	.9586	
สาธารณ31	153.9667	766.1713	.5663	.9588	
สาธารณ32	154.5000	751.6379	.6857	.9582	
สาธารณ33	153.8333	758.3506	.5055	.9594	
สาธารณ34	153.8000	760.6483	.6953	.9583	
สาธารณ35	153.7000	758.2172	.7268	.9581	
สาธารณ36	153.6333	774.1023	.5002	.9591	
สาธารณ37	153.5667	773.8402	.4539	.9593	
ส.สง38	153.8000	779.2690	.4388	.9594	
ส.สง39	153.9333	771.0299	.6288	.9587	
ส.สง40	154.2667	772.0644	.6043	.9588	
ส.สง41	154.2667	774.3402	.4939	.9591	

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ร.ร.๔2	154.3000	776.2172	.5188	.9591
ร.ร.๔3	154.2667	755.6506	.6884	.9582
ร.ร.๔4	153.6667	765.6782	.5169	.9591
ร.ร.๔5	154.1667	759.1782	.6713	.9583
ร.ร.๔6	154.1667	754.0057	.6004	.9587

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 46

Alpha = .9597

ค่า Alpha ของเครื่องมือ
 อยู่ในเกณฑ์ที่น่าเชื่อถือ
 กว่า 0.70 แสดงว่ามีความ
 น่าเชื่อถืออย่างสูง 95%

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา
 ๒๒.๓.๕๕

ภาคผนวก จ.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕.๓๒

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนวัดศรีสุदारาม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๒-๕๓๔-๒๑๒๓

๒๒ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุมัติขอพระราชทานเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูอรุณวรราช
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูสุชาติวุฒิกิจ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๔๕๕๙ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมืองราชจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุสงฆ์ภายในสังกัดของพระคุณท่านจึงขออนุมัติขอพระราชทานจากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

อรุณวรราช
พระครูอรุณวรราช
(พระครู(อรุณวรราช)สังฆ)

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๔-๒๑๒๓ ภายใน ๒๑๓๐

ภาคผนวก จ.
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันจะเป็นประโยชน์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญห อุปสรรค และพัฒนาระบบการบริหารในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ต่อไป

ข้อมูลที่ได้ จะแปลผลการวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับ และใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยนี้เท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่าน แต่อย่างใด

แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

- ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พระครูสุชาติวุฒิกิจ

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอ
มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ ๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริง
เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. ตำแหน่ง

 พระสังฆาธิการ พระลูกวัด

๒. อายุ

 ๒๐-๓๐ ปี ๓๑-๔๐ ปี ๔๑- ๕๐ ปี ๕๑- ๖๑ ปี ๖๑ ปีขึ้นไป

๓. พรรษา

 ต่ำกว่า ๕ พรรษา ๖ - ๑๐ พรรษา ๑๑ - ๑๕ พรรษา ๑๖ - ๒๐ พรรษา ๒๑ พรรษาขึ้นไป

๔. วุฒิทางการศึกษาสายสามัญ

 ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโทขึ้นไป อื่น ๆ (ระบุ).....

๕. วุฒิทางการศึกษาทางธรรม

 นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก ไม่มีวุฒินักธรรม

๖. วุฒิทางการศึกษาทางเปรียญธรรม

 ประโยค ๑-๒ เปรียญธรรม ๓-๔ ประโยค เปรียญธรรม ๕-๖ ประโยค เปรียญธรรม ๗-๙ ประโยค ไม่มีวุฒิปเปรียญธรรม

ตอนที่ ๒ **แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ
คณะสงฆ์อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับบทบาทของพระสังฆาธิการในการ
บริหารกิจการคณะสงฆ์ว่า ท่านปฏิบัติในระดับใด ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนด
ระดับคะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับ**มากที่สุด**
๔ หมายถึง มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับ**มาก**
๓ หมายถึง มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับ**ปานกลาง**
๒ หมายถึง มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับ**น้อย**
๑ หมายถึง มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับ**น้อยที่สุด**

ข้อที่	บทบาทพระสังฆาธิการด้านต่าง ๆ	ระดับการปฏิบัติงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๑.ด้านการปกครอง	๕	๔	๓	๒	๑
๑.	การจัดประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่อชี้แจงกฎระเบียบตามวาระต่างๆ					
๒.	การออกกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ					
๓.	เมื่อเกิดอธิกรณ์ขึ้น สามารถระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นได้					
๔.	ให้การอบรมแก่บรรพชิตและศิษย์วัด					
๕.	การทำวัตรสวดมนต์เช้า-เย็น					
๖.	การทำอุโบสถกรรมทุกกึ่งเดือน					
๗.	การควบคุมดูแลบรรพชิตให้เรียบร้อย					

ข้อที่	บทบาทพระสังฆาธิการด้านต่าง ๆ	ระดับการปฏิบัติงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านการปกครอง (ต่อ)	๕	๔	๓	๒	๑
๘.	การเข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการตามวาระโอกาสต่างๆที่ผู้บัญชาเหนือตนจัดให้มีการประชุม					
	๒.ด้านการศาสนศึกษา					
๙.	การตรวจตราเยี่ยมเยียนสำนักศาสนศึกษา					
๑๐.	การดูแล เร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักรรรมอย่างทั่วถึง					
๑๑.	การเร่งรัดรณรงค์ให้มีการอบรมบาลีและนักรรรมก่อนสอบ					
๑๒.	การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักรรรมและบาลี					
๑๓.	การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่เรียนนักรรรมและบาลี					
๑๔.	การยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีและแผนกสามัญให้มีขวัญและกำลังใจ					
๑๕.	การส่งเสริมให้ครูสอนพระปริยัติธรรมได้ทำหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ตามโอกาส					
	๓.ด้านการศึกษาสงเคราะห์					
๑๖.	การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น					
๑๗.	การเพิ่มและมอบทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น					
๑๘.	การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาหรืออุปกรณ์กีฬาให้กับโรงเรียนต่างๆ					
๑๙.	การจัดตั้งหรือสนับสนุนโรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์					
๒๐.	การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อน					
๒๑.	การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น					

ข้อที่	บทบาทพระสังฆาธิการด้านต่าง ๆ	ระดับการปฏิบัติงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๔.ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๕	๔	๓	๒	๑
๒๒.	การกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
๒๓.	การแนะนำอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชน					
๒๔.	การเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง					
๒๕.	การส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะโดยการจัดให้มีการเทศน์บรรยายธรรมตามโอกาส					
๒๖.	การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษา					
๒๗.	การจัดให้มีการบรรยายธรรมทางวิทยุหรือช่องทางสื่อสารต่างๆ					
๒๘.	การจัดให้มีพระธรรมทูตหรือธรรมะจาริกอบรมสั่งสอนแก่ชาวบ้าน					
๒๙.	การจัดให้มีการบรรยายธรรมในงานบำเพ็ญกุศลศพ					
	๕.ด้านการสาธารณูปการ					
๓๐.	การวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด					
๓๑.	การควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย					
๓๒.	การก่อสร้างเสนาสนะด้วยการขอรับงบประมาณอุดหนุนจากราชการ					
๓๓.	การจัดสาธารณูปโภคภายในวัด เช่น น้ำ ไฟฟ้า					
๓๔.	การดูแล ซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด ที่ชำรุดทรุดโทรม					
๓๕.	การจัดหาทุนในการบำรุงวัดและซ่อมแซมอาคารรวมทั้งเครื่องสาธารณูปโภค					
๓๖.	การช่วยกันดูแลศาสนสถานให้เรียบร้อย					

ข้อที่	บทบาทพระสังฆาธิการด้านต่าง ๆ	ระดับการปฏิบัติงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕.ด้านการสาธารณูปการ (ต่อ)	๕	๔	๓	๒	๑
๓๗.	การร่วมมือกันทำความสะอาดบริเวณวัด					
	๖.ด้านการสาธารณสงเคราะห์					
๓๘.	การจัดทำถนนภายในวัดให้สะดวกแก่การสัญจรไปมา					
๓๙.	การให้ความร่วมมือกับชาวบ้านเพื่อช่วยงานสังคม					
๔๐.	การดำเนินการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านหรือชุมชน					
๔๑.	การช่วยเหลือกิจการกิจการของชุมชน ซึ่งเป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์					
๔๒.	การกำหนดแผนงานที่จะปฏิบัติและให้การสงเคราะห์แก่ประชาชน					
๔๓.	การดำเนินกิจการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการพัฒนาหมู่บ้านสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง					
๔๔.	การมีส่วนช่วยป้องกันยาเสพติด					
๔๕.	การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ					
๔๖.	การสงเคราะห์คนชราหรือพิการ					

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับบทบาทของพระ
สังฆาธิการ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอ
มหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. ปัญหา อุปสรรค ในด้านการปกครอง

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

๒. ปัญหา อุปสรรค ในด้านการศึกษา

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

๓. ปัญหา อุปสรรค ในด้านการศึกษาสงเคราะห์

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

๔. ปัญหา อุปสรรค ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

๕. ปัญหา อุปสรรค ในด้านการสาธารณูปการ

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

๖. ปัญหา อุปสรรค ในด้านการสาธารณสงเคราะห์

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

กราบขอบพระคุณ พระคุณเจ้าทุกรูปที่เมตตาตอบแบบสอบถาม

พระครูสุชาตวิมุติกิจ

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระครูสุชาติวุฒิกิจ (เฉลิมชัย อภิชาโต)
- เกิด : วันอาทิตย์ที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๐๔
- สถานที่เกิด : ๒๓๙/๕ หมู่ ๒ แขวงบางแค เขตภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- การศึกษา : ประถมศึกษาปีที่ ๗
: ม.ศ.๓
: ป.ว.ช (ช่างกลบางซ้อน)
: หลักสูตรประกาศนียบัตรบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ปบ.ส.)
: พุทธศาสตรบัณฑิต (สังคมศาสตร์ การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รุ่น ๕๖ พ.ศ. ๒๕๕๓
: นักรธรรมเอก
- อุปสมบท : วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๓๙
- สังกัด : วัดเทพสุพรรณ ตำบลบ้านขวาง อำเภอมหาราช
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- หน้าที่ : เจ้าอาวาสวัดเทพสุพรรณ
: พระธรรมทูต
: ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดเทพสุพรรณ ตำบลบ้านขวาง อำเภอมหาราช
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โทร. ๐๘๙-๘๓๖-๔๗๘๓